

2010 ORTADOĞU SÖYLEŞİLERİ (İSRAİL- KÖRFEZ ÜLKELERİ-SURİYE- İRAN-AB)

2010 MIDDLE EAST INTERVIEWS (ISRAEL- GULF COUNTRIES-SYRIA-IRAN-EU)

حوارات حول الشرق الأوسط في عام ٢٠١٠

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

2010 ORTADOĞU SÖYLEŞİLERİ (İSRAİL- KÖRFEZ ÜLKELERİ- SURIYE- İRAN-AB)

2010 MIDDLE EAST INTERVIEWS (ISRAEL- GULF COUNTRIES-SYRIA-IRAN-EU)

حوارات حول الشرق الأوسط في عام ٢٠١٠

ORSAM Rapor No: 181

Kasım 2013

ISBN: 978-605-4615-78-0

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2013

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kahçı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırmacı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Firuze Yağmur Gökler

2010 yılında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Kamu Politikası bölümünde tamamladı. Birleşmiş Milletler Türk Derneği Dergisinde, Today's Zaman da yazıları yayınlanmıştır. ORSAM'da Ortadoğu Uzman Yardımcısı olarak çalışmaktadır.

TAKDİM

ORSAM kurulduğu günden bu yana bilginin birincil kaynaklardan elde edilmesi amacıyla saha çalışmalarına son derece önem vermiş ve ORSAM uzmanlarının yaptığı saha çalışmaları sonrası ortaya koyduğu çalışmalarla fark yaratmıştır. Bu saha çalışmaları sırasında birincil kaynaktan bilgi edinilmesinin yanı sıra Türkiye'nin bakış muhataplarına aktarılırken, Türkiye ile saha çalışmasının yapıldığı ülke arasında yakınlaşma ve karşılıklı anlayış birliğinin sağlanmasına katkı yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla karşı tarafın görüşlerinin de Türkiye'de bilinmesi ve yanlış anlaşılmasının giderilmesi noktasında, saha çalışması yapılan ülkenin her kesiminden önde gelen isimler söyleşiler yapılmıştır.

ORSAM uzmanları tarafından Ortadoğu saha çalışmalarında da Ortadoğu'da yaşayan her etnik ve dini grubun temsilcileri ile de görüşülmekte ve söyleşiler gerçekleştirilmektedir. ORSAM uzmanlarının yaptığı bu söyleşiler elinizdeki bu çalışmayla bir araya getirilmiş ve toplu bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yapılan söyleşiler yıllara göre tasnif edilmiştir. 2009, 2010, 2011 2012 ve 2013 yıllarını kapsayan söyleşiler yıllara göre beş ayrı raporda okuyucularımızın beğenisine sunulmaktadır. Faydalı olmasını umuyor ve keyifli okumalar diliyoruz.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

İçindekiler

Takdim.....	4
İSRAİL	
Aude Signoles : “Gazze’de Gelir Uçurumu, Kentin Mimari Yapısında Rahatça Gözlenebilen bir Gerçek”	7
Göksel: “İsrail-Filistin Sorunu Bitmedikçe Ortadoğu’daki Kızgınlıkların Bitmesine İmkan Yok”	18
Lenore G. Martin: “İsrail Demokratik Devlet Olmak İstiyorsa, Filistinlilerle İki Devlet Anlaşmasına Varmak Zorunda”	25
Hay E. Cohen Yanaracak: “Türkiye ile İliksileri Keskerek İsrail’in Zararınadır”	29
KÖRFEZ	
Katar Devleti Ankara Büyükelçisi Abdülrazzakabdulghani: “Dış Politikamız, Komşu Ülkelerle İyi Komşuluk ve Dostane İlişkiler Kurma İlkesine Dayanmaktadır”	34
Umman Maliye Bakan Yardımcısı Dervish bin İsmail el Beluchi: “Türkiye, İran ve Araplar Arasında Köprü Rolü Oynayabilir”	38
Türkiye’nin Maskat Büyükelçisi Mehmet Hayri Erol: “Oman ile Bölgesel Sorunlara Bakışımız Paralel”	40
SURİYE	
Suriye Uzmanı Landis: “Türkiye, Suriye Dış Politikasında Önemli Bir Yere Sahip”	42
İRAN	
İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçisi Hosseinpour: “İran-Türkiye İşbirliği Bölgesel Sorunları Çözebilir”	46
TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ	
Ewald König: “Türkiye Ab İçin Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlara Giriş Kapısıdır”	51
Prof. Dr. Udo Steinbach: “AB Eninde Sonunda Türkiye ile İlişkilerini Güçlendirecek”	58

Derleyen: Firuze Yağmur Gökler

2010 ORTADOĞU SÖYLEŞİLERİ (İSRAİL- KÖRFEZ ÜLKELERİ- SURIYE- İRAN-AB)

İSRAİL

Aude Signoles: “Gazze’de Gelir Uçurumu, Kentin Mimari Yapısında Rahatça Gözlenebilen bir Gerçek”

10 Ocak 2010

Aude Signoles ile Filistin’de yerel seçimler, belediye yönetimleri, HAMAS’ın seçim başarısında El Fetih’in rolü ve İsrail politikaları üzerine Gazze ve Batı Şeria’dan örneklerle zenginleştirilmiş söyleşiyi Dr. Didem Danış gerçekleştirdi.

ORSAM: Filistin’de 2005’te yapılan yerel seçimler 1976’dan sonraki ilk seçim oldu.

Belediye seçimlerinin bu kadar uzun bir süre askıya alınmasının nedeni neydi?

Aude Signoles: Filistin’de, 1967’den sonra, yani İsrail işgalindeyken, iki kez belediye seçimi gerçekleştirildi; biri 1972’de diğeri 1976’da. İsraillilerin seçim yapmakta kendilerine göre amaçları vardı. Filistinlilerin, İsrail’in çıkarlarını gözeterek ve İsrail’de terörist olarak görülen Yaser Arafat’ın örgütüne karşı çıkacak belediye başkanları seçeceklerini düşünüyorlardı. İsrailliler aslında biraz safça, “eğer Filistinlilere demokrasi verirsek onlar da ‘teşekkür’ olarak bize yakın belediye başkanlarını seçerler” diye düşündü. 1972’de Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) seçimleri boykot etti, dolayısıyla seçilen kişiler daha çok geleneksel eşraftan, Ürdün burjuvazisine yakın kişiler oldu. Fakat 1976’da FKÖ, belediye seçimlerine katılmaya karar verdi - tabii yasal olarak tanınmadıkları için gizlice yaptılar bunu - ve sonuçta seçilen bütün adaylar FKÖ’ye yakın kişiler oldu. Bunun sonucunda İsrail, belediyelerin kendisi için bir tehlike olduğuna hükmetti ve belediye başkanlarına karşı baskı politikası uygulamaya başladı; siyasi cinayetler, hapis, askeri güç kullanarak Ürdün’e sürgün etme, ev hapsine mahkumiyet gibi çeşitli yöntemlerle bu başkanları bastırdılar. Seçilen belediye başkanlarının yerine İsraillilere yakın görülen kişiler atandı ve Yaser Arafat’ın 1993’te Filistin topraklarına gelişine ve Oslo Barış Antlaşması’na

kadar bir daha seçim yapılmadı. Yaser Arafat'ın Filistin'e geldiği dönemde yoğun bir seçim talebi vardı çünkü belediyelerdeki yöneticiler İsrail tarafından atanmıştı ve İsrail'in işbirlikçisi olarak görülüyordu. Halk bu kişilerin yenilenmesini istiyordu. Ancak Arafat'ın önceliği bir devlet kurmaktı ve milletvekilleri seçmek istiyordu. Böylece 1996'da ilk yasal genel seçimler yapıldı. Bu Filistin tarihinin ilk meclis ve başkanlık seçimleri oldu. Daha önce Filistin'de devlet başkanı, milletvekili ve parlamento yoktu. Oslo Barış Antlaşmasına karşı çıkan siyasi partiler, örneğin HAMAS, bu seçimleri boykot etti çünkü seçimlere girmek onlar için yapılan antlaşmayı meşrulaştıracak ve İsrail'in varlığını kabul etmek anlamına gelecekti. Ancak, genel seçimleri boykot eden partiler belediye seçimlerine katılacaklarını ifade ediyordu; çünkü belediye seçimleri Yaser Arafat Filistin topraklarına dönmeden önce de vardı ve barış antlaşmasıyla bağlantılı değildi. Yasser Arafat tam da bu nedenle belediye seçimlerini sürekli ertelemeye çalıştı; zira orada gerçek bir politik rekabetle karşılaşacağını ve oy toplamakta zorluk çekeceğini biliyordu. Bu yüzden yerel seçimler için uzun süre bekledi ve oyalandı. Belediye seçimleri yapılacak diye birçok resmi açıklama yapıldı, ama hiçbirisi gerçekleşmedi. Mesele ilk Gazze'de gelir uçurumu, kentin mimari yapısında rahatça gözlenebilen bir gerçek. Bir yanda, deniz kıyısında güzel binalar, lüks oteller, diskotekler, içki satılan barlar, canlı bir gece hayatı var, öte tarafta mülteci kampları var. Bu kamplar da deniz kıyısında ama inanılmaz bir nüfus yoğunluğu, altyapı eksikliği, arabaların geçemeyeceği kadar daracık yollar, ağır bir yoksulluk söz konusu. Gazze'deki bu eşitsizlikler, Batı Şeria'ya kıyasla, çıplak gözle görülecek kadar açık ve net.resmi açıklama 1997'de yapıldı, ben o sırada tez araştırmama daha yeni başlamıştım ve seçim yapılacak ve ben izleyebileceğim diye çok heyecanlanmıştım. Ama bir hafta sonra açıklama yapıldı ve seçimler belirsiz bir tarihe ertelendi.1999'da

yeni bir seçim dedikodusu yayıldı ama yine sonuç alınamadı. 1999'da herkes bu erteleme-yi Arafat'ın İslamcılardan korkmasına bağladı. Sonuçta Yaser Arafat döneminde seçim yapılmadı. 2004'te Arafat vefat etti ve 2005'te yapılan belediye seçimlerinde bambaşka koşullar söz konusuydu.

ORSAM: Neydi bu koşullar?

Aude Signoles: Barış sürecinin kesildiği, savaşın yeniden başladığı bir ortam vardı. Arafat sonrası dönem, yeni bir başkan, Mahmut Abbas, yönetimde. Abbas, Arafat'a muhalefet eden kişiler tarafından, Filistin'in demokratikleşmesini sağlayacağı iddiasıyla desteklenmişti. Bunun altında yatan fikir, Yaser Arafat'ın demokratik değil otoriter bir başkan olduğuydu. Bu yüzden, Mahmud Abbas uluslararası topluluğa göstermek için bazı siyasi açılımlar yapmak zorunda kaldı. Ocak 2005'te seçimler yapıldı. Yaser Arafat'ın Kasım 2004'te vefat ettiğini hatırlayacak olursak seçimlerin çok çabuk yapıldığını söyleyebiliriz. Bu seçimlerin sonucunda Mahmud Abbas devlet başkanı seçildi. İlk siyasi girişimi de belediye seçimleri yapmak oldu.

ORSAM: Belediye seçimleri nasıl yapıldı? Nasıl bir takvim izlendi?

Aude Signoles: Belediye seçimleri 2005'te başladı ve bir senede tamamlandı. Yani oy vermek için bir senelik bir takvim yapıldı. Seçimler üç aşamada gerçekleşti: Şubat, Mayıs ve Kasım-Aralık 2005. Her aşamada, birkaç küçük köyü ve birkaç şehri kapsayan bölgelerde oylama yapıldı. Seçimlerin neden böyle parça parça yapıldığı sorulunca teknik olarak daha kolay olduğu söyleniyordu, ama bu tabii siyasi bir cevaptı. Aslında Mahmud Abbas, HAMAS'ın seçimleri ezici bir çoğunlukla kazanmasını engellemeye çalışıyordu. Seçimler küçük parçalar halinde yapılırsa, genel tablo çok göze batmaz diye düşünüyordu. Özellikle de seçim bölgelerini belirlerken İslamcıların

çok kuvvetli olduğu büyükşehirlerle küçük köyleri bir araya getirerek düzenlemeye gayret gösterdiler. Köylerde siyasi partiye değil, kişisel yakınlığa ve aile bağlarına göre oy2005 yerel seçimlerinden Ramallah ve Bir Zeit üniversitesi arasındaki yol blok taşlarla kapalı olduğu için geçişin yaya olarak yapıldığı dönemde checkpoint'ten görüntüler verildiği için HAMAS'ın ağırlığını dengeleyebileceklerini düşündüler. Mesela Şubat 2005'te, ilk aşamada seçimler iki şehir ve 40 köyde yapıldı. (Filistin'de 191 belediye var, bunlardan sekizi büyük şehirler, geri kalanı köylerden oluşuyor).

Sadece köylere bakarsanız, büyük ailelerin desteklediği El Fetih adaylarının kazandığı ve böylece HAMAS'ın kaybettiği söylenebilir. Ama aslında şehirlere bakıldığında, HAMAS'ın 15'te14 koltuk kazandığı görülür. Sonuç olarak, bu üç aşamalı seçim tekniği, sonuçların siyasi bir değerlendirmesinin yapılamaması için uygulanmış bir yöntemdi. Uluslararası topluluk da Filistin halkının seçim yapılmasından memnun olacağını ve bunun bir "kar topu" etkisi yaratacağını düşünüyordu. Şubat ayındaki ilk seçimlerde, Filistin halkının, seçim yapılmasını sağladığı için El Fetih'e teşekkür etmek için onları destekleyeceğini, böylece El Fetih'in açık arayla oyları toplayacağına inanıyorlardı. Ama olaylar böyle gelişmedi tabii. Uluslararası topluluğun düşüncesi, İslamcılarının bir tehlike oluşturabileceklerini göz ardı etmeden, adım adım ilerlemektir; ilk oylamalar bir sonrakiler için "nasıl oy verilir" dersi olacaktı. Ancak Şubat 2005'ten itibaren herkes bu stratejinin başarısız olduğunu gördü. Büyükşehirlerde HAMAS ezici bir çoğunlukla bütün oyları topladı. Filistin'de 25-30 yılda bu kadar az seçim olmasının sebebi budur işte.

ORSAM: Belediye seçimlerindeki kesinti açısından diğer Arap ülkelerinde durum benzer sanırım?

Aude Signoles: Körfez ülkelerinde ve Suudi Arabistan'da, özellikle 11 Eylül'den sonra Bush'un Ortadoğu politikasında terörizmle savaş söylemi ve demokratikleşme ihtiyacından bahsetmesiyle, buralardaki iktidar bir miktar siyasi açılıma başladı. Bu tür bir açılımın kendi istikrarları ve statüko açısından tehlikeli olacağını düşündükleri için bu süreci yerelden başlatmayı tercih ediyorlardı. İlk yerel seçimler Suudi Arabistan'da 2005'te,Katar'da 1999'da, Yemen'de 2000'de, Bahreyn'de2002'de yapıldı. Bu seçimlerde kadınların temsili için belli bir kota kondu. Magrip ülkelerinde durum farklı; diğer ülkelerdeki gibi uzun boşluklar yok, her zaman belediye seçimleri yapılıyor. Ama Fas'ta mesela 97 seçimleri "yeni bir dönem" olarak lanse edildi. Bu dönemde uygulanan desantralizasyon politikalarıyla bağlantılı olarak ilk defa gerçekten bir yaptırım gücü ve otoritesi olan belediyeler için seçim yapılıyor olması önemli bir değişim olarak görüldü. Merkezi yönetimce ne kadar kontrol ediliyor olsalar da, kendilerine ait özerk bir finansal kaynağı olan, belli bir hareket kapasitesi olan belediyeler ortaya çıktı.

ORSAM: 2005 yerel seçimlerinde Filistin'de HAMAS'ın zaferini hangi faktörlerle açıklıyorsunuz?

Aude Signoles: Bu konuda farklı açıklama düzeylerinden bahsetmek gerekir. Birincisi dış konjonktüre bağlı olan durum, ikincisi de iç politikayla bağlantılı. Dış koşullar açısından, HAMAS'ın başarısını büyük ölçüde açıklayan faktör Filistin topraklarıyla ilgili. Barış sürecinin başarısız olması ve 2005'te seçimler düzenlendiği dönemde İsrail'in Batı Şeria'nın %60'ını işgal etmiş olması. Bu iki faktörü Filistinliler El Fetih stratejisinin çök-müş olması olarak yorumladılar. Arafat'ın iddiası Filistinlilere bir devlet ve toprak vermekti. Ancak, 2005'te ne devletleri, ne de birleşik bir toprakları vardı.

Sonuçta Filistinliler İsrail'e kızgındı ama Yaser Arafat'a ve El Fetih'e de İsraillilerle iyi müzakere edemedikleri için kızgındı. HAMAS'ın yükselişi kuşkusuz barış sürecinin başarısızlığıyla doğrudan bağlantılı. Bu çok açık. İç politika açısından da aynı şeyden bahsedilebilir. 2005 yerel seçimlerinde ve 2006 genel seçimlerinde HAMAS'ın başarısı öncelikle El Fetih'in yenilgisiyle bağlantılı. El Fetih devletin kaynaklarını tekeline alan ve yolsuzluk yapan bir parti olarak görülmeye başlamıştı. HAMAS seçim kampanyasını yolsuzluk karşıtlığı üstüne inşa etti. Belediyeleri, kendilerine ait sağlık, eğitim gibi alanlarda hizmet veren dernekleri yönettikleri gibi yöneteceklerini söylüyorlardı. Bu dernekler finansal açıdan çok iyi yönetiliyor, bütün evraklar açık, bütçe şeffaf. İslami harekete bağlı örgütlerin dernek ağının çok şeffaf çalıştığı, çok iyi yönetildiği Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca da tespit edilmiş bir gerçek. HAMAS derneklerdeki bu iyi yönetim başarılarını seçimlerde kullandı. "Bakın tıpkı dernekleri yönettiğimiz gibi, belediyeyi de, şehri de yönetebiliriz; buralarda edindiğimiz 'iyi yönetim' bilgisini belediyelere taşıyabiliriz" dediler. Ve bu kampanya Filistin halkı nezdinde ve özellikle zengin ve yoksul arasındaki farkın çok yüksek olduğu Gazze Şeridi'nde cevap buldu.

ORSAM: Bu başarının sosyolojik açıklamaları da var mı?

Aude Signoles: Elbette. Gazze'de gelir uçurumu, kentin mimari yapısında rahatça gözlenebilen bir gerçek. Gazze'de bir deniz kenarı var. Bunun bir tarafında çok 'design' ultra lüks binalar bulunuyor. Bu evlerde oturanlar, Tunus'tan dönen ve Yaser Arafat'ın yakını olan, Filistin Yönetiminde üst düzeyde çalışmış, güzel arabaları olan ve daha da önemlisi Gazze Şeridi'nden kolayca çıkma imkanı olan kişiler. Filistin Yönetimi'nde çalışmış kişilerin İsraillilerle tanışıklığı olduğu için onlar kolayca dışarı çıkabilirken, sıradan bir Filistinli için

giriş-çıkış hiç kolay değil. Bir yanda, deniz kıyısında bu güzel binalar, lüks oteller, diskotekler, içki satılan barlar, canlı bir gece hayatı var, öte tarafta mülteci kampları var. Bu kamplar da deniz kıyısında ama inanılmaz bir nüfus yoğunluğu, altyapı eksikliği, arabaların geçemeyeceği kadar daracık yollar, ağır bir yoksulluk söz konusu. Gazze'deki bu eşitsizlikler, Batı Şeria'ya kıyasla, çıplak gözle görülecek kadar açık ve net. Dolayısıyla Gazze'de insanlar Yaser Arafat'ın yanındaki kişileri kamu bütçesini ve uluslararası yardımı kendi kişisel amaçları için kullanmakla suçlamaya başladılar. Bu kişilerin iktidara yakın olmaları sayesinde kendilerine dışarıdan Mercedes araba ithal etmek gibi kişisel imtiyazlar sağlamalarından rahatsızdılar. Bu durum, sosyal hizmetlerde çok kuvvetli olan HAMAS'ın yükselişini de açıklıyor. HAMAS, dini inanç ayrımı yapmaksızın ücretsiz sağlık hizmetleri sunarken, El Fetih, daha çok klientalist ve parti üyeliği bazında hizmet götürüyor; Mesela, barış görüşmeleri sırasında parti kimliği olmayan kişilere sosyal hizmet vermiyorlardı. Tabii bu El Fetih'e karşı güçlü bir koz oldu. HAMAS'ın başarısında "iyi adaylar" seçmesinin payı olduğunu da söylemek gerekir. Şehirde saygı duyulan, iyi ahlaklı olduğuna inanılan, gazeteciler, üniversite hocaları ve doktorlar gibi eğitilmiş, meslek sahibi kişileri aday gösterdiler. Oysa El Fetih'in listesindeki adaylar halkın ticaretle bağlantılandığı isimlerdi.

ORSAM: 1970'lerde, belediyelerde aşiret ve akrabalık bağlarıyla desteklenen yerel eşrafın etkili olduğunu söylediniz. Bu tarz eski bağlılıklar 2005 seçimlerinde nasıl bir etki yarattı?

Aude Signoles: Bu çok önemli bir soru, çünkü HAMAS klientalizmin, adam kayırmacılığın bitmesi gerektiği konusunda bir kampanya yaptı. Filistin'de klientalizm sadece partililik, yani El Fetih çevresinde kurulan ilişkiler, anlamına gelmiyor. İktidara yakın bir parti-

den olmak da çok önemli. Köylerde insanlar akrabalık ilişkilerine göre oy atıyorlar, çünkü ailelerinden en az bir kişinin belediyede temsilci olmasını istiyorlar. Genellikle, bir köyde yedi büyük aile varsa, belediye meclisinde de yedi sandalye oluyor, her aile için bir sandalye gibi düşünülüyor. Bu yazılı olmayan bir kural ama sonuçta her aileden bir aday seçiliyor. İlginç olan 2005'te aile oyu sürerken, kimi aday gösterecekleri konusunda anlaşamadıkları için aileler içinde çok ciddi siyasi ideolojik çatışmalar yaşanması oldu. Bu yüzden aileler iki aday çıkardılar; biri El Fetih'ten, biri de HAMAS'tan. Böylece aşirete göre seçtikleri adaylar arasında, bir de siyasi kimliğe göre oy verdiler. Köylerde bu HAMAS-Fetih çatışmasını aşmaya çalışan pek çok kişi de bağımsız aday olarak listelere girdi.

ORSAM: Bu bağımsız listeler kimlerden oluşuyordu? Başarılı olabildiler mi?

Aude Signoles: Bunlar daha çok sola yakın ama El Fetih'ten olmayan kişilerdi. Aralarında kendilerini bu şekilde lanse etmek istemeseler de İslamcı adaylar da vardı. Daha çok dernek yöneticileri, genç, orta sınıftan, eğitilmiş kişilerdi. Köylerin kalkınmasını hedefleyen listelerle seçimlere girdiler ve pek çok yerde başarılı oldular. Bu listelerden gelen kişiler başarılı olduğu için, seçimlerde köy sonuçlarına bakıp El Fetih veya HAMAS kazandı demek zor olur. Benim analizime göre, bu kişilerin başarısı El Fetih'in başarısızlığını gösteriyor. Bunlar eskiden olsa El Fetih'in listesinde yer alırlardı. Ama seçimlerde, yönetimdeki hükümetin markajındaki adaylardan kurtulma isteği vardı. Kentlerde de 2005 seçimi çok önemliydi, çünkü ilk defa aşiret bağlarının ötesine geçen tercihlerle oy kullanıldı. Bir Fransız araştırmacı bu konuda Beytullahim'de etnografik bir çalışma yaptı. Her zaman olduğu gibi, oylar ailevi, etnik ve coğrafi aidiyetlere göre mi verildi, yoksa bunların ötesine geçen, siyasi kimliği vurgulayan tercihler ortaya çıktı

mı diye sordu. Cevabı ikinci yönde oldu. Mesela Beytullahim'de, geleneksel olarak Hristiyan olan bu şehirde yazılı bir kural olmasa da, belediye başkanı ve meclisin çoğunluğunun her zaman Hristiyanlardan seçilmesine dair sözlü bir anlaşma var. Yani başkanla beraber, belediye meclisindeki on beş koltuktan sekizi de Hristiyanlarda olacak. Bugün bu şehirde demografik açıdan çoğunluk Müslümanlarda olmasına rağmen, bu gelenek sürdürülüyor. İşgal döneminde geçerliliği olan bu kuralı, Yasser Arafat da devam ettirmişti. Bu ilginç bir örnek zira bu gelenekten dolayı El Fetih burada kazanacağından neredeyse yüzde yüz emindi, çünkü Hristiyanların HAMAS'a oy vermeyeceği düşünülüyordu. Ama bu sekiz koltuğun çoğu HAMAS ve solu temsil eden Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) adaylarının oldu.

ORSAM: HAMAS Hristiyan adaylar mı gösterdi?

Aude Signoles: Evet. Tam da bu yüzden seçimlerin geleneksel aidiyetlerin ötesine geçen siyasi bir manası olduğu görülüyor. Beytullahim belediye başkanı kesinlikle El Fetih'çi değil, Marksist sol bir parti olan FHKC'den. Bu parti seçim kampanyasında İsrail'e karşı HAMAS'la aynı siyasi taleplerde bulundu, benzer bir söylemi dillendirdi. FHKC, İsrail işgal ettiği topraklardan çekilmediği sürece, onu tanımak istemediği için 1993 barış anlaşmasını reddetti ve Filistin kurumlarını ve genel seçimleri boykot etti. Ancak her zaman yerel seçimlere katılacağını ifade etti ve müzakerelere paralel olarak silahlı mücadeleyi sürdürmek gerektiğini söyledi. HAMAS'ın söylemine yakın bir şekilde, barış anlaşmasını çok ağır bir dille eleştirdi. Kısacası, bu iki grubun aynı siyasi çizgide olduğunu söylemek yanlış olmaz. İki partiyi ayırtıran tek şeyin destekçilerinin sosyolojik profilleri olduğunu düşünüyorum. FHKC daha çok Hristiyan veya fazla dindar olmayan kişilerden oluşuyor.

ORSAM: Bu bağlamda HAMAS'a atfedilen İslamcılığı nasıl konumlandırıyorsunuz?

Aude Signoles: Benim açımdan, HAMAS İslamcı bir partiden ziyade milliyetçi bir parti. Filistin ulusal hareketini devam ettiren ve her şeyden önce İsrail işgalini sonlandırmak için mücadele eden bir parti. HAMAS'ın kurulduğu 1987 yılındaki tüzüğünü okursanız, metnin yarısından çoğunun baskı, zulüm, askeri işgal ve Siyonizm karşısında küçük düşme ile ilgili cümleler olduğunu görürsünüz. Düşmanlarının İsrail olduğu ve en büyük isteklerinin Filistin topraklarının işgaline son vermek olduğunu söylüyorlar. Bu tüzük toplumun dönüşümü, "İslamlaşması" veya HAMAS'ın hayal ettiği ideal toplum modeli üzerine çok az şey söylüyor. Bu metnin hiçbir yerinde şeriat düzeni getirmek veya İslami bir devlet kurmak istedikleri gibi bir ifade yok.

ORSAM: Uygulamada nasıl gerçekleşiyor bu? İslamcılık meselesinin tartışmalı olduğu alanlar var mı?

Aude Signoles: Pratikte, belediyelerde ve yerel düzeyde HAMAS için sıkıntılı alanlardan biri kültür. Filistin'de pek çok festival var; müzik festivali, salatalık festivali, kayısı festivali, gibi. HAMAS bu festivalleri yasaklamaya çalıştı. Bunların çoğu aslında folklorik köy festivalleri. Geçmişte bu festivaller El Fetih tarafından canlandırılmıştı. Böylece köylülerin desteğini alacaklarını, köylülerle yakınlaşacaklarını umuyorlardı ama Filistin'e dair donmuş, değişmez bir imaj çiziyorlardı. Bu festivallerde önplana, kefiyesi, Filistin'e has işlemeli geleneksel giysileri içinde, kavalını çalan, toprağını savunan köylüyü çıkarıyorlardı. FKÖ Filistin'e geri döndüğünde, halk desteğini artırmak için eski köy geleneklerini yeniden canlandırdı, modernize etti.

HAMAS, barış süreci yıllarında bu festivallerin canlandırılmasına karşı çıktı; bunların

kadın imgesini dondurduğunu, kadını sadece toprağını ve anneliği savunan bir figür olarak resmettiğini söyledi. Bayağı modernist bir eleştiri getirdi yani. Daha sonra belediyeleri aldıklarında, savaş döneminde böyle eğlenmek doğru değil diyerek festivalleri kaldırmak istediler. Yasaklama için öne sürdükleri bir diğer argüman da festivallerin kamu bütçesinden desteklendiği, oysa bu paranın gıda, sağlık, eğitim gibi işler için kullanılması gerektiği idi. Bu konuda Kalkilya'dan örnek verebilirim; belediye meclisindeki on beş koltuktan on dördü HAMAS tarafından kazanılmıştı.

Bu şehirde HAMAS, bir rap müzik festivalini yasakladı. Bu olayı iyi hatırlıyorum çünkü bu Fransa tarafından finanse edilen bir etkinlikti, diplomatik açıdan da dikkat çekmişti. Kalkilya 2002'den beri tamamen duvarla çevrelenmiş bir yer. Orada HAMAS festivali yasaklarken aynı argümanları kullandı. İlginç olan, belediye meclisinin bu kararına karşı çok ciddi bir halk hareketi oldu. Meclisin aldığı ilk kararlardan biriydi bu yasaklama ve çok ciddi bir muhalefet doğurdu.

ORSAM: Bu harekete katılanlar HAMAS karşıtları mıydı?

Aude Signoles: Sadece onlar değildi, çok daha geniş bir katılım söz konusuydu. Sendikalar, dernekler, siyasi partiler eylem çağrısı yaptılar. Toplum İslamlaşıyor söylemiyle harekete geçtiler. "Evet, HAMAS'a oy verdik ama bu bir İslami devlet istediğimiz anlamına gelmiyor ve Filistin'in Mısır gibi olmasını istemiyoruz" diyorlardı. Filistin'de derneklerin bu derece yaygın olması ve ifade özgürlüğünün diğer Arap ülkelerine göre daha geniş olmasından gelen bir gurur vardır. Yeni seçilmiş kişilerin siyasi çoğulculuğumuzu yok etmesine izin vermemeliyiz diyorlardı. İlginç olan Kalkilya'da bu kararı alan HAMAS'lı belediye meclisi 2006'daki genel seçimlerde cezalandırıldı. Böylece bir yıl sonra bu şehirde El Fetih üyeleri kazandı. Batı Şeria'da El Fetih'in HA-

MAS karşısında kazandığı tek büyük şehir burası oldu. El Fetih'in bu zaferi HAMAS'ın festival yasaklama kararıyla açıklandı.

ORSAM: HAMAS'ın politikasında bir değişiklik oldu mu?

Aude Signoles: HAMASlı siyasetler zamanla “sakinleştiler”. İlk sene kültür, yaşam şekli, sosyal kontrol, ahlak konusunda nereye kadar gidebileceklerini sınıadıklarını düşünüyorum ben, sonra duruldular. Bir Zeit üniversitesinde olanlardan bir örnek vereyim. Filistin’de dışarıya en açık üniversite olarak görülen, Hıristiyan bir köyde yer alan ve kuruluşu Filistinli sol gruplar tarafından desteklenmiş olan Bir Zeit Üniversitesi’nde 2005-2006’daki öğrenci sendikası seçimlerini HAMAS’a yakın bir grup, hem de çok büyük bir farkla kazandı. Herkes şok oldu tabii. HAMAS’lı öğrenci sendikası ilk uygulamalardan biri olarak, kafeterya ve kütüphanede kadın ve erkekler için ayrı bölümler yapma kararı aldı. Ve ondan sonra kıyamet koptu. Öğrenciler ki bunlar arasında sadece El Fetih’li olanlar değil her gruptan insan vardı, büyük eylemler yaptı. Biz size, yaşam tarzımızı değiştirmeniz, ahlak bekçiliği yapmanız, kadınların davranışlarını denetlemeniz için oy vermedik diyorlardı. Sonuçta Bir Zeit’teki İslamcı öğrenci sendikası geri adım attı ve bu karar uygulanmadı. Bu olayın gösterdiği üzere, İsrail işgali, paradoksal bir şekilde Filistin’deki siyasi çoğulculuğu zenginleştirdi. Devlet olmadığı için, uzun yıllar yeraltında faaliyet yürütmüş olsalar da, Filistin’de çok sayıda siyasi parti var. Bu geçmişten dolayı Filistinliler ifade özgürlüklerini kısıtlayacak her tür hamleye karşı çok dikkatli.

ORSAM: Bu süreçte HAMAS'ın siyasi gücünde bir azalma oldu mu?

Aude Signoles: Sanmıyorum, çünkü HAMAS'ın gücü İsrail karşısında boyun eğ-

meyen bir parti olarak görülmesinde yatıyor. HAMAS'ın yükselişini açıklayan da bu, yoksa HAMAS'ın toplum projesi tartışılmıyor. Bulduğumuz dönemin önceliği bu değil diyorlar. O yüzden bazı konularda geri adım atıyor olmalarının popülerliklerini azalttığını düşünmüyorum. Özellikle de HAMAS'ın iktidara gelmesindeki ikinci önemli etmen olan yerel düzeyde desteklenmiş olması ve seçim kampanyalarında teknokratizmi yücelten bir dil kullanması. “Etkin yönetim”den bahseden bu teknokratik söylem Dünya Bankası’nın “iyi yönetim” olarak tarif ettiği şeye çok benziyor aslında. HAMAS, Filistin Yönetimi’nin on yıldır ülkeyi yönetme şeklini eleştiriyor. Bu eski yöntemlerin aksine biz ülkeyi yönetirken kişilerin kimin tanıdığı olduğuna değil, sahip olduğu meziyetlere bakacağız diyor. Uluslararası yardım ve kamu parası akılcı ve verimli bir şekilde kullanılmalı diye yasalar, düzenlemeler yapacağız diyorlar. İnsanları diplomalarına göre işe alacağız, harcamalar için denetçiler görevlendireceğiz ve hangi sektörlerin daha çok desteğe ihtiyaç olduğunu araştırıp ona göre bütçe harcaması yapacağız diyorlar. Bu modern bürokrasi dedikleri şey. Seçilmiş olanların pek çoğu mühendislik veya iktisat-işletme eğitimi almış kişiler. İşadamları olanlar da var. Nablus’ta 2005’te belediye başkanı seçilen kişi mesela burada Mercedes bayisiydi. Seçim kampanyasında “bakın ben kendi işletmemde nasıl başarılı olduysam, şehri de böyle idare edeceğim” diyordu.

ORSAM: Bu neoliberal mantık HAMAS'ın yaslandığı sosyal adalet söylemiyle bir çelişki yaratmıyor mu?

Aude Signoles: HAMAS'ın ne yaptığı sadece belediye düzeyindeki işlerine bakılarak anlaşılamaz. Geniş kapsamlı bir hareketten bahsettiğimizi unutmayalım. Belediyelerde etkin olan İslamcılar, HAMAS’a yakın çok geniş bir dernek ağıyla irtibat halindeler. Bu ikisi beraber yürüyor. Dernekler Filistin’deki ticaret

burjuvazisinin yaptığı bağışlarla finanse ediliyor. Bu zengin hayırseverlerin verdiği paralarla dernekler halka bedava hizmet götürüyor. Tabii bu hizmetlerden faydalanan kişiler bu derneklerin yakın olduğu siyasi gruplara oy veriyorlar. Ayrıca, Körfez ülkelerindeki zengin kişilerden veya diasporadaki Filistinlilerden gelen yardımlar da var.

ORSAM: 11 Eylül'den sonra uluslararası yardımın kesilmesi ekonomik bir zayıflığa neden oldu mu?

Aude Signoles: Evet ve hayır. Bu HAMAS'tan çok FKÖ'yü etkiledi, çünkü onlar daha çok uluslararası yardım alıyordu. Avrupa'dan finanse edilen İslamcılara yakın dernekler de vardı ama İslamcıların dernek ağı çoğunlukla kişisel bağışlarla destekleniyor. Dolayısıyla onları çok etkilemedi bu durum. Ancak Filistin'i bütün olarak daha çok etkileyen HAMAS'ın 2006'da genel seçimleri kazanıp iktidara gelmesi oldu. Mart 2006 – Haziran 2007 arasında 1,5 yıl boyunca uluslararası yardım boykotu oldu. İsrail'i tanımayan, silahlı mücadeleyi savunan bir HAMAS hükümeti olduğu için Filistinliler boykot edildi. Bu HAMAS'ı güçlendirdi ama Filistin'deki koşullar fazlasıyla kötüleşti, çünkü bu yardımlar sadece altyapı çalışmalarını finanse etmeye değil, Filistin Yönetimi'nde çalışan memurların ve diğerlerinin maaşlarını ödemeye de yarıyordu. Sonuçta 1,5 yıl boyunca hiç maaş alamadılar. Korkunç bir yoksullaşma yaşandı ülkede. Ayrıca gıda yardımı da durdurulduğu için, uzun süredir görülmeyen çocuk hastalıkları ortaya çıktı. Özellikle Gazze Şeridi'nde sağlık koşulları çok bozuldu.

ORSAM: Bu gelişmeler HAMAS'ın siyasi gücünü zayıflattı mı?

Aude Signoles: Uluslararası topluluğun beklediği buydu ama tam tersi bir etki yarattı, özellikle 2006-2007'de. Aksine, uluslararası

topluluğa karşı bir öfke yükseldi. Amerika karşıtlığı zaten vardı ama Avrupa karşıtlığı bu dönemde ortaya çıktı. “Yanlış” oy verdikleri için cezalandırıldıklarını ve uluslararası topluluğun İsrail'le girdikleri mücadelede taraf tuttuğunu düşünüyorlardı. Çünkü uluslararası topluluk Filistinlilere, daha çok HAMAS hükümetine, tam da İsrail'in istediği koşulları dayatıyordu. İsrail barış müzakerelerine yeniden başlamak için, HAMAS'ın kendisini tanımasını ve silahları bırakmasını istiyordu. Uluslar arası topluluk bu söylemi aynen benimsedi ve boykotu aynı argümanlarla meşrulaştırdı. O yüzden Batı-karşıtlığının yükselmesi çok da şaşırtıcı değil aslında. Ancak şu da önemli ki, Ocak 2009'dan beri HAMAS Gazze Şeridi'nde güç kaybetti. Bugün bir seçim olsa, HAMAS'ın kazanması kesin değil.

ORSAM: Bu güç kaybedişin sebebi ne?

Aude Signoles: 2005 ve 2006'da HAMAS halkı İsrail saldırılarına karşı koruyacağına dair bir kampanya yapmıştı. Bunu İsrail'le bir güç ilişkisine girerek, saldırılar düzenleyerek ve böylece silahlı mücadeleyi meşrulaştırarak yapmıştı. O devirde, halk da bu söylemi destekliyordu, İsrail laftan anlamıyor, ancak şiddetten anlıyor, evet müzakere etmeliyiz ama bu süreçte bu kartı elimizde tutmalıyız diyorlardı. Ancak Gazze Savaşı'ndan sonra durum değişti. Bu savaş bir ayda bin kişinin ölümüne yol açtı. İsrail-Filistin Savaşı bu kadar çok insan kaybına neden olmuş bir savaş değildi. 1970'den beri, Gazze Savaşı'nda ölenler dahil olmak üzere, toplam sekiz bin kişi hayatını kaybetmişti. Gazze'deki çok büyük bir kayıp oldu. O yüzden de Gazze halkı, “bizi korumaya yaramıyorsa, neden silahlı mücadelede ısrar ediyoruz ki” diye sorgulamaya başladı. “Elbette İsrail saldırısı orantısız ama gerçekçi olalım, silahlı mücadele Filistin halkının aleyhine işliyor” diyenler oldu. “Bu uluslararası toplum nezdindeki meşruiyetimizi de zayıflatıyor. 11 Eylül sonrasında silahlı saldırı artık iyi bir taktik değil” dediler. Bu yeni bir söylem.

HAMAS 2009'da kendilerinin İsrail karşısındayla başarısız olduğunu resmi olarak kabul etmedi. Zaten böyle bir sonuca da varmadı onlar ama bugün Gazze Şeridi'nde, HAMAS'a oy vermiş olanlar da dahil, silahlı mücadelenin kötü bir strateji olduğunu söyleyen çok sayıda Filistinli var. Filistin genelinde bugün henüz başlangıç aşamasında ama dikkat çekici bir hareket var. İsrail'e karşı, "sunud" (dayanıklılık, direngenlik) diye adlandırdıkları yöntemle direnebilecekleri fikri üzerine kurulu bir hareket bu. Pasif direniş, sivil itaatsizlik gibi, birinci İntifada zamanında da kullanılan yöntemleri yeniden canlandırıyorlar. Bombalı saldırılar yerine boykotlar, oturma eylemleri, basın bildirileri gibi yollara öncelik vermeyi teklif ediyorlar. Uluslararası topluluğun silahlı mücadele yerine bu sivil yöntemlere daha olumlu tepki vereceğini söylüyorlar.

ORSAM: Bu hareketin içinde hangi gruplar var?

Aude Signoles: Soldan FHKC, HAMAS'a yakın kişiler ve Mahmut Abbas'a muhalif olan bazı genç El Fetihçilerin içinde olduğu bir ittifak bu. Sunud henüz ulusal düzeyde yapılanmakta olan bir hareket. Mesela zeytin toplayan köylülerin korunması için bir kampanya düzenlediler. Hasat zamanı yurtdışından insanlar getirttiler, onları kırsal bölgelere yerleştirdiler bir tür güvenlik kalkını olarak. Böylece zeytin toplayan köylüler İsrail'in bombalamalarından korunmuş oldu. İsraili barış yanlısı örgütlerle sınırda duvar inşa edilen yerde gösteriler yapıyorlar. İsrail ordusunun buldozerleri önünde oturma eylemi yapıyorlar, İsrail basınını ve yabancı muhabirleri çağırıyorlar. 1997'den önce buna benzer şeyler vardı, ama son dönem için çok yeni bir eylem biçimi bu.

ORSAM: Batı Şeria'da durum nasıl?

Aude Signoles: Orada bugün seçim olsa, kuşkusuz HAMAS bütün oyları toplar, çünkü

Mahmut Abbas her tür eleştiriyi reddediyor. Derneklerde, sendikalarda, gazetelerde çalışıp HAMAS üyesi olanların tutuklandığı bir polis devleti inşa ediyor. Bu tutuklananlar sadece şiddeti övenler de değil. Bu durum, HAMAS sempatanları kadar, Mahmud Abbas'ı eleştiren El Fetih'in genç kesimleri arasında da ciddi bir tepki doğuruyor. Onlara göre, Mahmud Abbas yönetimi giderek bir diktatörlük rejimine dönüşüyor.

ORSAM: HAMAS'ın belediye yönetiminde öncelik verdiği konular neler? Belediyecilik faaliyetlerinde İslami tercihler rol oynuyor mu?

Aude Signoles: Söylemdeki öncelikleri belediye düzeyinde altyapı ihtiyaçlarını karşılamak; su, elektrik, yol gibi temel altyapıyı inşa etmek. Bu zaten kişilerin siyasi kimliğinden bağımsız olarak herkesin üzerinde uzlaştığı bir konuydu. Fakat uygulama düzeyindeki farklılıkları görme imkanımız yok, çünkü 2005'te seçilen belediye başkanlarından çoğu İsrail tarafından hapse atıldı ve bunların büyük kısmı bugün hâlâ hapiste. Mesela Mayıs 2005'te Gazze Şeridi'nde HAMAS'ın ezici bir üstünlükle kazandığı belediye seçimleri olmuştu. Haziran 2005'te Gilad Shalit'in yakalanması Temmuzda İsrail'in Gazze Şeridi'nde bir askeri müdahale yapmasını meşrulaştırdı. O sırada yeni seçilen belediye başkanları sadece dört aydır yönetimdeydi. "Yaz yağmuru" diye adlandırılan İsrail operasyonunda amaç seçilmiş kişileri hapse atmaktı. Böylece belediye temsilcilerinin yarısını tutukladılar ve hapse attılar. Görevi devraldıktan dört ay sonra, HAMAS belediyeleri çoğunlukla başkanları olmadan ve minyatür belediye meclisleriyle çalışmak zorunda kaldı. On beş üye yerine üç, beş veya en iyi ihtimalle on üyeleri kaldı. Örneğin, Batı Şeria'nın ikinci büyük şehri olan Nablus'ta nüfus 250 binin üstünde ve belediye meclisinde on beş koltuk var. Seçim zaferinin ertesi günü belediye başkanı hapse

atıldı. Yerine geçici biri yerleştirildi ama bu da üç ay sonra hapse kondu. Bu böyle devam etti durdu ve bugün dördüncü vekil başkanlık ediyor belediyeye. Belediye meclisinde ise on beş sandalye olmasına rağmen sadece üç kişi görevde; diğerlerinin hepsi hapiste. İlginçtir ki, bu on beş koltuktan tutuklanmayıp görev başında kalanların ikisi El Fetih ve sadece biri HAMAS'tan. İsrail, HAMASlı seçilmişleri hapse atıp, El Fetihçileri bırakarak belediyelerin siyasi rengini tamamen tersyüz etti; bu bir şekilde Mahmud Abbas'ın da hoşuna gidiyor kuşkusuz. Sonuçta, sorunuza cevap vermek, HAMAS belediyelerinin uygulamalarını değerlendirmek pek mümkün değil, çünkü artık belediyelerde ya vekaleten başkanlık görevini yapanlar ya da sadece El Fetih'ten seçilenler kaldı. Ayrıca kaynakları olmadığı için sağlık, eğitim gibi konularda sosyal politika da geliştiremiyorlar.

ORSAM: Filistin belediyelerinde İsrail yönetiminin başka ne tür etkileri var?

Aude Signoles: Çok güçlü bir etkisi var. Tarihsel olarak, İsrail her zaman belediye yöneticilerini kontrolü altında tutmaya çalıştı. 1967 işgalinden sonra, daha önce söylediğim gibi, 70'lerde seçilen adayların kendine yakın olacağını umarak belediye seçimleri düzenledi, kendine ters düşen adayları siyaset sahnesinden kovdu, uygun gördüklerini destekledi. Bunların hepsi belediyelere farklı müdahale şekilleriydi. 2005'te açıkça İsrail'e yandaş olmayan kişilerin kazandığı bir seçim olduğunda belediye temsilcilerini hapse atarak adayların seçimine yeniden doğrudan müdahale etmiş oldu. Dolayısıyla İsrail'in etkisi çok fazla. Ama bunların ötesinde de İsrail yerelde çok güçlü bir aktör. Filistin Yönetimi'nden bile daha çok ağırlığı var, özellikle de Filistin topraklarının parçalanmasında. Şöyle ki, Filistinliler sadece iskana açılmış yerlerde şehircilik çalışması yapabiliyorlar. Barış Anlaşması'na göre, belediye sınırlarında olup da hala kır-

sal olan, yerleşim ve yapılaşma olmayan yerlerde faaliyet yürütmek için İsrail'den izin almaları gerekiyor. Yani buralarda çukur açmak, yol yapmak, okul inşa etmek gibi işler için belediye özgür değil, muhakkak İsrail'e sorması gerekiyor. Diğer bir deyişle, su, kanalizasyon gibi temel altyapı faaliyetleri veya eğitim sağlık gibi sosyal hizmetler İsrail'in iyi niyetine bağlı. Arafat döneminde bu izin meselesi çok uzundu, çok masraflıydı ama gene de bazı izinler alınabiliyordu. Özellikle de Dünya Bankası araya girip, İsrail'e süreci hızlandırmasını söylediği zamanlar. Sonuçta zor da olsa, altyapıyla ilgili bazı işler yapılabiliyordu. Çoğu zaman Kafkaesk bir tablo ortaya çıkıyor olsa da. Zira yapılan işler arazinin rasyonel kullanımına dayanmıyordu; Filistinliler ancak İsrail'in izin verdiği yerlerde inşaat yapabiliyordu. Bu da her zaman en pratik, en akılcı çözüm olmayabiliyordu. Mesela köylerde sağlık dispanserleri, yeni bina yapma izni alamadıkları için mevcut binaların üst katlarında yapılıyor. Asansör kuyruğunda yaşlı ve hastaları ilk gördüğümde, bu mantık dışı durumu anlayamamıştım. Bu tarz küçük ama gündelik yaşamın örgütlenmesini doğrudan etkileyen şeyler, Filistinlilere her an işgal altında yaşadıklarını hatırlatıyor. Askerler artık kapıda değil belki ama hemen dışında. Sürekli checkpoint'leri [kontrol noktalarını] görüyorsunuz. Sıradan vatandaş olarak da, seçilmiş belediye başkanı olarak da sürekli İsrail yönetimiyle karşı karşıyasın. Kısacası yerel düzeyde hâlâ en etkili aktör İsrail.

ORSAM: Son olarak, Fransız akademisyenlerinin Ortadoğu'ya yönelik ilgisini sormak istiyorum. Fransızların bu bölgedeki araştırmalarının gelişimi nasıl oldu?

Aude Signoles: Arap dünyası üzerine bir Fransız ekolünden bahsedebiliriz. Tarihsel olarak 50-60'lı yıllar dan itibaren, özellikle kuzey Afrika'da sömürgecinin bitmesiyle ivme kazanan bir olgu bu. O dönemde üniversitelerde

Ortadoğu ve Arap dünyası üzerine uzmanlaşmış yüksek lisans programları açılmıştı. Başlangıçta bu daha çok kuzey Afrika'ya yönelik olsa da, 1980'lerin sonu 1990'ların başından itibaren Ortadoğu'ya ilgi de arttı. Fransa'nın dış politikasına da yansdı bu; Beyrut'ta, Amman'da, Şam'da Fransız araştırma merkezleri kuruldu. Filistin'de Bir Zeit'te de küçük bir büro var. Böylece Fransız araştırmacı ve akademisyenlerin Ortadoğu'da bir mevcudiyeti olduğu söylenebilir ki bu başka ülkelerden gelen araştırmacılar için pek geçerli değil. Mesela Bir Zeit'te bir ay önce düzenlenen bir toplantıda Filistin konusundaki Fransız araştırmalarının 10. yılını kutladık. Fransız üniversitelerinde, 1993 ve 2000 arasında Filistin

üzerine yirmiden fazla doktora tezi yapıldı. Filistin diasporası ile ilgili olanlar bu sayıya dahil değil. Arapça bilen, ortalama iki ila dört yıl arası Filistin topraklarında yaşayan insanların yaptığı çalışmalar bunlar. Sanıyorum bu, başka ülkelerde olmayan bir durum.

ORSAM: O zaman, bir gün Türkiye'deki üniversitelerde de Ortadoğu'ya yönelik böyle canlı ve üretken bir ilgi olması dileğiyle bitirelim bu söyleşiyi.

Aude Signoles: Ben ufak ufak böyle bir kıpırdanma olduğunu gözlüyorum zaten. Filistin'de Türkiye'ye yönelik bir ilgi de var. Desteklenirse bu daha da gelişebilir.

Göksel: “İsrail-Filistin Sorunu Bitmedikçe Ortadoğu’daki Kızgınlıkların Bitmesine İmkan Yok”

22 Mart 2010

Lübnan’da Birleşmiş Milletler Barış Gücü UNIFIL’in görevinin başladığı ilk yıllarda misyonun sözcülüğünü üstlenen, görevinin sona ermesinin ardından bu ülkede kalarak yaklaşık 30 yılını geçiren ve halen Beyrut Amerikan Üniversitesi’nde dersler veren Timur Göksel ile yaptığımız röportajda Filistin-İsrail çatışması ve Türkiye’nin Ortadoğu’daki rolünü ele aldık. 30 yılını bölgede geçirmiş bir akademisyen olması ve gelişmeleri yerinden takip etmesi itibarıyla eşsiz bir kaynak olan Göksel, İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencisi ve ORSAM Asistanı Bülent Akkuş ile Beyrut’ta gerçekleştirdiği röportajda sorularımıza içtenlikle yanıt verdi.

ORSAM: Sayın Göksel, öncelikle bizimle röportaj yapmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Öncelikle şunu sormak istiyoruz. Ortadoğu’ya baktığınızda Filistin sorununu nereye koymak gerektiğini düşünüyorsunuz?

Timur Göksel: Filistin sorununu her şeyden evvel duygusal nedenlerle en başa koymak zorundasınız. Stratejik nedenlerle değil, duygusal nedenlerle. Çünkü bu sorun sürdüğü müddetçe Ortadoğu’daki kırılganlıkların, kızgınlıkların bitmesine imkan yok. Aslında Ortadoğu’daki rejimlerin çoğu o sorunla direkt olarak ilgilenmiyorlar. Artık eskisi gibi değil. Fakat halkların çok büyük tepkisi var. Onun için duygusal dedim. Ortadoğu’daki rejimler demokratik olmadığı için sanırsınız ki halkın dediğine fazla aldırmazlar. Ama o bir yere kadar. Bir yerden sonra halkın ne dediğini ya da sokağı dinlerler. Sokağı dinlediğiniz zamanda Filistin sorunu başta geliyor. Çünkü Filistin sorunu o duygusal nedenlerle Filistin sorununu halletmediğiniz zaman diğer Arap ülkeleri İsrail ile ilişkiye giremezler. Çünkü kendi halklarından tepki görecektirler. Mesela şimdi ABD, Suudi Arabistan’a, İsrail ile biraz yakınlaşsanız diğer devletler de sizi takip ederler diye baskı yapıyor. Dolayısıyla bu o kadar kolay değil. Suudi Arabistan’ın kafası o işe siyasi nedenlerden dolayı yatabilir. Ama halkının göstereceği tepkiden dolayı şu anda İsrail’e karşı bir inisiyatif alamazlar. Ama İsrail inisiyatif alır da Filistin sorununda adım atarsa o zaman Suudi Arabistan cevap verir. Ama Suudi Arabistan halkının tepkisinden korktuğu için inisiyatifi ele alamaz. Bir de her şeyden evvel bu duygusal bir sorun. Dolayısıyla bu işi halletmeden diğerlerini halletmenin imkanı yok.

ORSAM: Arap-İsrail çatışması kimlik çatışması dâhilinde mi incelenmelidir? Çatışmanın anlaşılması açısından değişik perspektifler neler olabilir?

Timur Göksel: Her şeyden evvel aralarında büyük etnik kültürel farklılıklar var. Aralarında büyük kültürel düşünce farklılıkları var. İsrail, Ortadoğu ülkesiyim diyor; ama Ortadoğu ülkesi gibi davranmıyor. Doksan beş, doksan altı ülkeden gelmiş Yahudilerin oluşturduğu

bir toplum. Ben burada çok uzun süredir yaşıdığım için biliyorum, onların Arapları oldukları gibi kabul etmelerine imkan yok.

Araplar, İsrail'i artık işgalci gibi değil de sömürgeci olarak görüyorlar. Bunlar artık "İsrail bu toprağı aldı. Biz eninde sonunda bu toprağı geri alırız"dan ziyade "İsrail bu toprağı bırakmayacak, sömürecek" havası var. Bir de arada o kadar kan dökülmüş. O kanın silinmesi de zor. Burada çok uzun süre yaşamış biri olarak bence en zoru, insani ilişkilerdeki farklılıklardır. İsraillilerin Arapları hor görmeleri, onlara olan davranışları, yol kontrollerinde askerlerin, polislerin davranışlarında bunları gözlemleyebiliyorsunuz. Araplara onur, gurur meselesinde İsrailliler hiç dikkat etmiyorlar. Onların umurunda değil. Kaç senedir beraberler, kaç senedir işgaldeler, kaç senedir kan dökülüyor; ama onu anlayamadılar. İsrailliler hala bu onur, gurur, haysiyet meselesini anlayamadılar. Onun ne kadar hassas bir konu olduğunu Ortadoğu'da yaşayanlar bilir. Aile-siyle sizin yol kontrolünüze gelmiş bir adama siz herkesin, çoluk çocuğun önünde hakaret ettiğiniz zaman ya da tokat attığınız zaman ya da onu hor gördüğünüz zaman o adam sizin peşinizden gelecektir bir gün. Yani, bence her şey o kadar siyasi değil.

ORSAM: İsrail'den öte Arapların kendi aralarındaki kopukluğu neye bağlıyorsunuz? İsrail'in bölgede caydırıcı güç oluşu ve buna karşı Arapların ulusal çıkar endişesi çatışmaya karşı duruşlarını nasıl etkilemiştir?

Timur Göksel: Araplar bayrak taşıyan kabileler. Devlet yani ulus-devlet ne zaman gelmiş ki Ortadoğu'ya. Bunların hepsi kabile. Yavaş yavaş şehirleşme, kentleşme var. Devlet ilişkileri, devlet kurumları çok zayıf. Çoğu hala ailelerin yönettiği toplumlar. Böyle bir yerde İsrail'den önce kendi sorunları var. Bazı sorunların çözülmemesinde İsrail güzel bir bahane oluyor aslında. Bunu Arap ülkelerinde ben çok gördüm. "Tamam o işi hallederiz de

ama önce şu İsrail'i halledelim" söylemi çok yaygın. Adamın İsrail ile bir alışverişi yok. Bugün İsrail ile direkt ilişkisi olan bir tek İsrail'in komşuları. Mesela Suriye kaç senedir halkına aynı şeyi söylüyor: "Tamam size gerekenleri yapacağız da önce şu işgal işi bitsin." Bitmeyen bir işgal 67'den beri. 67'den beri halkına hiç bir şey yapmıyor. Tepkiler yeni başladığı için şimdi Beşar Esad biraz ekonomik liberalleşmeye girdi. Demokratikleşmedi; ama ekonomik özgürlüğe falan biraz hoşgörülü olmaya başladı. Dediğim gibi İsrail meselesi halka istediklerini vermemek için yönetimler tarafından bahane olarak kullanılıyor. Çünkü devleti yöneten biri "Tamam o istediğinizi yapacağız ama önce şu İsrail işini halledelim" dediği zaman siz vatandaş olarak "banane İsrail'den sen benim işimi yap" diyemiyorsunuz. Arap ülkelerinin aralarında o kadar çok sorun var ki. Çoğunun arasında aşiretçiliğin verdiği anlaşmazlıklar var. Ama bunu İsrail ile örtüyorlar. Körfez ülkeleri birbirleriyle geçinemiyorlar. Katar ve Suudi Arabistan sürekli bir hırlaşma halinde. İsrail'den dolayı mı? Petrol var, sosyal ilişkiler var, aşiretler var. Ama baktığınız zaman onlar için İsrail var. Bir dakika: Senin İsrail ile ne ilişkin var?

ORSAM: İsraillsiz bir Ortadoğu'nun da huzur dolu olamayacağını mı söylüyorsunuz?

Timur Göksel: İsraillsiz bir Ortadoğu'da da bu iş çok zor. Dediğim gibi bu insanların her şeyden evvel ulusal devlet kavramına girmeleri ve ulusal devletin gereklerinin ne olduğunu anlamaları ve her şeyden evvel devlet kurumlarının yerleşmesi lazım ki devletler arası ilişkiler olabilsin. Ortadoğu'da hala aşiretler arası ilişkiler, hala kişiler arası ilişkiler sürüyor. Araplar için daha çok vakit gerek.

ORSAM: Filistin-İsrail sorununun çözümünde müzakere sürecinde Kudüs sorunu görüldüğü gibi çatışmaya neden olan temel konu mudur?

Timur Göksel: Çok duygusal bir neden tabii. Çünkü ne diyoruz biz Müslüman olarak, bunun klişe bir lafı da var: “Müslümanlığın en önemli üçüncü merkezi” diyoruz. Mekke ve Medine’den sonra. Fakat dediğim gibi tabii ki Müslümanları rahatsız ediyor. O camilere, kutsal yerlere ulaşamıyorlar. Çünkü İsrail’in kontrolünde. Cuma namazına gidemiyorsunuz. Gittiğiniz zaman kapıda insan muamelesi görmüyorsunuz. Erişme imkanınız yok ve eninde sonunda başka bir dinden birisi sizin en kutsal mekanlarınızın bir kısmını kontrol ediyor. Dediğim gibi bu çok duygusal bir sorun ve bence, Filistin sorununun çözümlenmesinde engellerin en önemlilerinden bir tanesi Kudüs sorunudur. Kudüs’ün önemini inkar edemezsiniz. Bu çok net.

ORSAM: Kudüs sorununun çözümü mümkün müdür?

Timur Göksel: Çok zor. İki tarafın da taviz vermesi gerekir. Bakın ne oldu. Clinton’un makamında yapılan Camp David Görüşmeleri’nde Arafat’ın bir yerde Kudüs’ten taviz vermesi gerekiyordu. Kudüs’ün kontrolünün paylaşılması şeklinde. Yapamadı. Başka cazip, cazip gelebilecek öneriler de vardı. Toprak sorununda, göçmenlerin geri dönmesi konusunda. Fakat Kudüs öylesine duygusal bir sorun ki. Çünkü orada taviz verecek bir insanın bütün Müslüman dünyası adına taviz vermesi gerekir. Çok zor. Yahudi de bunu veremez. Onlar için de çok zor. Onların gerekçeleri de var. Bizim için tek yer diyorlar. “Sizin için üçüncü, bizim için birinci” diyorlar.

ORSAM: İsrail’in HAMAS’ı yok etme çabası ne kadar gerçekçidir? Gerçekten HAMAS yok edilse İsrail 1.5 milyon Gazzelinin yönetimini göze alabilir mi?

Timur Göksel: Hayır, alamaz. Bir kere İsrail, HAMAS’ı yok edemez. Askeri bakımdan zayıflatabilir. Bence yönetim bakımından da

zayıflatabilir. Çünkü HAMAS’ın engelleri sadece İsrail değil. Diğer Arap ülkelerinden de fazla bir destek görmüyor HAMAS. Şu anda HAMAS’ın siyasi ilişki çevresi diğer Arap ülkeleriyle hiç olumlu değil. En olumlu ilişkisi şu anda İran’la. O da aksine çalışıyor tabii. HAMAS’ın İran ile ilişkilerinin iyi olması diğer Arap ülkeleriyle olan ilişkilerini olumsuz etkiliyor. Dolayısıyla HAMAS’ın çok zayıf tarafları var. Bence en büyük zayıf tarafı da halkının İsrail ablukası altında olması. Korkunç bir abluka var. HAMAS onu Gazze’de kıramıyor. Halkın ihtiyaçlarını karşılayamaz hale geldiler. Bugün oraya, içeriye İsrail hiçbir şey bırakmıyor. Ancak canı istediği zaman. Hiçbir şey sokmuyorlar içeriye. Dolayısıyla bunların hepsi HAMAS’a büyük baskı. HAMAS’ın belki genç militanları olabilir, belki halkı o yüzden etkileyebilir. Ama HAMAS’ta bu sorunları çözecek kurumsallaşma yok. Her şeyden evvel Mısır ile olan ilişkilerinin çok iyi olması lazım. En büyük kontrol İsrail’den sonra Mısır’da. Bunların hepsi bugün olumsuz HAMAS için. Onun için HAMAS’ta bir zayıflama var. Onda şüphe yok. Fakat buna karşılık El Fetih de bir kuvvetlenme var mı? O da şüpheli. HAMAS’ı silemezsiniz. HAMAS bir ideoloji ve ideolojiyi silah zoruyla silemezsiniz. Bu her zaman oldu ve olacak. Hiç olmazsa, yönetime ortak olmasa bile, yönetimi etkileyecek güce sahip olacağından şüpheleniz olmasın. Dediğim gibi ideolojileri silah gücüyle silmek çok zor.

ORSAM: “Haklı Savaş” kavramı ve uluslararası hukuk göz önüne alındığında Birleşmiş Milletlerin çatışmaya karşı duruşunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Timur Göksel: Birleşmiş Milletler (BM) hiçbir şey yapamaz. BM çatışmayı durduramaz. BM ancak sonunda itfaiye gibi yardıma gelir. BM’nin etkili olan tek organı var. O da Güvenlik Konseyi. O da zaten oradaki beş daimi üyenin kontrolünde. Oradan bir karar çıkartmak çok zor. Dolayısıyla BM’nin Ortadoğu

sorunuyla ilgili herhangi bir etkisi olacağını sanmıyorum. Ancak insani yardımları çok değerli. Kimsenin yapmadığı, kimsenin girişmeyeceği işleri yapıyor BM. Bir yerde saygı göstermek lazım. Bu Gazze savaşında onlar olmasaydı ne yapacaktı o insanlar? BM'nin insanları orda kendi hayatlarını tehlikeye atarak yardımda bulundular. Onları inkar etmemek lazım. Fakat BM'den kesinlikle bir çözüm de gelmez. Çünkü her şey Güvenlik Konseyi'ne bağlı. Güvenlik Konseyi'nde Amerika var. Amerika demek İsrail demek BM'de. Dolayısıyla BM'nin bu konuda etkili olacağına kesinlikle inanmıyorum. Bir gün gelir de İsrail Batı Şeria'dan çekilirse, hiç sanmıyorum ama, çekilmemek için bir bahane bulacaktır, oraya bir uluslararası güç gelsin diyecektir. Bu barış gücü BM'den olmayacaktır. Çünkü oraya silahlı, etkili güç istiyorlar. Onu da NATO'dan istiyorlar. Ama NATO'dan kimsenin geleceğini sanmıyorum. BM'nin bu işlerde fazla bir etkisi olamaz. Zaten İsrail kesinlikle BM'ye güvenmiyor. İlişkiler kötü her zaman için. Aynı şekilde Avrupa Birliği (AB) ne yapacak. İsraililerin gözünde AB Filistinlilere sadece para versin, yardım etsin. Ondan sonra İsrail gider AB'nin yaptığı köprüyü tekrar bombalar. Arkasından cevap bile vermez. Niye bombaladınız diye sorsan, bir daha yapın diye cevap verir. Çünkü Avrupa'nın ortak bir yaklaşımı yok. Yani Ortadoğu sorunlarına çok uluslu örgütlerle çözüm bulmak çok zor. Onun için hepimiz bütün aksaklıklara rağmen dönüp dolaşıp eninde sonunda Amerika'ya bakıyoruz. Çünkü çok taraflı bir yaklaşım burada bir şey yapamaz. İsrail'i iyi tanımak lazım. İsrail sizi kullanır. İsrail kendi çıkarlarını çok iyi bilen bir ülke. Çok taraflı bir yaklaşım gördüğü zaman bilin ki İsrail kesinlikle yanaşmaz. Burada biraz pratik olmak lazım.

ORSAM: İsrail-Filistin çatışması Türkiye'yi neden ve ne kadar ilgilendirmektedir? Türkiye bu denklemin neresindedir ve nasıl yer almalıdır?

Timur Göksel: Bence Gazze'de güzel yer aldı Türkiye. İsrail hiçbir zaman Türkiye'yi inkar edemez. 1948'den beri kendilerini tanıyan tek Müslüman ülke. Türkiye bütün sıkıntılara, zorluklara rağmen İsrail ile bu ilişkileri sürdürdü. Ne kadar büyük baskılar altında olmasına rağmen 80'lerde bu ilişkiler özellikle askeri ve güvenlik konularında daha da yakınlaştı. Son senelerde Türkiye, Ortadoğu'da daha çok sesini çıkarmaya başladı. Eskiden çok uzak durmuşuz buralara. 400 sene yönetmişiz buraları, sonra arkamızı dönmüşüz. Biz de buraları en az Avrupa, Amerika kadar unutmuşuz. Yeni yeni bir yakınlaşma var. Bunun devlet politikası olup olmadığını ben söyleyemem, bilmiyorum. Fakat muhakkak ki Türkiye'nin Ortadoğu konusunda çok güzel hamleleri oldu. Burada oturan bir kişi olarak ben şahsen memnunum. O kadar uzak durmuşuz ki buralardan. Eskiden burada oturmak bizim için çok zordu. "Niye bu kadar uzaksınız ki? Bu kadar mı meraklısınız Avrupa'ya? Niye buralara bakmıyorsunuz?" Bu sorulara cevap vermek çok zordu. Bence bu yolda biraz düzelme var; fakat bir yerde de uyarlamak lazım. Hala kırgınlıklar var arada. Bir de unutmamak lazım ki, özellikle büyük Arap ülkeleri, Mısır ve Suudi Arabistan, Türkiye'nin Ortadoğu'da bu kadar önemli rol almasına engel oluyor. Gayet dostane bir şekilde, düşmanca davranmadan, engellerler. Onlar için "onların çöplüğü" burası. Biz Müslümanız, ama Arap değiliz. Bütün dünyayla ilişkimiz var. Avrupa ile var, Amerika ile var. Çok taraflı politikası olan bir ülkeyiz. Büyük ülkeyiz, askeri bakımdan güçlü ülkeyiz. Böyle bir toplumun gelip de burada söz sahibi olması Arapların işine gelmez. Bakın Gazze Savaşı'na. Mısır, Türkiye'nin Kızılay doktorlarını sokmadı oraya. Niye? Düşman mıyız? Çünkü Türkiye'nin bu kadar büyük prestij kazanması onların işine gelmiyor. Buna mani oluyorlar. Özellikle bugünlerde Suriye ile olan ilişkilerimizin iyi olması Arapları rahatsız ediyor. Sünni Arapları çok rahatsız ediyor. Bu

arada İran ile olan ilişkilerimizde de sanırım bir düzelme var. Türkiye'nin böyle çok taraflı politikası Arapların işine gelmiyor. Böyle bir ortamda bizi getirip burada söz sahibi kılmazlar. Onun için dediğim gibi Ortadoğu'ya ilgimizi sürdürüelim, her tarafa tarafsız davranalım, aynı mesafede davranalım, ilgilenelim. Mesela; Türkiye, Suriye ile Irak arasındaki anlaşmazlıkta rol oynuyor. Dışişleri bakanı iki ülkeye gitti. Bunlar güzel teşebbüsler. Irak ve Suriye diğer Arap ülkelerinin fazla etkisinde değiller. Ama dediğim gibi yerimizi iyi bilmek lazım. Sonra prestijimiz bozuldu diye üzülebiliriz. Fazla abartmadan yavaş yavaş. Ben şu anda Türkiye'nin gidişini çok olumlu görüyorum ve Lübnan'da yaşayan bir Türk olarak çok memnunum.

ORSAM: Davos'u nasıl değerlendiriyorsunuz? Oradaki çıkış fazla mıydı?

Timur Göksel: Davos, Erdoğan'ın kişisel zaferi değildi. Onu yanlış anladı herkes. Davos, Arapların zaferiydi. Yıllardır kendilerini İsrail'e ezdirmeye alışmış, İsrail'e kesinlikle cevap verememiş, kendi liderleri bütün hakaretlere rağmen bir şey söyleyememiş. Araplarda bunun büyük ezikliği var. Batı'ya karşı, özellikle İsrail'e karşı. Derken Davos diye bir sahne çıkıyor ortaya. İsrail'in en büyük nutuk sever, herkese ders vermekten zevk alan cumhurbaşkanı Şimon Peres vardı sahnede. Orada Türk başbakanına nutuk çekmesi gayet gereksizdi. Erdoğan da orada tavrını koydu. Ben burada Erdoğan adına tebrikleri kabul ettim. Ben şaşırdım ne oluyor diye. Biri arıyor. "Sizinle gurur duyuyoruz" diyor. Ne yaptık biz diye soruyordum. Davos'u siyasi bir olay olarak görüyorum. Sokakta alkışlayanlar, el sallayanlar. Bunlar Erdoğan'ın zaferi değil, Arapların İsrail'e karşı yıllar süren başkaldıramayışının verdiği duygunun eseri. Bunu şöyle düşünmek lazım. Her sene, bir Amerikan üniversitesi Ortadoğu'ya gelip "En popüler siyasi lider kimdir?" konulu bir kamuoyu

araştırması yapar. Sürekli sonuç olarak Nasrallah çıkar. Sonra Beşar Esad. Sonra Ahmedinejad. Bir dakika: Ankete cevap verenlerin %90'ı Sünni. Bakın kimler çıkıyor: Nasrallah, Beşar Esad, Ahmedinejad ve bir de kim çıkıyor biliyor musunuz? Hugo Chavez. Hugo Chavez'in burada ne işi var? İşte işin sırrı burada yatıyor. Bunların hepsi Batılılara, onların hegemonyasına, onların küstahlığına, kabalılığına cevap veren insanlar. Onlara karşı çıkanlar. Ben burada söylediğim zaman Hizbullah biraz gücendi bana. Dedim ki sizin popülerliğiniz başka fakat Nasrallah'ın kişisel popülerliği Hizbullah'ın çok ilersinde. Hizbullah'ı sevmeyen çok insan var burada. Ama Nasrallah başka. Çünkü adam dik duruyor. Kalkıyor İsrail'e atıyor fırçasını gerektiğinde. İsrail "Biz Lübnan'ı bombalarız" diyor. Adam da kalkıp "ben de sizi bombalarım" diyor. Devlet değil, ordusu yok; ama gayet güçlü, gücü var. Burada halk böyle. Bunu iyi anlamamız lazım. Onur, gurur meselesi bu. Bakın Arap ülkelerinin çoğu Sünni ama önem verdikleri, beğendikleri liderlerin hepsinin sadece ve tek bir ortak tarafları var: İsrail ve Amerika'ya karşı çıkmaları. Hepsi bu.

ORSAM: Türkiye'de Özellikle AKP ile birlikte, Filistin'e karşı büyük bir destek var. Türkiye bu faaliyetlerle neyi amaçlıyor olabilir?

Timur Göksel: Bence Türkiye, Ortadoğu'ya biraz daha yanaşmak istiyor. Avrupa Birliği biraz yavaş gidiyor. Belki AB'ye bir yerde bir mesaj da var burada: "Size de o kadar muhtaç değiliz, bakın bir dünya var sizden başka mesajı." Türkiye'nin bugün Ortadoğu'daki siyasi çıkışları kendisine çok önemli bir yer kazandırdı. Bunun ileride ekonomik sonuçları da olabilir. Ama bu o kadar çabuk gerçekleşmeyecektir. O biraz zaman alır. Bu arada Orta Asya ile Türkiye Cumhuriyetlerle olan ilişkiler de çok mühim. Bence Türkiye, Ortadoğu'da kendisine yer arıyor. Bu güzel bir mesaj bir

yerde. Çünkü görüyorsunuz Avrupa’da Sarkozy gibi liderler “ben sizi almayacağım” diyor. Ama tek taraflı bağlanmamak da güzel bir şey. Bence Türkiye onu yapıyor. Bence çok dengeli gidiyor. Avrupa’yı da terk etmiş değiller, Batı’yı terk etmiş değiller. Onlarla ilişkiler de gidiyor. Ama burayı da ihmal etmediğini gösteriyor.

ORSAM: Sayın Göksel, değerli vaktinizi bize ayırdığınız için teşekkür ederiz. Son olarak “Ortadoğu’nun Paris’i Beyrut’tan” Türkiye’ye neler iletmek istersiniz?

Timur Göksel: Bakın buralara çok büyük etkimiz olmuş. Bizim güneyde 250 kişilik bir inşaat bölümümüz var. 250 kişi. Teknisyen bunlar, güvenlik görevleri yok. İnşaat işi yapıyorlar BM kapsamında. Onların halkla olan ilişkilerini bir görseniz, bayılıyorum. Askerler, ama güvenlik işi yapmıyorlar. Meslek olarak halkla fazla ilişkileri yok. Halkla ilişkileri iş saatleri dışında hafta sonları. Ne yapıyor bizimkiler. Hepsi teknisyen, Türk askeri, gayet disiplinli. Halka çok saygılılar. Hele etraftaki ailelere öyle saygılılar ki. Hafta sonlarında, boş vakitlerinde halka hizmet ediyorlar. Futbol sahası yapıyorlar, oyun sahası yapıyorlar. Mesela kalktılar, orada yakınlarda bir köyde, terk edilmiş bir okul binasını iki üç dernekle birleşip öylesine bir yenilediler ki. Orası şimdi Kadın Meslek Eğitim Merkezi oldu. Yani Türklere olan ilgi korkunç. Bakın bunun nedeni var. Çünkü her şeye rağmen Müslümanlık da var. Bir de buranın adamısınız. Bir de davranış, kültürel yakınlık var. Ben niye Güney Lübnan’da en belalı zamanlarda ki herkese sataşırdım, 24 sene kaldım. Hiç sıkıntım olmadı hiçbir grupta. Ben bunu herkese söylüyorum, inkar etmiyorum. Ben buraya 6 ay için geldim; ama 24 yıl sürdü görevim hem de en belalı dönemlerde. İsrail ve Filistin de dahil herkese söylüyorum; ben eğer burada başarılı olduysam herhalde 24 sene kalmamın bir gerekçesi var. Bunun önemli bir nedeni benim

Türk olmamdı. Türk olmak bana o kadar kapı açtı ki. Hiç olmazsa bir gruba gittiğim zaman bana hoş geldiniz diyorlar. Avrupalı geldiği zaman başka türlü davranıyorlar. Kapıyı yüzüne çarpıyorlar, konuşmuyorlar. Ama ben geldiğim zaman buyur ediyorlar. Türk olmam bana çok önemli kapılar açtı burada. Şu anda ben Lübnan’ın cennetini yaşıyorum. Ben geldiğim zaman burada üç tane büyük savaş sürüyordu. O zaman Güney Lübnan çok kötü bir durumdaydı. Dünyada ne kadar bela varsa hepsi buradaydı. Ama o zamanlarda kimsenin yanına yanaşamayacağı yerlere ben giderdim. “Sen bizim kardeşimizsin” derlerdi. Bunun Ortadoğu’daki önemi çok büyük. Bizim şu andaki dışişleri bakanımızın da bu yönü çok kuvvetli. Çok güzel kişisel ilişkileri var, lisan biliyor. Bir de bölgeyi çok iyi tanıyor. Dolayısıyla bütün kapıları açabilir. Çözüm getirir mi? Bilemem. Ama yaklaşımımız çok doğru. Dolayısıyla ben Türkiye’nin şu andaki yaklaşımını çok olumlu görüyorum. Bazı sorunlara yardımcı olmaya çalışıyorlar. Bakın 2006 İsrail-Hizbullah Savaşı’ndan sonra buraya en büyük yardım ilk önce Türkiye’den geldi. Ateş altında buraya Türk sivil kuruluşları yardım getirdi. Ateş altında ben buradaydım. Bir Türk donanmasının savaş altında burada ölmekte olan çocuklara böbrek hastalıkları için ilaç getirilmesi var. Donanmamız geldi buraya bütün dünya birbirine girdi. Kimse gelemedi. Bizimkiler geldiler, ilaçları indirdiler, kamyonlara yüklediler. Bütün herkes ayaklandı. Sivil kuruluşlarımız, Kızılay. Biliyor musunuz Kızılay burada hediye olarak kırka yakın okul yaptı. Türkiye’de insanlar bunları bilmiyor. Hiç unutmuyorum, 2006 senesinde savaş bitti. Hiç aklımın almadığı bir şey. İstanbul’dan Bayrampaşa Belediyesi geldi buraya. Arapça bilen insanlar geldi. Benim bunu BM’de yapabilmem için elli kişiye ihtiyacım vardı. Güney Lübnan’da, Ramazan zamanı bir iftar çadırı kurdular. Her gün 5000 kişiye, 18 köyde iftar çıkardı bu adamlar. Burada malzeme kiralandılar, köylülere iş verdiler. Her gün 18 köye

teslim dahil 5000 kişilik iftar çıkardılar. Korkunç bir şey bu olay burada. Siz bunun etkisini anlayamazsınız. Bunu bilen, yaşayan anlar. Bunu yapan kim, bir belediye. Bunu gerçekleştirmek için Türkiye'den sponsor bulmuşlar. Bakın böyle bir girişim. Sonra Konya Belediyesi geldi, ardından diğer belediyeler geldi bir şeyler yaptı. Bunları burada halk görüyor. Bunlar çok güzel yaklaşımlar. Türkiye'nin Ortadoğu'ya bir açılımı var ve bence 2006 Savaşı bunun başlangıcı oldu. Bunun devam etmesi lazım. Bunun hükümetlerle sınırlı olmaması lazım. İktidar değişebilir, ama artık şu yaklaşımı unutmamalıyız: Burası Ortadoğu. Biz de bir yerde buranın parçasıyız. Biz Avrupa ile ilişkileri sürdürelim, ama buraya da arkamızı dönmeyelim. Bir de başka bir şey var. Türkiye'deki televizyon dizilerinin etkisi. Kor-

kunç bir şey. Büyük etki yarattı. Bir tane programla başladı. Sanırım adı Gümüş'tü. Millet birbirine girdi. Bana sokakta herkes ne olacak diye soruyordu. Bugün Ortadoğu'da yeni bir kanal kuruldu sırf Türk dizisi gösteriyor. Bunlar korkunç şeyler. Etkisi çok büyük.

Şunu kabul etmek lazım, biz nasıl tarihimizi iyi bilmiyorsak, Araplar da bilmiyorlar. Tarihi yöneticiler yazmışlar. Daha yeni yeni ortaya çıkıyor. Biz o kadar büyük düşman değiliz. Onu sonradan anlıyorsunuz. Tamam olmuş bir şeyler aramızda. Onlar da kendi ülkelerini kurdular. Ama bize öğrettikleri kadar da büyük düşman değiliz. Bunu gidermenin en iyi yolu da insani ilişkilerdir. Onun için de televizyon dizilerine büyük saygım var. Ben seyretmiyorum; ama saygım çok büyük.

Lenore G. Martin: “İsrail Demokratik Devlet Olmak İstiyorsa, Filistinlilerle İki Devlet Anlaşmasına Varmak Zorunda”

22 Eylül 2010

Emmanuel Koleji Politika Bilimi bölümü kürsüsünde ve Harvard Üniversitesi Watherhead Uluslararası İlişkiler Merkezi'nde görev yapan Profesör Lenore G. Martin, İsrail'in demokratik ve Yahudi çoğunluğa dayalı bir devlet olmasının yolunun Filistinlilerle yapacağı iki devlet fikrine dayanan bir anlaşmadan geçtiğini belirtti.

ORSAM: Bilindiği üzere İsrail ve Filistinliler arasındaki barış görüşmeleri 2 Eylül'de başladı. Siz de yakın zamanda “İsrail ve Filistin - İki Halk için İki Ülke: Eğer şimdi değilse, Ne Zaman” isimli raporu yayınlayan ve Ortadoğu Barışı üzerine odaklanmış Boston Çalışma Grubu'nun bir üyesisiniz. Grubun ruhunun ve çalışmalarının gayet iyimser olduğunu söyleyebiliriz. Size göre şu an olumlu yönde bir atılım olasılığı var mı?

Lenore G. Martin: Şu anki durum gerçekten ilgi çekici: El Fetih'in Batı Şeria'yı, Gazze

Hamas'ın Gazze'yi yönetmesinden dolayı Filistin liderliğinde bir ayrılma söz konusu. Öte yandan, İsrail de ise aşırı sağ kanatta yer alan bir koalisyon hükümeti yönetiminde söz sahibi; İsrail'deki yerleşimci hareketi oldukça güçlü; İsrail halkı Hamas'ın Batı Şeria'yı kontrol etmesinden ve İsrail'in Gazze'den çekilmesinden sonra gerçekleşebilecek füze saldırıları nedeniyle endişe duymakta; Hizbullah, Suriye ve İran gibi süreci bozan ülkeler ise problem yaratmakta; anlaşmazlıklar fedakarlık gerektirmektedir. Cumhurbaşkanı Abbas'ı ve Başbakan Netanyahu'yu Kudüs ve mülteci sorunlarının çözümü konusunda yaratıcılık ve siyasal etkinlik sergileyemeyebilirler.

Bununla beraber göreve geldiği ilk günden beri yönetiminin barış antlaşması konusunda çalışacağını sözünü veren Amerika Birleşik Devletleri Başkanı ilk gün George Mitchell'i yanına özel temsilcisi olarak atayarak bu konudaki kararlılığını gösterdi. Antlaşmanın ana hatları bilinmektedir ve barış antlaşmasına yönelik alternatifler ise insanları sonsuza kadar anlaşmazlığın içinde bırakacak olan işgalin devam etmesi ya da fiili bir devletin varlığıdır.

Bu sebeple bizlerin karamsarlık gibi bir lüksü yok.

ORSAM: Müzakerelerin temeli ne olmalıdır? Örneğin Dolaylı Görüşmeler çokça tartışıldı çünkü görüşmelerde şimdiki şekilde ortak bir anlaşma zeminini taraflar kabul etmemişti. Filistinliler Taba ya da **Camp David** görüşmelerini esas olarak talep ederken, İsrailliler baştan başlamayı talep ediyordu. Ayrıca Arap Barış İnisiyatifi tarafından da bu esaslar kabul ediliyor. Konu hakkındaki fikriniz nedir?

Lenore G. Martin: Sorunuzu açıklamak adına şunu söyleyebilirim ki önümüzde takip edeceğimiz bir örnek bulunmamakta. Sürec

gelişmeye devam etmekte bu yüzden geçmişte kullanılmış özel bir düzenleme de kesinlikle cevap değil. İnanıyorum ki taslak bir antlaşmaya ne kadar hızlı ulaşırsa o kadar iyi olacak. Bu antlaşma Filistinlilere işgalin sona ermesi garantisini verirken İsraililere de güvenlikleri konusunda garanti verecek. Aksi takdirde her iki taraftaki sürece zarar veren görüşme karşıtı aşırı kesimlerin sayısı artacaktır.

Arap Barış İnisiyatifi Arap Ligi'ni oluşturan yirmi iki devlet tarafından kabul edilme ve tanınma sözünü vermekte. Bu İsrail için hedeften sonraki bir arayış. Ancak onlar için Batı Şeria'dan yapılan füze saldırıları ise ikinci derecede önemli görünmekte.

Başkan Obama kapsamlı bir barış arayışı içinde. Suriye ve Lübnan gibi müzakere sürecinde sorun çıkaran ülkelerin de bu konumlarını bertaraf etmek için sürece dahil olmaları gerektiğini ve barışın kalıcı olması için İsrail ile anlaşma masasına oturmalarının önemli olduğunu iyi analiz etmektedir.

ORSAM: Görüyorum ki Filistin diasporası ve son zamanlarda bazı lider tarafından da kabul edilen tek devletli çözüm önerisi İsrail medyası içindeki önemli bir kesim tarafından da paylaşılmaya başlandı. Buna ek olarak Ramallah merkezli bir "tek-devlet" hareketi de bulunmakta, ayrıca bu hareketin "nihayetinde başarısızlıkla sonuçlanacak iki devlet formülü" karşısında ün kazandığını da söyleyebiliriz. Boston Çalışma Grubu olarak sizlerin iki devletli çözümü tek seçenek olarak düşündüğünüzü biliyorum. Peki tek devlet çözümü yönünde yapılan bu talepler hakkındaki yorumunuz nedir?

Lenore G. Martin: Tek devletli çözüm her bir taraf halkının aradığı ulusal olarak kendi kaderlerini kendilerini tayin etme amacını

memnun eder gözükmemektedir. Bu durum anlaşmazlığı daha da ileri götürecek bir yoldur. Daha önce adı geçen Çalışma Grubu Raporu'nda açıkladığım gibi gerçek bir tek devlet çözüm, ortak saygı ve güvenilirliği gerektirmektedir. Şunu söyleyebiliriz ki taraflar bu noktaya ulaşmış değiller. Süreç içerisinde uzlaşmaya varamadan bırakılmış tek devlet çözümünü temel alan birçok örneği bu konuda ileri sürebiliriz. İki halk için iki devlet çözümü toplumlar için barışa giden yoldur.

ORSAM: Gazze'deki Hamas Başbakanı İsmail Haniye, doğrudan gerçekleşen müzakerelerin yasadışı olduğunu ve Filistin halkının bu müzakerelerden hiçbir şey kazanmayacağını açıkladı. Barış sürecinin kaderi için, birleşik bir Filistin liderliğinin olmaması ve Hamas'ın barış görüşmelerine karşı olan tutumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Lenore G. Martin: Bu bir problemdir. Ama Başkan Abbas ve Başbakan Netanyahu eğer Filistin halkı için verimli bir barış sürecini başarıyla yürütebilecek güçteler ise. İnanıyorum ki Filistinliler bu durumu destekleyecektir. Bu durum bir self-determinasyon sunduğu gibi ayrıca uzun süredir işgal altında olmak dışında başka bir kelimeyle anılmayan nesillere umut dolu bir gelecek sunacaktır.

ORSAM: Obama yönetiminin mevcut stratejisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Doğrudan müzakerelerin kalıcı sonuçlar doğurabilmesi için ABD'nin nereye odaklanması ve hangi adımları atması gerekiyor?

Lenore G. Martin: ABD Başkanı Obama'nın Orta Doğu Özel Temsilcisi olarak görev alan Senatör George Mitchell, Kuzey İrlanda çatışmalarındaki görüşmelerde inatçı ve başarılıydı. Ama, Filistin-İsrail çatışması daha karmaşık. İsrail içinde İsraililer ve Filistinliler, bunun yanında işgal edilmiş bölgeler, ayrıca

başka devletlerin sınırları içinde yaşayan sürgün Filistin diasporası bulunmaktadır. Bölgede önemli dinsel yerler de bulunduğundan, işin içine güçlü duygular da dahil olmaktadır. Tüm bunların yanı sıra, ulusal güvenlik, top- rak ve su sorunu gibi sorunlarda mevcuttur. Bu sebeplerle, Başkan hem Filistin hem de İsrail tarafının taviz vermesini sağlamak bir yandan da taraflara karşı objektif olmaya çalışmaktadır.

Hakla ilişkiler verilmesi kabul edilen tavizle- rin halk tarafından desteklenmesini sağlamak bakımından önemlidir. Ancak müzakere süre- ci bir halk gösterisi olamaz, sonuç olarak bu süreç halk için hazırlanmış meydan gösterisi değildir. Bu nedenle de görüşmeciler süreci odalarda yürütmelidir.

Görüşmeler sonuç doğurmalıdır. Bu sebeple, sürecin meşruluğunu artırması için, sınırlar ve Kudüs'ün iki tarafın da başkenti olması konusunda hızlı bir antlaşma yapılmalıdır. Sı- nırlar konusunda yapılacak bir anlaşma yer- leşimler üzerindeki gerginliği de azaltacaktır. Bu anlaşma ayrıca hangi yerleşimin kaldığını ve hangi yerleşimden çekildiğine dair bir açık- lık getirecektir. Bu ileriye yönelik atılmış bü- yük bir adım olacaktır. Ayrıca bu durum İsrail askerlerinin Batı Şeria'da bulunan İsraillileri zorla çıkarması gerektiği anlamına gelebile- cektir. Ayrıca, Filistinlilerin, İsrail yerleşimi- nin yoğun olarak bulunduğu bölgelerin bu bağlamda mübadelesini kabul etmek zor ola- caktır. Ama bu durum iki tarafı İki-Devlet'li çözüm konusunda yaklaştırırken iki taraf için devam etmekte olan güvenlik inşasına da izin verecektir. Mülteciler konusu birçok yönden kendi bölümümüzde ele alınmıştır. Şunu söy- leyebiliriz ki bu konu tartışılan ilk konu olma- lıdır.

Amerika Birleşik Devletleri İsrail için güven- lik konusunda, yeni bir Filistin Devleti için ise gerekli uzlaşmaların sağlanabilmesi için ga-

ranti vermeye devam edecektir. Bu noktada Arap devletlerinin rolü ise konu mülteciler ve Kudüs sorunlarına geldiğinde ayrı önem taşı- maktadır. Amerika Birleşik Devletleri, sürecin önemli bir unsuru olarak tartışmaların için- de yerini alacaktır. Son olarak belirttiğim gibi Suriye süreci tıkayacak gibi gözükmekte bu sebeple Suriye ve İsrail arasında geliştirilecek olan ilişkiler sürecin ikinci aşamasını kolay- laştırıcı bir etki yaratacaktır.

ORSAM: İsrail dış politikasının, Amerika Birleşik Devletleri sırtındaki stratejik bir yük olduğu şeklindeki eleştiriler hakkındaki dü- şünceleriniz nelerdir?

Lenore G. Martin: Amerika Birleşik Dev- letleri Müslüman dünya halkları nezdindeki olumlu pozisyonunu arttırmak için uğraş- maktadır. Bu sebeple Filistinliler ve İsrailliler arasındaki barış bu duruşlarını sağlamlaştıra- caktır.

ORSAM: Sizce İsrail'in Filistinlilere yö- nelik uyguladığı politikalar sürdürülebilir gözükmekte midir ve İsrail Filistin mese- lesini sonlandırmak için ne gibi bir final istiyor?

Lenore G. Martin: Eğer İsrail demokratik ve Yahudi çoğunluğa dayanan devlet amacını ye- rine getirmek istiyorsa Filistinlilerle iki halkın nüfussal dağılımı temellinde olan İki-Devletli çözüme varmak zorundadır.

ORSAM: Özellikle Ortadoğu'ya yönelen Türk Dış Politikası'ndaki yeni etkinlik hak- kındaki fikirleriniz nelerdir? Sizce Türk Dış Politikası'nda bir eksen kaymasından söz ede- bilir miyiz? Türkiye'nin bölgedeki imajındaki değişim nasıl? Bize biraz anlatır mısınız?

Lenore G. Martin: Türkiye'nin bölgedeki ak- tif politikasını, 1990'da Kuveyt'ten Saddam Hüseyin'i çıkarmak için kurulan koalisyona

destek vermeye karar vermesine kadar geri götürülebilir. Türkiye'nin 1990'ların ortalarından sonra da Oslo Barış süreci ile de İsrail ile ilişkilerini geliştirdiğini söyleyebiliriz. Bu gelişmeyi ise 1998'de Şam'la gerilen ilişkiler sonrası Abdullah Öcalan'ın, Suriye'den çıkarılması adına Suriye sınırını geçerek yapılan askeri harekât izledi. İşte tüm bu gelişmeler Ortadoğu'daki yeni eylemin başlangıcı olarak sayılan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelmesinden önceki dönemlerdir.

Geçmişte de yazdığım gibi Türkiye en fazla Ortadoğu kaynaklı güvenlik meseleleri ile uğraşmakta, onlara meydan okumaktadır. Bu günde bu gibi meselelerin Irak ve bir bakıma İran'dan kaynaklandığı ileri sürülebilir. Diğer yandan Türkiye'nin dış politikasındaki değişimi bir eksen kaymasından çok, o eksene yapılan bir ayar şeklinde yorumlamak daha doğrudur. Birleşmiş Milletlerin Irak'a olan müdahalesinden sonra İran'la yakın ilişkiler kurmak ve Irak'ın tüm komşuları ile iyi ilişkiler geliştirmenin gerekliliği Türkiye'ye olan ihtiyacı doğurmuştur. Ayrıca Suriye ile artan ticaret ve kültürel değişimlerin bir arada düşünülmeleri Türkiye'nin bölge ne kadar önemli bir aktör olduğunu kanıtlamaktadır.

ORSAM: İsrail ve Türkiye arasında olan sorunlu ilişkilerin geleceğini ve bu sorunların İsrail-Filistin barış sürecine etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Lenore G. Martin: İsrail ve Türkiye arasındaki ilişkilerin kötüye gitmesini şanssızlık olarak niteleyebiliriz. Bu durum politika farklarından ve İsrail Dış İşleri Bakanlığı'nın Büyükelçi Çelikkol ve Türkiye'ye yönelik sert bir üslup kullanması gibi saçma hareketleri, ilişkileri daha da kötüleştirdi. İlişkileri düzeltmek mümkün; çünkü Türkiye ve İsrail ortak güvenlik, istihbarat ve ekonomik çıkarlara sahipler. Bu sebeple iki ülke arasında yaşanan bu gerginlik, Türkiye'nin Filistin-İsrail görüşmelerinde oynayacağı rolü zorlaştırmaktadır.

ORSAM: Türkiye'nin Filistinlilere yönelik şimdiki politikası başka çevreler tarafından nasıl algılanmaktadır? Türkiye'nin Filistin-İsrail barış görüşmeleri sırasında Filistinlilere yönelik nasıl bir tavır takınacaktır?

Lenore G. Martin: Türkiye'nin Hamas ile olan yakın ilişkisi Batı Şeria'daki Filistin otoritesi yanında İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri için de problemler doğurmakta. Ayrıca bu durum dünyadaki bazı Arap liderleri için de sorunlu bir alan. Bununla beraber Türkiye, İsrail ve Filistin arasında eğer bir anlaşmaya varılacaksa Hamas'ı işbirliği yapmak konusunda cesaretlendirmeye yardımcı olacaktır. Diğer yandan bu durum Suriye'yi cesaretlendirerek İsrail'le yeniden masaya oturarak müzakerelerde bulunmasına da yardımcı olabilir. İsrail ve komşuları arasındaki barış hem bölgenin güvenliği hem de Türkiye için faydalı olacaktır.

Hay E. Cohen Yanarocak: “Türkiye İle İliksileri Keskme İsrail’in Zararınadır”

12 Kasım 2010

ORSAM: Öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?

Hay E. Cohen Yanarocak: Ben Hay Eytan Cohen Yanarocak. İstanbul doğumluyum. Ulus Özel Musevi Lisesi’ni bitirdikten sonra Yeditepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü’nden mezun oldum. İbranice temelimi lise eğitimim sırasında aldım. 2004 ve 2005 yılları yaz aylarında İsrail’de, Bar-Ilan Üniversitesi Begin-Sadat Stratejik Araştırmalar Merkezi’nde (BESA Center for Strategic Studies) Profesör Efraim İnbar ile ve Kudüs İbrani Üniversitesi Harry Truman Araştırma Merkezi’nde (Harry Truman Institute for Advancement of Peace) Profesör Hillel Frisch ve Prof. Yitzhak Schihor ile çalışmalarda bulundum. Profesör Efraim İnbar ile Türkiye-İsrail ilişkileri üzerine yaptığımız çalışma sonucunda “The Resilience of Israeli-Turkish Relations” isimli bir kitapçık ortaya çıktı. Profesör Hillel Frisch ile İsrail ve Filistin, Profesör Yitzhak Schihor ile ise Doğu Türkistan, Çin ve

Türkiye ilişkileri üzerine çalışmalar yaptım. Yitzhak Schihor ile yaptığımız çalışma sonucu ise “Ethno-Diplomacy: The Uyghur Hitch in Sino-Turkish Relations” başlıklı bir kitapçık yayınlandı. 2005’te IDC Herzliya Kontra-Terör Araştırma Merkezi’nde Dr. Boaz Ganor ile PKK üzerine çalıştım. 2006’da 2. Lübnan Savaşı sırasında İsrail’e göç ettim. Bir süre dil okullarında İbranice eğitimi gördükten sonra Tel Aviv Üniversitesi’nde İbranice olarak Güvenlik Bilimleri (Stratejik Kontra-terör) alanında yüksek lisans yaptım. Yüksek lisans tezinin konusu Türkiye’nin Kürt politikasıydı. Ayrıca 3 ay kadar Türk-İsrail ilişkilerine katkıda bulunmak için kurulan www.hasturktv.com web sitesinin editörlüğünü yaptım. Şu anda Tel-Aviv Üniversitesi’nde Ortadoğu Tarihi dalında doktora eğitimime devam ederken, Tel Aviv Üniversitesi Moshe Dayan Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi’nde (Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies) araştırmacı doktorant olarak çalışıyorum. Doktora tezim Türkiye ile İsrail’in işlendiği karşılıklı bir çalışmadan oluşuyor ve tez danışmanım ise Profesör Ofra Bengio.

ORSAM: Türkiye İsrail’den nasıl görünüyor?

Hay E. Cohen Yanarocak: Buna Davos öncesi ya da Dökme Kurşun operasyonu öncesi ve sonrası olarak cevap verebilirim. Bu olayların sonrası dönemde, İsrail halkı Türkiye’nin tavrını anlayamıyor. Türkiye’ye karşı, ortak menfaatlerimize karşı hiçbir şey yapmadık, Türkiye’ye karşı tarih boyunca savaşmadık diyor. Filistin davası bizim davamız, bu Türk insanının davası değil diyor. Davos öncesinde, İsrail’de her 5 kişiden 2’si tatil için Türkiye’ye giderdi. Fakat maalesef artık halk Türkiye’deki mevcut iktidarın sistemik olarak İsrail düşmanlığı yaptığını düşünüyor. TRT’deki Ayrılık dizisi, Davos ve son olarak Mavi Marmara olayı bu düşüncenin halka göre, somut bir

göstergesi. Türkiye'yi kendisi ile hiç ilintili olmayan bir konu yüzünden kaybediyoruz diye bir üzüntü hakim. Ayrıca Davos sonrası dönemde Türkiye İsrail'in gözünde Batı'ya değil, İran'a yakın bir ülke olarak görünüyor. Ancak Erdoğan iktidarı sona ererse her şey değişir diye düşünülüyor.

ORSAM: Siz geçtiğimiz on yılda stratejik işbirliği derecesinde yakın olan ilişkilerin, mevcut kriz döngüsü içindeki halini neye bağlıyorsunuz?

Hay E. Cohen Yanarocak: 1990'larda iki ülke arasında çok özel bir dostluk vardı. İsrail'in 17 Ağustos depreminde kurtarma ekipleri göndermesi, prefabrik evler inşa etmesi veya orman yangınları olduğunda buradan helikopterler gitmesi ile İsrail'de Atatürk ormanının kurulması buna güzel örneklerdir.

İlişkilerin bozulmasını, Türkiye için değişen iç, bölgesel ve uluslararası dinamiklere bağlıyorum. Suriye'nin PKK'ya verdiği destek faktörü 2000'lerde yok oldu. 2000'li yıllar öncesine nazaran PKK geçtiğimiz yıllarda oldukça pasifize edildi. Türkiye Ermenistan ile ilişkilerini düzeltiyor. Soykırım iddialarının önüne geçmeye çalışıyor. Bu nedenle Amerika'daki Yahudi lobisinin Türkiye için önemi azalıyor olabilir. Bunun dışında Türkiye eskiden kendisine karşı uygulanan silah ambargolarını İsrail üzerinden delerdi, şimdi böyle bir konu mevzu bahis değil. Davos sonrası Stratejik işbirliği konusunda ise, karşılıklı olarak bir isteksizlik ve güvensizlik var. Örneğin İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, MIT Müsteşarı Hakan Fidan'ın iki ülke arasındaki önemli istihbaratı İran ile paylaşacağı endişesini artık yüksek sesle dile getiriyor. Türkiye tarafından bakarsak her yıl düzenlenen Anadolu Kartalı tatbikatında Ankara, Kudüs'ü dışlıyor.

Uluslararası konjonktürde ise İsrail'e açık çek veren oğul Bush yönetimi yerine, eleştirel

yaklaşan, rest çekebilen Obama var. Türkiye, Amerika-İsrail ilişkilerinin eskisi gibi olmasından ötürü de İsrail'e eskiden atfettiği önemi atfetmiyor olabilir.

Türkiye'deki iç dinamikler de çok önemli. İsrail ve Türkiye işbirliğinin temel aktörü Türk Silahlı Kuvvetleriydi. Refah Partisi iktidarı döneminde imzalanan askeri anlamsalar bunun en iyi göstergesidir. Şimdi TSK'nın siyasetteki etkisi azalmış durumda.

Bunun dışında Türk dış politikasında bir eksen kayması kesinlikle söz konusu. Türkiye bir yandan Rusya, Çin ve İran'a yaklaşarak batı karşıtı siyasi kampın parçası haline gelirken, diğer yandan dindaşları olan Ortadoğu Arap ülkeleri ile bir yakınlaşma içinde. Davutoğlu'nun mimarı olduğu bu yakınlaşma Ocak ayında İstanbul'da Suriye-Ürdün-Irak-Lübnan ve Türkiye'nin katılacağı bir zirve ile somutlaşacak. Türkiye'nin ekseninin kaymasının birincil dış etkeni Türkiye'yi yıpratan Avrupa Birliği'dir. Yani İsrail ile olan ilişkiler Türkiye'nin yeni dış politikası içinde kendine yer bulamıyor. Türkiye sınırdaşlarıyla sorunlarını çözdükçe, İsrail'in önemi azalıyor.

ORSAM: İsrail'de Referandum'un yankıları nasıl oldu?

Hay E. Cohen Yanarocak: İslam'ın Türkiye'deki kesin zaferi, Başbakan Erdoğan'ın koltuğunun güçlenmesi ve Kemalizmin ve ordu-nun zayıf düşmesi olarak yorumlandı.

ORSAM: İlişkilerin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hay E. Cohen Yanarocak: Hiç iyimser değilim. Buradan görünen durumu bir benzetme ile özetlemek istiyorum. Türkiye ve İsrail bir arabada yol alırlar ancak direksiyon Türkiye'dedir, İsrail ise Türkiye'nin yanında oturmakta ve arabanın nereye seyredeceğini

merakla beklemektedir. Buradaki insanlara Türkiye artık güven vermiyor, inandırıcı gelmiyor. Örneğin Dışişleri Bakanı “Kudüs geri alındığı zaman, Mescid-i Aksa’da ilk namazı biz kılacağız” derken, Başbakan Erdoğan, Türkiye’nin, Suriye ile İsrail arasında arabuluculuk rolünü üstlenebileceğini belirtiyor. Ancak bu ve buna benzer demeçler ışığında İsrail’liler Türkiye’ye bu arabulucu rolünü biçmeyi uygun görmüyor. Ben kişisel olarak ilişkilerin gerileyebileceği en kötü noktanın bugünkü nokta olmasını diliyor ve ilişkilerin yeniden 1990’lı yıllardakine benzer şekilde gelişmesini temenni ediyorum. İlişkileri kesmenin Türkiye’nin çıkarına olmadığını düşünüyorum, elbette böyle bir durum İsrail’in çıkarına hiç değil. Türkiye diplomatik olarak herkesle diyalog kurabilen bir ülke olma özelliğini kaybetmemeli.

ORSAM: Mavi Marmara’nın İsrail’den görünen yüzü neydi?

Hay E. Cohen Yanarocak: Mavi Marmara olayının arka planı 2002 ve 2009’da yaşanan iki olaya dayanıyor. 2002’de Karine-A ve 2009’da Francop isimli iki silah ve roket yüklü gemi, ilki Kızıldeniz’den ve diğeri Akdeniz’den olmak üzere Gazze’ye silah taşımaya çalıştı. Bu iki olay nedeniyle deniz ablukası sürüyor. Bu politika kimse için değiştirilemez. Türkiye için farklı bir uygulama olamaz. Mavi Marmara olayında gemilerin Ashdod limanına çekilmesi, ambargo kararnameğine aykırı olmayan tüm yardım maddelerinin geçirileceği duyurulmuştu.

Bu olay hakkında İsrail basınında iki tür görüş belirdi. İlki tamamen hükümet ve askerin yanında yer alan görüş diğeri ise operasyonun haklılığını değil ama yapılış şeklini eleştiren görüş.

ORSAM: Alçak Sandalye Krizi konusunda halkın düşüncesi neydi?

Hay E. Cohen Yanarocak: Alçak Sandalye krizinde halk David Ayalon’u kınadı. Dışişleri Bakanı Lieberman ve Ayalon’un kişisel bir inisiyatifi olarak görüldü yani bir devlet politikası olarak değil.

ORSAM: İlişkilerin bozulması İsrail halkına nasıl yansıyor? Siz nasıl etkilendiniz?

Hay E. Cohen Yanarocak: Burada Türkiye’ye karşı sivil bir bilinçlenme ortaya çıktı. Örneğin İsrail elektrik idaresi her yıl çalışanlarına Türkiye tatili veriyordu, bu sene seyahat acentelerinde birçok iptaller yasandı. Bunun üzerine Türkiye’den Turizm Bakanlığından heyet geldi, Tel-Aviv’de David Inter-Continental Otelinde İsrail basını ve aralarında eski T.C Tel-Aviv Büyükelçisi Namık Tan’ın da bulunduğu Türk yetkililerin katıldığı bir etkinlik düzenlendi, ben de tercümanları olarak yanlarında bulundum.

Prof. Ofra Bengio’nun dediği gibi iki haklin birbirine bakisi arasında bir asimetri söz konusu. Tel Aviv’de DAN isimli şirkete bağlı mavi otobüslere bindiğiniz zaman şoför koltuğunun yanında sizi Türkçe Hoş geldiniz diye bir yazı karşılıyor. Burada Türkiyeliyim dediğimde, ne güzel diye bir cevap alıyorum ve fakat Türkiye’ye gittiğimde Tel Aviv’den geldiğimi rahatça söyleyemez hale geldim. Burada Türkiyeli olmak, Türkiye’de İsraili veya Yahudi olmaktan daha kolay.

2008’de Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk, Kudüs’teki Belediye Başkanları Zirve’sine katıldı. Ben de tercüman olarak orada bulundum. Kudüs Belediye Başkanı Uri Lupoliansky ile aralarındaki sıcak iletişim ve samimiyet beni çok mutlu etti. Türkiye’den gelmiş bir Yahudi olarak bu tablo benim için çok önemliydi. Her zaman İran’dan gelen Yahudiler için üzüldüm çünkü travmatik bir şekilde doğdukları yerden ayrılmışlar ve doğdukları topraklara seyahat dahi edemiyorlar.

Yine 2008’de Gvulot isimli kasabada Türk askerlerine İsrail askerlerinin kendilerine verdiği Heron insansız uçakları eğitimleri sırasında tercümanlık yaptım. Bu da çok gurur verici bir tabloydu. Bu gibi tabloları gördüğümde gurur duyuyorum. Kendimi çok şanslı hissediyorum. Fakat şuanda bu gurur yerini tedirginliğe bıraktı.

ORSAM: Burada Tel Aviv Üniversitesi ve Moshe Dayan Araştırma Merkezi’nde bir Türkiyeli Yahudi olarak ilişkilerin gelişmesi için kişisel bir çaba yürütüyor musunuz?

Hay E. Cohen Yanarocak: Türkiye’den öğrenciler geliyor. Onların burada kaldıkları süre boyunca sorunsuz, güzel bir dönem geçirmesi için elimden gelen desteği vermeye çalışıyorum. Buradan iyi anılarla ve düşüncelerle ayrılmasını istiyorum. Benim gibi çifte vatandaşlar için Türkiye ve İsrail arasındaki sorunlar Anne ve baba arasındaki kavgalardan farksız. Bu durumun ne biz “çocukların” ya da bu ilişkilere değer veren Türk ve İsraillileri etkilemesini istemiyorum.

ORSAM: Türk basını ilişkileri ve İsrail’i nasıl yansıtıyor sizce?

Hay E. Cohen Yanarocak: Türk basını Filistinlilerle ile İsrail arasında bir çatışma çıktığında, Gazze’den İsrail’e yapılan saldırıları değil, İsrail’in misillemesini yansıtıyor. Haberin sonunda ise –olay Gazze’den atılan 2 roket sonucu gerçekleşti- diye yazıyor. Bu roketler direkt sivilleri hedef alan, nereye düşeceği belli olmayan roketler. Tüm şehri esir alıyor. Gazze sınırında insanlar bu korku ile yaşıyor. Olayın İsrail açısından da insani boyutu var. İnsanlar erken uyarı sistemine bağımlı yaşıyor, zırhlı odalara bağımlı yaşıyor. Türkiye’deki insanlar olayın bu yönünü bilmiyor.

ORSAM: İsrail basını Türkiye’yi nasıl yansıtıyor?

Hay E. Cohen Yanarocak: İsrail basını den-
diğinde öncelikle İsrail’in gerçek nabzını ölçmek için Maariv, Israel Hayom ve Yedioth Ahronot gazeteleri baz alınmalı. Haaretz İsrail Parlamentosu Knesset’te 120 kişi içinden 14’ünü temsil eden bir gazete. İsrail basını yani Maariv, Yedioth Ahronot, Israel Hayom genel anlamda Türkiye ile ilgili haberlerinde verileri Türk basınına dayandırır. Örneğin PKK ile ilgili konuları, Türkiye’nin penceresinden verir. Fakat Mavi Marmara olayından sonra Türkiye’deki Yahudi karışıklığına, Türkiye’yi, turizmi ve Türk ürünlerini boykot etmeye, Ermeni tezlerini desteklemeye ilişkin haberler çıkmaya başladı.

ORSAM: Gazze ablukası hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hay E. Cohen Yanarocak: Ortada Gilad Shalit diye bir gerçek var. Hamas tarafından kaçırılan ve Temmuz 2006’dan beri esir tutulan bir asker. Yapılan esir takas anlaşmaları genelde 1 İsrail askerine karşı 300 / 500 Filistinli suçlunun serbest kalması ile sonuçlanıyor. Asker kaçırma olayları İsrail açısından stratejik bir sorundur. İsrail bu ve bu gibi durumların önüne gelecekte geçebilmek için son derece sert tedbirler alıyor. İsrail’in Gazze’ye uyguladığı abluka İsrail’in Hamas’i seçen Gazze halkına ödettiği bir bedeldir. Uluslararası hukukta, Pacta Sunt Servanda yani Ahde Vefa ilkesi gereği Hamas daha önce imzalanan Oslo Antlaşması’nı kabul etmeliydi. Hamas ise İsrail’in varoluş hakkını reddediyor. Bu durumda İsrail insani yardım dışında bir nevi Hamas’a karşı baskı mekanizması olarak kendini tanımayan Hamas yönetimi altındaki Gazze’yi abluka altında tutmakta kendini haklı görüyor.

Benim kişisel düşüncem insani yardımlar dışında Gazze ablukası Gilad Shalit evine sağ salim dönene kadar, Hamas İsrail’i tanıyana ve barış masasına oturana kadar devam et-

meli. Hamas izole edilmelidir. İnsani yardımların geçişinde bir sorun yok. Gerek Mısır tarafından, gerek İsrail tarafından Kızılay ile işbirliği içinde olan İsrail ordusunun COGAT isimli bir bölümü tarafından insani yardımlar Gazze'ye ulaştırılıyor.

ORSAM: Basından Başbakan Netanyahu'nun halk tarafından desteklenmediğini, çok eleştirildiğini duyuyoruz. Bunlar doğru mu?

Hay E. Cohen Yanaracak: İsrail'de marjinal görüşleri her zaman bulursunuz ama ezici çoğunluk Netanyahu'nun Hamas'a ve Türkiye'ye karşı güttüğü siyasetten memnun.

ORSAM: Yeniden başlatılan İsrail-Filistin Barış Görüşmeleri hakkında düşünceleriniz neler?

Hay E. Cohen Yanaracak: Su anki iktidar İsrail'in gelmiş geçmiş en sağcı hükümeti. Hamas ve Hizbullah'ın politikalarından dolayı İsrail'de bir sağa kayma yaşandı. Koalisyon çok kırılğan bir özelliğe sahip. Netanyahu küçük ortaklarına boyun eğmek zorunda kalıyor, kendi özgür politikasını güdemiyor. Bu hükümet barındırdığı öğeler gereği kırmızı hatları olan bir hükümet. Örneğin barış önündeki engellerden biri olan yerleşimler bu kırmızı-

çizgilere güzel bir örnek. Hükümet içinde Batı Şeria'da yaşayan yerleşimciler de var. Örneğin bir milletvekili oğlunu evlendirdi ve arkada inşaatı başlayan siteden oğluna ev aldı, milletvekili oğlunun kendisine yakın oturmasını istiyor, bu nedenle inşaatların durdurulmasını desteklemiyor. Yeni bir seçim yapılana kadar bu konuda bir ilerleme olacağını düşünmüyorum. Barış konusunda İsrail'in önünde de çok açmazlar var. Yapılan barışı Hamas'ın tanımayacak olması İsrail'in barış için motivasyonunu kırıyor. İsrail, Gazze'den 2005 yılında çekildikten sonra Gazze'den yükselen tehdidin aynısının Batı Şeria'nın ve Kudüs'ün bir bölümünden çekilince de tüm İsrail'i tehdit etmesinden korkuyor. Diğer bir konu Filistinli mülteciler konusu. Eğer 1948'de mülteci durumuna düşen Filistinler geri dönerse en fazla 15 yıl sonra İsrail bir Yahudi devleti olmaktan çıkacak. Dolayısıyla İsrail bu talep yüzünden Filistin'in amacının İsrail'i barış masasında yenmek olduğunu düşünüyor. Mahmut Abbas yönetiminin Filistinli mülteciler konusundaki ısrarı Filistin'in barış konusunda samimi olmadığı izlenimini veriyor. İsrail, Filistinli mültecilerin kurulacak olan Filistin Devletine yerleştirilip tazminat ödemeyi öneriyor. Ancak Filistinliler bu öneriyi reddediyor. Kısaca İsrail özüne kast edecek hiçbir anlaşmaya yanaşmayacaktır.

KÖRFEZ

Katar Devleti Ankara Büyükelçisi Abdülrazzak Abdulghani: “Dış Politikamız, Komşu Ülkelerle İyi Komşulukve Dostane İlişkiler Kurma İlkesine Dayanmaktadır”

28 Şubat 2010

ORSAM: Öncelikle ekonomi ile ilgili bir soru sorarak başlamak istiyorum. Son 20 yılda Katar’ın ekonomisi çok gelişti. Katar’ın bu ekonomik başarısının altında yatan temel sebepler nelerdir?

Abdülrazzak Abdulghani: Geçen on yılın başından beri Katar Devleti, küresel ekonomiye entegre olabilen serbest ekonomiyi inşa etme ve sürdürülebilir büyüme elde edebilme amacıyla kapsamlı bir reform ve geliştirme programını hazırlamaya başlamıştır. Bu eğilimleri karşılamak için de operasyonel programlar ortaya koymuştur. Bunları gerçekleştirebilmek için liderliğimizin başlattığı bazı önemli noktaları şöyle sıralayabilirim:- Ülke ekonomisinin geliştirilmesi için bilimsel planlama programı benimsenmesi,- Ülke kaynaklarını geliştirmek ve servetlerini değer-

lendirmek için uzun vadeli planlar ve stratejileri belirlemek,- Girişimci olması ve ulusal/uluslararası deneyimlerden yararlanması için özel sektörü desteklemek,- Yatırımları cazip kılmak için sağlam ekonomi atmosferini yaratmak.

ORSAM: Geçen sene Rusya, İran, Katar ve muhtemelen Venezuela arasında OPEC tarzı bir doğal gaz karteli kurulması hakkında görüşmeler vardı. Bu öngörülerin doğruluk derecesi nedir? Ve Katar bu tür bir Doğalgaz Gaz İhraç Edenler Organizasyonu’na nasıl bakmaktadır?

Abdülrazzak Abdulghani: Aslında doğalgaz piyasası akıl almaz biçimde büyümektedir. Bu durum da bazılarını, doğalgaz üreticilerinin çıkarlarını savunan OPEC gibi bir örgütün kurulması olasılıkları hakkında soru sormaya yöneltmiştir. Bu fikir ise batıda bazı endişeler yaratmıştır. Bilindiği gibi Rusya, dünyada en büyük doğalgaz rezervine sahip ülke olup en büyük ihracatçı konumundadır. İran ise dünyanın en büyük ikinci rezervlerine sahiptir. Ondan sonra dünyanın en büyük doğalgaz üreticisi olarak Katar gelmektedir. Sorunuzda sormuş olduğunuz söylentiler ise yaklaşık iki yıldan beri ortalıkta dolaşmaktadır. Şüphesiz ki doğalgaz Katar Devleti’nin önemli ekonomik projelerinden birini oluşturmaktadır. Doğalgaz üreten ülkeler de üretimlerini bir şekilde koruma hakkına sahiptir. Dolayısıyla doğalgaz üreten ülkeler arasında bu tür bir grup oluşturma yadsınamaz.”Gaz Üreten ve İhraç Eden Ülkeler Forumu” adı altında Aralık 2009’da Doha’da bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda merkezi ve genel sekreterliği Doha’da olmak üzere örgüte Rusya’dan bir Genel Sekreter seçildi.

ORSAM: Katar sağlam ekonomik büyümesine dayanan “yumuşak gücü” nedeniyle önemli bir bölgesel güç sayılıyor. Bununla birlikte Katar, 2008’de Lübnan Cumhur-

başkanı Mişel Süleyman'ın seçilmesinde önemli bir rol oynadı. Siz Katar'ın ekonomiye dayanan böyle bir “yumuşak gücü” olduğuna katılıyor musunuz?

Abdülrazzak Abdulghani: Katar Devleti, Katar Emiri'nin bilge politikası sayesinde, bölgede önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla sizin buyurduğunuz gibi ekonomi üzerinde yumuşak güç kullanma konusu diye bir şey yoktur. Ayrıca Katar'ın bölgesel veya Arap alemi düzeyindeki hareketi buna bağlı değildir. Aksine daha büyük olan Arap milletine olan gerçek bağı ve yaptığına aslında ümmetine ve Arap halklarına karşı olan görevlerinin bir parçası olduğu inancına bağlıdır. Katar'ın Lübnan'a karşı yaptıkları özgün bir deneyimdir. Bu da Katar'ın Arapları birleştirmekten başka herhangi bir çıkarının olmadığına göstermektedir.

ORSAM: Ben 2006 yılında Doha'dayken, Katar Asya Oyunları'na hazırlanıyordu. Bu tür organizasyonlar Katar için ne ifade ediyor, yalnızca itibar mı yoksa bölgenin siyasi ve ekonomik istikrarı için bir fener olma düşüncesi mi?

Abdülrazzak Abdulghani: Katar Devleti, 2006 yılında Asya Olimpiyatlarını düzenleyerek, bu tür sportif faaliyet ve aktiviteleri düzenleme güç, imkan ve altyapısına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla amaç etki veya nüfuz değildir. Arapların da uygar yüzlerini ortaya çıkarma da başkalarından geri kalmadıklarını, onların da yaratıcı beşeri imkanlara sahip olduklarını ortaya koymaktı. Buna ilaveten bölgedeki siyasi ve ekonomik istikrarı korumak. Aslında bu tür turnuva ve sportif faaliyetler, Katar'da yıl boyunca yapılmaktadır. Katar'ın gerçekleştirdiği bu tür aktiviteler sadece sportif faaliyetlerle kısıtlı değildir. Katar Devleti'nin yıl boyunca düzenli olarak ev sahipliği yaptığı başka siyasi, kültürel ve ekonomik aktiviteler de bulunmaktadır.

ORSAM: Lübnan'daki son seçimlerin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Ülkede kalıcı bir istikrar sağlanmasına katkıda bulunabilir mi?

Abdülrazzak Abdulghani: Seçimler, halkların demokratik haklarındandır. Lübnan halkı da kendi adaylarını kendisi seçti ve bu konudaki söz sahibi kendisidir. Bu sonuçların, kardeş ülkede güven ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacağını umarım.

ORSAM: Bölgemizin temel bölgesel sorunları açısından, Katar'ın Filistin ve Lübnan sorununa yaklaşımı nedir?

Abdülrazzak Abdulghani: Filistin sorunu bölgemizin temel sorunudur. Bu sorunu çözmek, bölgedeki en büyük sorunu çözmek demektir. Katar Devleti, Filistin halkının meşru haklarını ve ulusal bağımsızlığını elde edebilmesi, öncelikle kendi kaderini belirleme ve başkenti Kudüs olan ulusal toprağı üzerinde bağımsız devletini kurabilmesi için verdiği adil mücadelesini desteklemekte ve yanında olmaktadır. Lübnan sorununa gelince, Lübnan Ulusal Birlik Hükümeti'nin kurulmasının, kardeş Lübnanlılar arasındaki söz birliği ve dayanışmayı güçlendirmeye katkıda bulunacağı görüşündeyim.

ORSAM: Katar iyi komşuluk ilişkileri içinde olan bir ülke olarak görülüyor. Bahreyn'le dostluk köprüsü bunun bir örneği. Bu proje nasıl gidiyor?

Abdülrazzak Abdulghani: Kardeşlerle ilişki kurmak, Katar Devleti'nin öncelikli dış politikası arasında gelmektedir. Kardeş Bahreyn Krallığı da, kendileriyle yakın kardeşlik bağlarımız olan Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinden biridir. Bahreyn ile “Dostluk Köprüsü” projesi ise iki kardeş ülkeyi birbirine bağlayacak önemli stratejik projelerden sayılır. Köprü'nün uzunluğu yaklaşık 45 km'dir. Baş-

langıçtaki proje tutarı yaklaşık 3 milyar dolar iken, bazı eklemeler ve özellikle demiryolu hattıyla ilgili ayrıntılardan dolayı bu tutar 4 milyar dolara yükselmiştir. Projenin açılışının 2013 yılında gerçekleşmesi beklenmektedir.

ORSAM: Katar' dış politikası genelde değişken olarak tabir ediliyor. Diğer Körfez ülkeleri de yoğun doğal kaynaklara ve son 10 yılda canlı ekonomilere sahip fakat çok azı Katar'ın Lübnan'da oynadığı barışçıl role benzer bir rol üstleniyor. Siz bunu Katar dış politikasının hangi öncelikli prensibine bağlıyorsunuz?

Abdülrazzak Abdulghani: Katar Devleti, Körfez bölgesinin karşılaştığı sorunlar ve zorluklara karşı etkin bir katılıma özen göstermektedir. Körfez İşbirliği Konseyi sürecini desteklemeye büyük önem atfetmektedir. Arap dayanışmasını temin etmek ve Arap ülkeleri arasındaki güven ve iletişim kanallarını güçlendirmek için büyük çabalar harcamaktadır. Katar ayrıca, ülkeler arasındaki tüm anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünün önemini vurgulamaktadır. Uluslararası alanda ise Katar Devleti, Birleşmiş Milletlerin çabalarını destekler ve barış isteyen tüm ülke ve halklarla karşılıklı ilişkiler kurmaya çalışır. Çeşitli bölgesel ve uluslararası kalkınma fonlarına katkılarının yanı sıra Asya ve Afrika kıtalarında bulunan kalkınmakta olan birçok ülkeye sunulan aynı ve nakdi yardımlara da katkıda bulunur. Katar; şekil, neden, gerekçe ve yöntemleri ne olursa olsun terörün her türüsünü kınar ve reddeder. Aynı zamanda terör ile uluslararası kurallar çerçevesinde halkların, özgürlük ve kendi kaderlerini belirleme mücadelesi arasında ayırt edilmesini de vurgular.

ORSAM: Bölgesel konulardan devam edersek, Türkiye ile İran arasında özellikle Doğal gaz ve Güney Pers rezerv bölgesine ilişkin konularda yakınlaşma söz konusu.

Amerika ve Avrupa bu yakınlaşmaya pek sıcak bakmıyorlar. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir ve Türkiye-İran ilişkilerinin Körfez bölgesi için anlamı nedir?

Abdülrazzak Abdulghani: Bizim dış politikamız, komşu ülkelerle iyi komşuluk ve dostane ilişkiler kurma ilkesine dayanmaktadır. Dolayısıyla, İran'ın komşusu olması dolayısıyla Türkiye'nin girişimi tuhaf bir durum teşkil etmemektedir. Düşünce ve niyetler temiz olduktan sonra bu tür bir yakınlaşmanın da bölge ülkelerine olumsuz etkilerinin olacağına inanmıyorum. Kanımca bu konu Türkiye'nin ulusal ve milli çıkarlarının gözetildiği haklarından biridir.

ORSAM: En önemli bölgesel konulardan biri İran'ın tartışmalı nükleer programı. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı İran'ın uranyum rezervlerinin Türkiye'de zenginleştirilmesini bir alternatif olarak öne sürüyor. Bu konuda Katar'ın konumu nedir?

Abdülrazzak Abdulghani: Türkiye'deki kurumlarda İran uranyumunu zenginleştirme alternatiflerinin var olması, biz Katarlıları ilgilendirmez. Her ülkenin kendi iç meselelerine saygı göstermek lazım. İran'ın istikrarı bölgemiz açısından önemlidir. Biz İran ile deniz sınırı paylaşmaktayız. Doğal olarak da İran ve Türkiye dahil bütün komşularımızla özel ilişkilerimiz vardır. Çünkü biz, bu bölge için barış ve istikrar isteyen bir ülkeyiz. 1980'lerden beri Cumhurbaşkanı Özal ile birlikte Türkiye Ortadoğu ile ilişkilerini güçlendirmeye çalıştı. Türkiye'nin bölgesel rolünü nasıl algılıyorsunuz?

Evet, bu doğrudur. Bir süreden beri Türkiye'nin bölge ve özellikle Arap ülkeleriyle olan ilişkilerinde güttüğü dış politikası sayesinde Ortadoğu ülkeleri ile olan ilişkileri iyiye doğru gitmektedir. Şahsen, Türkiye'nin bölgesel rolünü onurlu buluyorum. Bölgede askıda

kalan bazı sorunların çözümünde de umut vaat ettiğini görüyorum.

ORSAM: Son sorum ekselansları, mevcut Katar-Türkiye ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? İkili ilişkilerde en önemli konular nelerdir?

Abdülrazzak Abdulghani: Katar Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler samimi ve yakın ilişkiler olup, karşılıklı güven ve işbirliğine dayanmaktadır. Katar Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki diplomatik ilişkiler 1973 yılında kurulmuştur. Katar Devleti, 1992 yılında da başkent Ankara’da bir Büyükelçilik açılmasını kararlaştırmıştır. O günden beri ilişkiler sürekli ilerlemektedir. Her iki ülkenin yetkilileri arasındaki ziyaretler en üst düzeyde devam etmektedir. Ayrıca bir çok bölgesel ve uluslararası sorunlar hakkında bir konsept ve anlayış mevcuttur. İki ülke arasındaki bu özel ilişkiler, uluslararası alanda karşılıklı desteklere yansımaktadır. Aynı zamanda iki ülke işadamları ve yatırımcıları arasındaki karşılıklı yatırımların kapasitesine de yansımaktadır. İki ülke arasında daha önceden birçok anlaşma imzalanmıştı. Katar Devleti Emiri’nin Türkiye’ye yaptığı son ziyarette ise

üç anlaşmaya daha imza atıldı. Bu anlaşmalar şu şekildedir;

- Katar Devleti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamilleri için vizenin karşılıklı olarak kaldırılmasına dair Mutabakat Muhtırası.

- Katar Medya Kurumu ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu arasında Radyo, Televizyon ve Haber Alanlarında İşbirliği Mutabakat Zaptı.

-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca temsil edilen Türkiye Cumhuriyeti ile Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığınca temsil edilen Katar Devleti arasında 1 Nisan 1986 tarihinde imzalanan işgücü istihdamının tanzimine dair anlaşmaya ek protokol.

Bu anlaşmalar ile iki ülke arasındaki yakın ilişkilerin derinleşerek gelişeceğini düşünüyorum.

ORSAM: Sayın Büyükelçi, değerli zamanınızı ve fikirlerinizi bizlerle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Umman Maliye Bakan Yardımcısı Dervish bin İsmail el Beluchi: “Türkiye, İran Ve Araplar Arasında Köprü Rolü Oynayabilir”

16 Nisan 2010

Türkiye'nin Ortadoğu'daki proaktif siyasetinin yansımaları bu sefer Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 12-14 Nisan 2010 tarihlerindeki Umman ziyaretinde görüldü. Ziyarete katılan heyette yer alan ORSAM Danışmanı ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan ile ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan, bu ülkedeki Türkiye algılamasını yerinde inceleme fırsatı buldu. Arkadaşlarımız Umman'daki ziyaret sırasında zaman zaman bu ülkenin yetkilileri ile mülakatlar yaptı. Bunlardan biri de Maliye Bakan Yardımcısı Beluchi idi. Beluchi, ikili ilişkilerden Umman ekonomisine önemli değerlendirmelerde bulundu.

ORSAM: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün resmi ziyareti çerçevesinde Türkiye-Umman ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Her şeyin başında Türkiye-Umman arasında tarihten

bugüne iyi ilişkilerin olduğunu söylemek gerekir. Sayın Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Umman'da en üst seviyede ağırlanması da göstermektedir ki Ummanlılar olarak bizler Türkiye ile ilişkilerimizi daha da geliştirmek istiyoruz. Tarih, kültür, din ve toplumsal açıdan ortak bir geçmişe sahibiz. Belkide buradan hareketle neden ilişkilerimizin daha iyi bir seviyede olmadığını sormamız gerekir. Son ziyaret, iyi olan ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesi açısından bence tarihi bir öneme sahiptir.

Türkiye'nin son yıllarda izlemekte olduğu Ortadoğu politikasının Ummanlılar tarafından nasıl algılandığını bizlerle paylaşabilir misiniz?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Türkiye, Ortadoğu siyasetinde çok önemli bir yere sahiptir. Yalnızca politik veya nüfus yapısı açısından değil. Aynı zamanda güçlü ve modern bir ekonomisi bulunmaktadır. Türkiye biz Arapların Avrupa'ya, Rusya'ya ve Orta Asya toplumlarına açılmasında stratejik bir konuma sahiptir. Bunların ötesinde son dönemde izlenen politikalar tüm Arap dünyasında olduğu gibi Umman'da da büyük ilgiyle takip ediliyor ve takdir ediliyor. Türk dış politikası bir anlamda Arap halkının gönlünden geçenlerin dile dökülmesidir.

Biz burada herhangi bir tarafın yanında yer alınmasını kast ederek Türkiye'yi desteklemiyoruz. Biz Türkiye'nin politikalarını haklının doğrunun yanında yer aldığını düşündüğümüz için destekliyoruz. Filistin meselesi ve İsrail'in saldırganlığına karşı izlediği politika çok önemlidir. Bunu Türkiye'nin yapıyor olması ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü söylediğim gibi Türkiye ekonomisi, siyasi tecrübesi ile çok büyük ve güçlü bir ülkedir. Umman sokaklarına çıktığınızda halkın Türkiye'ye olan sevgisini çok açık bir şekilde görürsünüz.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki varlığının öneme dikkat çektiniz. Peki Türkiye tam olarak bölgede nasıl bir rol oynamalı?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Türkiye bölgesel sorunların özellikle de Filistin sorunun çözümünde çok önemli rol oynayabilir. En önemlisi de İran ve Arap dünyası arasındaki sorunların çözümü için iki taraf arasında köprü rolü oynamasıdır. Ortadoğu'da son dönemlerde oldukça ciddi krizler ve sorunlar yaşandı. Bunlara yenileri de eklenebilir. Türkiye'nin bir bölge gücü olarak sorunların barışçıl yöntemlerle çözümlenmesinde önemli bir rol oynama kapasitesine sahip olduğunu düşünmekteyim. Son yıllarda izlediği politikalarla da bunu göstermektedir.

Bu noktada İran'ın nükleer sorunuyla ilgili neler düşünüyorsunuz?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Biz her ülkenin barışçıl nükleer enerji elde etme politikasını destekliyoruz. İranlı yetkililer de sürekli bir şekilde barışçıl amaçlarla nükleer enerji elde etme politikasına sahip olduklarını açıklamaktadır. Ayrıca İran'ın barışçıl amaçlarla nükleer enerji üretmek istediğine de inanıyoruz. Hatta ABD'li yetkililer dahi yaptıkları açıklamada İran'ın nükleer silah üretecek faaliyetlerinin olmadığını söylediler. Her ülkenin barışçıl amaçlı nükleer enerji elde etmeye hakkı vardır ve bu İran'ın da hakkıdır. Bu konuda Türkiye ile paralel bir duruş sergiliyoruz. Ortadoğu ve dünya güvenliğine esas tehdit İran değil İsrail'dir. Zira, İran'ın sürekli gündeme getirilmesinde İsrail'in bir rol oynamadığını ileri sürmek gerçekçi bir yaklaşım olmaz. Dolayısıyla sorun bir anlamda İsrail'in politikalarından kaynaklanmaktadır.

Umman'ın petrol gelirlerinin düştüğü söyleniyor. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Ülke gelirlerinin yüzde 75'i petrol ve doğalgaz gelirle-

rine dayanıyor. Bu yılki tahmini doğalgaz ve petrol geliri 10 milyar dolar civarında olacak. Bununla birlikte biz ekonomik gelirleri çeşitlendirme noktasında önemli çalışmalar yürütüyoruz. Bu yüzde 75'lik oranı düşüreceğiz. Balıkçılık, turizm ve sanayi gibi alanları stratejik sektörler olarak belirledik. Halihazırda 5 adet havaalanı inşası devam ediyor. Hatta bunların en büyüğü, bir Türk şirketi olan TAV tarafından yapılıyor. Havaalanlarının Umman'daki altyapı ve ticaretin gelişmesine de önemli katkıları olacak. Ayrıca liman yapımlarımız sürüyor. Dofar bölgesini ekonomik alan ve bir uluslararası ticaret merkezi haline dönüştürüyoruz. Petrol gelirlerimizin toplam gelirimiz içindeki payını 20 yıl sonra bu şekilde azaltmış olacağız.

Umman büyük bir toprak parçasına sahip. Bunun yanı sıra Hürmüz Boğazı'nda da küçük bir toprak parçası Umman'ın kontrolünde. Daha açık bir ifade ile Musandam bölgesi sizin için ne anlam ifade ediyor?

Dervish bin İsmail el Beluchi: Musandam Yarımadası bildiğiniz üzere Hürmüz Boğazı'nın Arap Yarımadası üzerindeki son toprak parçasıdır. Musandam bölgesi ekonomik değerden ziyade stratejik bir değere sahiptir. Hürmüz Boğazı'nın kontrolünü İran ile birlikte bize vermektedir. Hürmüz Boğazı da dünya petrol taşımacılığının gerçekleştirildiği en stratejik bölgelerden biridir. Boğazın dünya petrol taşımacılığı içindeki payı yüzde 40-45 düzeyindedir. Bu durum bu küçük toprak parçasının gerek bizim açımızdan gerek dünya açısından ne denli stratejik önemi sahip olduğunu gösteriyor. Diğer yandan bölgede küçük bir liman bulunmaktadır. Bu limanın sivil taşımacılıktan ziyade ticari bir işlevi bulunmakla birlikte ticareti işlemler önemsenecek düzeyde değildir.

Sayın Beluchi değerli bilgilerinizi bizlerle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Türkiye'nin Maskat Büyükelçisi Mehmet Hayri Erol: "Oman İle Bölgesel Sorunlara Bakışımız Paralel"

17 Nisan 2013

Türkiye'nin Ortadoğu'daki proaktif siyasetinin yansımaları bu sefer Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 12-14 Nisan 2010 tarihlerindeki Umman ziyaretinde görüldü. Ziyarete katılan heyette yer alan ORSAM Danışmanı ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan ile ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan, bu ülkedeki Türkiye algılamasını yerinde inceleme fırsatı buldu. Arkadaşlarımız Umman'daki ziyaret sırasında Türkiye'nin Maskat Büyükelçisi Mehmet Hayri Erol ile de görüşme imkanı buldu. Erol, Türkiye-Umman ilişkileri ve iki ülkenin Ortadoğu bölgesine bakışı konusunda önemli değerlendirmelerde bulundu.

ORSAM: Sayın Büyükelçi, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Umman'a gerçekleştirdiği son ziyaretini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Mehmet Hayri Erol: Zaten iyi olan Türkiye-Umman ilişkileri bu ziyaretle daha da pekiş-

miştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti Ummanlılar tarafından oldukça önemsenmiştir. Cumhurbaşkanımızın ziyareti esnasında bölgesel sorunlar, İran, Irak gibi konular ele alınmıştır. Ancak bununla birlikte ziyaretin esas önemli boyutunu ekonomi oluşturmaktadır. Ticari alandaki ilişkiler 2001 yılında bir Türk firmasının Umman'da ilk ihaleyi almasıyla başlamıştır diyebiliriz. Aradan geçen on yıl içerisinde farklı alanlarda ciddi projeler yürüten 18 farklı Türk firması Umman'a gelmiştir. Türk firmaları yol inşasından havaalanı yapımına kadar Sultan Kabûs tarafından başlatılan kalkınma projelerinde önemli başarılarla imza atmışlardır. Zaten Sayın Cumhurbaşkanımız da Türk şirketlerinin dünya çapında büyük tecrübeye sahip olduğunun altını çizerek Umman'ın kalkınmasında Türk şirketlerine daha fazla pay verilmesini gündeme getirmiştir. Nitekim son imzalanan anlaşmalardan da anlaşıldığı üzere Sultan Kabûs başta olmak üzere Ummanlı yetkililer Türk şirketlerinin buradaki faaliyetlerinden ve yürüttüğü projelerden memnun kalmışlardır. Ekim 2009'da Umman Büyükelçiliği görevine atanmama karşın, kısa sürede içerisinde Ummanlıların Türk şirketleriyle birçok alanda işbirliği yapma arzusuna tanık olmam beni mutlu etti.

ORSAM: Sayın Büyükelçim Maskat'taki görev süreniz henüz kısa olmasına rağmen Umman ve Ummanlılar hakkındaki gözlemlerinizi bizlerle paylaşabilir misiniz?

Mehmet Hayri Erol: Ummanlıların sıcak ilgisi, misafirperverliği ve Türkiye'ye olan sevgileri açıkçası burada yabancılık çekmemi engelledi. Umman halkı oldukça cana yakın olmanın ötesinde bize her konuda yardımcı olmak için büyük bir iyi niyet gösteriyor. Özellikle Türk dizilerinin Umman'da da etkili olduğunu gördüm. Eskiden Asya'ya doğru yapılan turistik seyahatler, dizilerin ardından artık Türkiye yapılmaya başlandı. Umman halkı oldukça barışçıl bir yapıya sahip. Örne-

ğin yabancı ülke vatandaşları Umman sokaklarında hiçbir şekilde rahatsız edilmezler.

ORSAM: Bölgesel konularda Türkiye-Umman arasında nasıl bir işbirliği geliştirilebilir?

Mehmet Hayri Erol: Bildiğiniz gibi Umman, Körfez İşbirliği Konseyi'nin önemli üyelerinden birisidir. Özellikle Konsey'in son toplantısının İstanbul'da gerçekleştirilmiş olmasında Umman'ın önemli rolü olmuştur. Stratejik diyalog çerçevesinde İstanbul'da gerçekleştirilen toplantıda Türkiye ile Konsey üyesi ülkeleri arasında siyasi, ekonomik, güvenlik ve toplumsal alanlarında işbirliğinin geliştirilmesine dönük kararlar alınmıştı. Açıkçası Umman Türkiye'yle Konsey arasında stratejik işbirliği sürecinin geliştirilmesi için yoğun çaba harcayan ülkelerin başında gelmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye ile Umman'ın bölgesel konulara bakışı arasında büyük paralellik bulunmaktadır. Sultan Kabûs dış politikasına baktığınızda ne komşularıyla ne de diğer bölge ülkeleriyle hiçbir sorun yaşamak istemediğini anlarsınız. En son Yemenle olan sorunlarını da diplomasi yoluyla çözmüştür. Herhangi bir sınır sorunu bulunmadığı gibi diğer ülkelerin iç işlerine de müdahale etmemektedir. Sultan Kabûs geçmişe bakmak yerine geleceği nasıl kurarız politikası izlemektedir. Türkiye ile Ortadoğu'daki istikrarı ve barışı tesis etme noktasında paralel bir bakış açısına sahip oldukları görülmektedir.

ORSAM: Uluslararası sistemde İsrail ile ilişkili konularda Türkiye ve Umman'ın yaklaşımı için neler söylenebilir?

Mehmet Hayri Erol: İki ülke de aslında bölgesel sorunların çözümünde barışçıl çabaları desteklemektedir. Özellikle Umman, İsrail konusunda diğer Arap ülkelerinden farklı bir

bakışa sahiptir ve farklı bir dış politika izlemektedir. Umman, Arap-İsrail sorununun çözümünde İsrail'e karşı diyalog kapısının açık tutulmasına yönelik bir anlayışa sahiptir ve bu yönde birçok girişimde bulunmaktadır. Ancak son zamanlarda Netanyahu Hükümeti ile beraber İsrail'in bölgede izlemiş olduğu politikalar Umman'da rahatsızlığa yol açmıştır. Diğer yandan Arap-İsrail sorununun çözümünde Türkiye'nin Arap inisiyatifini desteklediğini baştan itibaren açıklamıştır. Filistin topraklarında 1967 Savaşı öncesi sınırları kabul eden bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını talep eden Arap inisiyatifi Umman tarafından da desteklenmekte ve sürekli bir şekilde dile getirilmektedir. Dolayısıyla Filistin sorununun çözümünde her iki ülkenin de ortak bir bakışa sahip olduğu görülmektedir.

ORSAM: Son olarak İran krizi hakkında Umman ile Türkiye'nin politikaları arasında bir benzerlik veya farklılık bulunmaktadır mıdır?

Mehmet Hayri Erol: İran Umman'ın bir anlamda sınır komşusu sayılmaktadır. Umman İran'a karşı askeri bir harekate karşı olduğunu sürekli bir şekilde açıklamaktadır. Özellikle Irak Savaşı sonrası Umman bölgede yeni bir savaş daha istememektedir. Türkiye de Umman gibi İran'la var olan sorunların diplomatik yöntemlerle çözülmesini savunmaktadır. Her iki ülkenin İran'la ilişkilerini geliştirerek sürdürme niyetinde oldukları görülmektedir. Açık bir şekilde ne Türkiye ne de Umman tarafı bölgede yeni bir savaş istememektedir. Bu yüzden sorunların sürekli bir şekilde diyalog ve görüşmeler yoluyla çözülmesi politikasına öncelik verilmesini savunmaktadır.

ORSAM: Sayın Büyükelçi, değerli bilgilerinizi bizlerle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

SURİYE

Suriye Uzmanı Landis: “Türkiye, Suriye Dış Politikasında Önemli Bir Yere Sahip”

20 Eylül 2010

Ortadoğu Çalışmaları Merkezi Başkanı ve Oklahoma Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Bölümünde Doçent olarak görev yapan, ayrıca Syria Comment adlı günlük forumda Suriye politikasına dair yazıları yayınlanan Joshua M. Landis, ORSAM’ın Suriye dış politikası, bölgesel politikalar, barış süreci ve Suriye’nin İsrail, Lübnan ve Türkiye ile olan ilişkilerine dair sorularını cevapladı.

ORSAM: Suriye’nin genel dış politikası ile başlarsak, çoğunlukla neo-realist yaklaşımla incelendiğini, denge gözetken yaklaşımın, rejimin ayakta kalması sorununa dayandığını, tarihsel sosyolojinin ise devlet ve ekonomik yapının oluşum sürecine odaklandığını görmekteyiz. Peki, size göre Suriye dış politikasının en önemli belirleyicileri nelerdir?

Joshua M. Landis: Tüm rejimler ve devletler kendilerini savunurlar. Şaşırtıcı olama-

makla birlikte, bu durum Suriye’nin liderliğini açıklamakta kullanılmamalıdır. Örneğin, Washington’un Irak devletini başarılı bir şekilde devirmesinin ardından, Tony Blair’in Suriye devletini devirmeyi arzulamasında, Başkan Yardımcısı Cheney’in çok ciddi öneme sahip olduğunu, Tony Blair’in yakın zamanda yayınlanan anılarından öğrenmekteyiz. Bu bağlamda, Suriye’nin Irak’taki direnişe yardım etme kararının ardında Washington’un bölgedeki diğer rejimleri devirme planlarına engel olmak yatmaktadır. Suriye’nin en önemli dış politika amaçları, bölgesel güç konumunu korumak, 1967 yılında İsrail tarafından işgal edilen Golan Tepelerini geri almak, Suriye savunmasında hayati önem atfettiği Lübnan’da başat güç olma, İran ve Türkiye ile ilişkilerini gözetmektir.

ORSAM: Bazı yapısalcı araştırmacılar, ekonomik liberalleşmenin tetiklediği yerel dönüşümün Suriye’de Arap kimliğinden ayrı, kendine has bir Suriyeli kimliğin oluşmasına yardımcı olduğunu savunmaktalar. Acaba siz bu iddiaya katılıyor musunuz? Sizce ne boyutta bir kimlik Suriye’nin dış politika eğilimlerini etkileyebilir?

Joshua M. Landis: Diğer devletlerde olduğu gibi Suriye dış politikasının şekillenmesinde “milli kimlik” önemli bir faktördür. Suriye, II. Dünya Savaşı’ndan sonra İngiltere ve Fransa tarafından kendisine dayatılmış sınırlar içinde gelişmektedir. Şam, komşuları ile ilişkilerini normalleştirmiş ve sınır sorunlarının çoğunu çözmüştür. 2004 Ankara ziyaretinde, Beşar Esad iki ülke arasında iyi ilişkiler geliştirmek adına 1939’da İskenderun/Hatay’ın ilhak edilmesine Suriye’nin saygı duyduğunu belirtmiştir. Yine de, Suriye’nin Arap kimliğini tamamen terk ettiğini iddia etmek yanlıştır. Suriye Anayasası ve kanunları, Arap kimliğini yüceltmektedir. Suriye Kürtleri ve diğer etnik azınlıklar tüm itirazlarına ve ünik bir Suriyeli kimliğini tercih etmelerine rağmen Arap

kimliğini benimsemeye zorlanmaktalar. Ayrıca, hükümet Arabizmi komşu ülkelerdeki çıkarlarını dengelemek için kullanmaya devam etmektedir.

ORSAM: Beşar Esad'ın liderlik becerilerinin sorgulandığı başlangıç yıllarının ardından, dışarıda ve içerde konumunu güçlendiren bir profil göstermekte. Başkan Bush döneminde başlayan izolasyon ve baskı dönemini aşmaya başladı. Beşar Esad'ın dış politikasını bu bağlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?

Joshua M. Landis: Esad Amerika ve İsrail'in bölgedeki amaçlarını engellemekte oldukça başarılı. Bush yönetimi Şam'ı, dış politikasında değişikliğe gitmesi ve İran'ın müttefiki konumundan uzaklaşarak Washington'un çıkarlarını kabul etmesi için zorladı. Esad'ın Irak'ta ve İsrail'e karşı uyguladığı dış politikanın başarılı olmasında Türkiye'nin rolü çok önemli. Ankara, Başkan Bush'un Şam'ın izolasyonu ve ekonomik yaptırım uygulanması politikalarına uymayı reddetmiştir. Türkiye'nin uyguladığı bu bağımsız politika Suriye'de takdir ve teşekkür kazanmasını sağlamıştır. Hizbullah'ı ortadan kaldırma ve Suriye'yi Lübnan'dan çıkarma yönündeki kararlı çabalarına rağmen, Şam Beyrut'taki en başat güç olmaya, Şii milis güçleri büyümeye ve güçlenmeye devam etmişlerdir.

ORSAM: Beşar Esad'ın ilk on yılında uyguladığı İsrail dış politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz? İsrail ve Filistin arasında barış görüşmeleri başladı ve George Mitchell Suriye ile anlaşmaya çalıştıklarını açıkladı. Önümüzdeki dönemde, Suriye-İsrail ilişkilerine dair öngörüleriniz nelerdir?

Joshua M. Landis: İsrail- Suriye ilişkileri çoğunlukla iki ülkenin güç dengeleri tarafından belirlenmektedir. İsrail bölgenin süper gücü olmaya devam ederken, Suriye'nin askeri kapasitesi kısıtlıdır. Böylece, Kudüs, Suriye'nin

taleplerini göz ardı edebilir ve 2002'de oluşturulan Arab Barış İnisiyatifi'ni kabul etmekten kaçabilir. Ancak İsrail Hizbullah'ı ve Hamas'ı ortadan kaldıramadığı gibi Suriye'ye dış politikasında avantaj kazandıracak Rusya'nın silah satışını da engelleyememiştir. Suriye, Golan taleplerinden, Filistin direnişine verdiği destekten ve İsrail husumetinden vazgeçecek gibi de görünmemektedir.

ORSAM: Beşar Esad yakın bir zamanda "savaş ve karşı karşıya gelme olasılığı" yükseliyor dedi. Beşar Esad'ın bu savaş söylemini siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Ortadoğu'da savaş söyleminin artmasının nedenleri sizce nelerdir?

Joshua M. Landis: Beşar Esad, Suriye'nin silahlanması konusunda kararlı olduğu kadar, İsrail yayılmasına direnmekte de son derece kararlı. Bu durum İsrail'in öncelikli askeri misillemesine neden olmaktadır. İsrail'in 2006'da Hizbullah'la savaşması, 2007'de Suriye'nin nükleer tesislerini bombalaması ve 2009'da Gazze'yi bombalaması düşmanlarını zayıflatmak ve uysallaştırmak için yaptığı küçük çaplı savaşlardı. Suriye İsrail'in Golan iddialarını ve yerleşim yerlerini genişletmesini reddettikçe, Kudüs'ün periyodik askeri saldırı politikasına devam edeceğine inanmak için yeterli sebep bulunmaktadır.

ORSAM: Amerika'nın Irak'tan çekilmesi ile ilgili ne söyleyebilirsiniz? Irak'taki savaşın etkilerini göz önünde bulundurarak, yeni dönem Suriye'yi nasıl etkileyecek?

Joshua M. Landis: Suriye, Amerika'nın Irak'tan çekilmesi konusunda oldukça heyecanlı ve Bağdat'ta Suriye ile gelişen ekonomik ilişkileri devam ettirecek bir hükümetin kurulacağı konusunda da umutlu görünüyor.

ORSAM: Kral Abdullah'ın ve Beşar Esad'ın Beyrut'a yaptığı son ziyareti nasıl değer-

lendirmeliyiz? Bu ziyaretin Lübnan'ın geleceği ile ilgili olarak ne gibi anlamları bulunmaktadır?

Joshua M. Landis: Suriye ve Suudi Arabistan, Bush döneminde kötü olan ilişkilerini onardılar. Lübnan, iki ülkenin en önemli anlaşmazlığıydı, ancak her iki ülke de bu farklılıklarını geride bırakmış görünmekte. Suriye, Lübnan'daki politik önceliğini yeniden öne sürmeye başladı. Suudi Arabistan, Suriye'nin liderliğini kabul etmekle birlikte Lübnan ekonomisinde sahip olduğu öncü pozisyonu da korumaya devam etmektedir. Kısacası, Suriye-Suudi Arabistan ilişkileri Bush yönetiminin Irak'ı, Büyük Ortadoğu dönüşümünün bir gereği olarak işgal etmesinden ve Lübnan'ı Suriye'nin etki alanından çıkarmaya çalışmasından önceki döneme geri döndü.

ORSAM: Lübnan Özel Mahkemesi, Hariri suikastına dair kararını yakında açıklayacak. Büyük ihtimalle Hizbullah suikastla bağlantılı olmakla itham edilecek. Bu bağlamda, ilk olarak suçlanan hedef Suriye'ydi, şu anda ise suçlamalar Hizbullah'a yöneldi. Suçlamalardaki bu hedef değişikliği ne anlama gelmektedir? Bu soruşturmanın doğal gelişimi midir, yoksa politika değişikliği midir? Ayrıca, iddianamenin açıklanması Lübnan'daki politik durumu ve güvenliği nasıl etkileyecek?

Joshua M. Landis: Mahkemenin iddianamesi büyük ihtimalle politik bir patlamaya neden olmayacaktır. Özel mahkemenin, Amerika tarafından bölgedeki politik amaçları doğrultusunda ve Suriye'nin Lübnan'daki etkisini bertaraf etmek için kurulmuş olsa da, bu hedefler çoğunlukla terk edildi. Yenilenen Suriye-Suudi Arabistan işbirliği ve Lübnan ulusal birlik hükümetinin varlığını devam ettirmesi, bölgesel güçlerin, iddianamenin Lübnan'daki dengeleri değiştirmemesinden emin olmak için işbirliği içersinde olduğunu düşündürmektedir.

ORSAM: Uzun yıllardır Suriye'de yaşıyorsunuz. Gelişen Türkiye-Suriye ilişkileri için neler söyleyeceksiniz? Bu konudaki öngörüleriniz nelerdir? Siz işbirliğini kalıcı mı yoksa geçici bir çıkar yakınlaşması olarak değerlendiriyorsunuz? Gelişen bağların Ortadoğu için anlamı ne olacaktır?

Joshua M. Landis: Suriye'nin Türkiye ile gelişen ilişkileri, Beşar Esad'ın yeni dış politikasının önemli bir parçası. Cumhurbaşkanı Esad, bu yeni politikasını Beş Deniz Planı olarak adlandırmaktadır. Bu plan, Suriye'nin petrol, doğalgaz ve ulaşım bağlamında, Akdeniz, Hazar, Karadeniz, Kızıldeniz ve Arap denizlerinde coğrafik konumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir.

İlginçtir ki Esad'ın bu politik gelişiminde Türkiye önemli bir rol oynadı. Nitekim Suriye, Türkiye'nin "sıfır sorun" dış politikasını uygulamaya başladığı gibi Asya ve Avrupa arasında ekonomik bağlantı olma politikasını da büyük ölçüde Türkiye'den aldı. Esad politikasını 2004 İstanbul ziyareti ile başlattı. Türklerle Suriye'nin petrol, gaz ve elektrik nakliye merkezi haline gelebilmesi için gereken altyapı çalışmaları hakkında konuştu. Suriye, Türkiye'yi Afrika ve Arap dünyasına bağlayabilecek bir konuma sahip. Irak'ın savaş halinde ve güvensiz olması Suriye'yi Ortadoğu için tek rota haline getirdi. Mayıs 2009 da, Viyana ve Yunanistan ziyaretlerinde Esad, beş deniz politikası bağlamında Avrupalı yatırımcıları ikna etmeye çalışmıştır.

Haziran 2010'da Türkiye, Lübnan, Suriye ve Ürdün vize ve gümrük vergisini ortadan kaldıracak Serbest Ticaret Bölgesi için altyapı çalışmalarına başladılar. Suriye, Irak'ın ve eninde sonunda İran'ın da bu anlaşmaya dâhil olması beklentisindedir. İranlılar için vize gerekliliğini Suriye zaten kaldırmıştır. Ayrıca Mısır'dan Türkiye'ye uzanan doğalgaz boru hattı açmış, Irak'ın kuzeyinde bulunan petro-

lû piyasaya en ucuza ve direk yoldan ulaştırabilecek hattı, yani Kerkük'ü Akdeniz sahiline bağlayan petrol boru hattını da yeniden inşa etmeyi planlamaktadır. Esad Suriye'nin altyapısının yeniden inşası için özel sektörün önümüzdeki beş yıllık süreçte 77 milyar dolar yatırım yapması gerektiğini açıkladı. Eğer Suriye bu yatırımları yapabilir ve istikrarı sağlayabilirse, ekonomik durgunluğunu sona erdire-

bilir. Türkiye ile ekonomik, askeri ve kültürel bağların geliştirilmesi Suriye politikasının en temel noktalarıdır. Türkiye Başbakanı, ülkesi ile Suriye arasındaki ilişkinin, ilişkilerini geliştirmek istediği diğer bölge devletlere model olacağını umduğunu açıklamıştır. Her belirti bu noktada Suriye-Türkiye ilişkilerinin kalıcı gelişimi hanesine eklenen bir puan olarak görünmektedir.

İRAN

İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçisi Hosseinpour: “İran-Türkiye İşbirliği Bölgesel Sorunları Çözebilir

01 Mart 2010

ORSAM: Sayın Hosseinpour son dönemlerdeki Türkiye-İran ilişkilerini bize özetleyebilir misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: Bizim hedefimiz çeşitli alanlarda işbirliği imkânlarını araştırmak ve bu alanlardaki kapasitelerimizi belirleyerek işbirliğini harekete geçirmektir. Bu alanlarda çeşitli projeleri Türk tarafına sunduk. Benim yaptığım çalışmalardan birisi Türkiye’deki (İran ile) sınır illerini ziyaret etmek oldu ki bu ilk defa yapılan bir işti. İki ay önce Türkiye’nin beş sınır ili valisi ile İran’dan Batı Azerbaycan valisinin katılımıyla Van’da bir toplantı yapıldı ve mutabakat zaptı imzalandı. 10 gün önce de benim başkanlığında 51 kişilik bir heyetle Iğdır’ı ziyaret ettik. Hep beraber, ilk defa, Boralan sınırını yakından gördük. Gördüğünüz gibi sınır illerini ikili ilişkileri ateşleme noktası olarak görebiliriz ve ben oralara gidip ziyaret ediyorum. Sınır böl-

gesinde organize sanayi sitesi yapmaya karar verdik. Benim önerimle iki ülke makamları bu konuda anlaşmıştır. Bu sanayi sitesi iş imkânı ve üretim sağlar, sınır güvenliğinin güçlendirir, kaçakçılığı azaltır. Böylece iki ülkeye de, özellikle sınır illerinde yaşayan halka faydalı olur. Trabzon limanını bizim Bender Abbas limanına bağlamak için çalışıyoruz. Bu kapsamda taşımacılık ve nakliye işlemlerinin en azından bir kısmını Körfez’den bu tarafa yönlendirmeye çalışacağız ki bu büyük bir iştir ve ilişkilere büyük bir katkı sağlayacaktır. Umarım gelecekte sınır kapılarını çoğaltırız, dolaşısıyla ilişkilerimizi artırırız. Bu bir buçuk yıl zarfında iki ülke arasında çok sayıda heyet gidip gelmiştir ki bu altı yedi yıl öncesiyle kıyaslanamayacak düzeydedir. Ticari ve ekonomi alanlarında çok iyi işler yapıyoruz.

Yatırımlar konusunda, petrol ve doğalgaz alanlarında işbirliğimizi artırdık ki bu Türk dostlarımızla yaptığımız stratejik bir iştir. Siyasi alanda Türk kardeşlerimizle devamlı istişare halindeyiz. Türklerle bu istişarelerimiz devam ederse bölgede birçok sorunu birlikte halledebileceğimizi düşünüyoruz. Gelecekte bölgesel konulardaki toplantılarımızın sayısının artmasını bekliyoruz. Maalesef bölgemiz krize yatkın bir bölgedir. İran ile Türkiye arasındaki görüşmeler yoluyla bölgede birçok kriz önenebilir ve çözülebilir. Ne mutlu ki uluslararası alanda da çok iyi ilişkilerimiz var.

Kültürel alanda da ortak değerlerin çoklğundan dolayı çalışmalarımız yakın zamanda iyi sonuçlar verecektir. Türkiye’de çok sayıda İran vatandaşı yaşıyor ve burada rahatlar. Tıp, mühendislik, ticaret gibi önemli işlerde çalışıyorlar. Türk devletine İran vatandaşlarına gösterdikleri misafirperverlik için çok teşekkür ediyoruz.

Son olarak şunu söyleyebilirim ki Türkiye’nin güvenliği, huzuru ve refahı İran’ın güvenliği, huzuru ve refahıdır. Dört asırdır Türkiye

ile huzur dolu bir sınırimız var. Sınırdaki bu huzurdan en iyi şekilde yararlanmamız gerekiyor. Maalesef bu imkân şimdiye kadar yeterince değerlendirilememiştir. Avrupa ülkeleri ile kıyasladığımızda daha önce çok büyük sorunları olan Avrupalılar iyi ilişkiler kurmuştur. Bizim de sınırlarımızdaki bu huzurdan Avrupalılar gibi en iyi şekilde yararlanmamız gerekiyor ki iki ülke halklarına yarar sağlasın. Çünkü biz komşuyduk, komşuyuz ve komşu kalacağız. Belki birbirlerini sevmeyen Avrupalıların aksine halklarımız da birbirlerini seviyor. Bu bizim Türk dostlarımızla aramızdaki çok özel bir niteliktir. Bu dünyanın diğer coğrafyalarında eşine belki çok az rastlanabilir bir özelliktir.

Türkiye'nin güvenliği, huzuru ve refahı İran'ın güvenliği, huzuru ve refahıdır. Dört asırdır Türkiye ile huzur dolu bir sınırimız var. Sınırdaki bu huzurdan en iyi şekilde yararlanmamız gerekiyor. Maalesef bu imkân şimdiye kadar yeterince değerlendirilememiştir.

İran büyükelçisi olarak, benim ve ailemin Türkiye'ye duyduğumuz yakınlıktan dolayı tek gayem ilişkileri geliştirerek iki ülkeyi daha da yakınlaştırmaktır. Fırsattan istifade Türk devletine ve özellikle Dışişleri Bakanlığına bize yardımları için çok teşekkür ediyorum.

ORSAM: İran dış politikasını genel olarak değerlendirebilir misiniz? **Ahmedinecad** döneminde İran dış politikasında ne tür değişiklikler olmuştur?

Büyükelçi Hosseinpour: İran İslam Cumhuriyeti'nin dış politikası üç temel ilke ve üç temel öğeye dayanmaktadır."Bağımsızlık-Özgürlük- İslam Cumhuriyeti" ülkemizin dış politikasının üç temel ilkesi; "İzzet- Hikmet ve Maslahat" ise üç temel öğesidir. Bizim dış politikadaki yaklaşımımız adalet eksenli bir yaklaşım olup çeşitli ülkeler, milletler ve kavimler ile dostluk ve sevgi anlayışı üzerine ku-

ruludur. Bu arada Türkiye gibi İran'a komşu ülkeler dış politikamızda önceliğe sahiptirler.

ORSAM: İran acaba Batı'ya karşı Doğu'da bir bloğun oluşmasına katkı sağlamaya mı çalışıyor? Bu soruyu İran'ın Rusya, Çin ve Şangay İşbirliği Örgütü ile ilişkileri bağlamında değerlendirebilir misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: İran'ın batıya karşı cephe açmak gibi bir amacı yoktur. Belki bazı batılı ülkelerdir ki, 30 yıl önce bize karşı cephe açmış; bizi istemediğimiz bir savaşın içine sürüklemiş, uzun süreli bir yaptırım ve diğer meselelerle karşıya bırakmıştır. Rusya ve Çin ile olan ilişkilerimize ikili ve çok taraflı işbirliği ve karşılıklı saygı, dostluk ve menfaat esaslı açısından bakmak gerekir. Dolayısıyla, konunun doğuya yönelmek yani batıya cephe açmak şeklinde yorumlanması doğru bir değerlendirme şekli olmayacaktır. İran dış politikasında Afrika ve Latin Amerika son zamanlarda önemli bir yer tutmaktadır.

İran'ın Afrika ve Latin Amerika ile ilişkilerinin mahiyeti nedir? Biraz bahsedebilir misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: İran'ın dış politikası bağımsız veya adaletsizliğe uğramış ülkelere yönelik derin ve çok boyutlu bir politikadır. Latin Amerika'da ve Afrika'da bu ülkelere çokça görmek mümkündür. İran İslam Cumhuriyeti, siyasi ve ekonomik çeşitli alanlarda işbirliği için yüksek potansiyel ve kapasiteye sahip bu tür ülkelerle ilişkilerini her geçen gün artırmaya çalışmaktadır ve bu yolda başarılı da olmuştur.

ORSAM: İran nükleer programı hakkında İran ile 5+1 grubu arasındaki müzakereler ne aşamada?

Büyükelçi Hosseinpour: İran İslam Cumhuriyeti, daha önce de defalarca açıkladığı gibi, kendi ülke halkının menfaatlerini bazı batılı ülkelerin sırf siyasi maksatlı kabul edi-

lemez nitelikteki baskılarına feda etmeyecek ve kendi hakkından vazgeçmeyecektir. İran'a fosil yakıt(benzin) ihracı yaptırımından söz edilirken İran'a nükleer yakıt sağlanması konusunda ne gibi bir garantiden söz edilebilir ki? İran'ın barışçıl amaçlı nükleer faaliyetleri Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından kanıtlanmış ve bu konu Ajansın mükerrer bildirilerinde kayda geçmiştir. Karşı tarafın söz, tutum ve uygulamadaki sadakati müzakerelerin yürütülmesine etkili bir şekilde katkı sağlayabilir. İran'ın nükleer programı ile ilgili olarak Türkiye son zamanlarda iki defa öne çıktı. Birincisi 5+1 müzakerelerine ev sahipliği yapma isteği; ikincisi İran'ın uranyumun depolanması. Ama her iki konuda da Türkiye beklediği rolleri alamadı. Türkiye sizce neden bu tür rollere soyunuyor ve neden amacına ulaşamadı? Türkiye'nin müzakere veya mübadelede dünyada kabul gören önemli iki veya üç ülkeden biri olması, İran ve karşı taraf ülkelerin makamları için Türkiye'nin önemli ve güvenilir olduğunun bir göstergesidir. İran ve Türkiye makamlarının birbirine olan karşılıklı güveni, gelişmekte olan dostluğa dayalı ilişkiler, tarihi ilişkilerin geçmişi ve iki ülkenin ikili, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki geniş işbirliği, Türkiye için yeni rol doğurabilecek özel bir konum yaratmaktadır. Türkiye ile İran arasındaki ilişkilerin son yıllarda büyük ilerleme kaydettiğini görüyoruz.

ORSAM: Sizce ikili ilişkilerdeki bu ilerlemenin nedenleri nelerdir?

Büyükelçi Hosseinpour: İki ülke devleti ve halkı tarih boyunca dostluğa dayalı yakın ilişkilere sahip olmuştur. İki ülkenin birbiriyle hiç bir zaman sorunu olmadığı gibi iki ülke sınırı barış ve dostluğun sembolü olmuştur. İki ülke halkı tarih boyunca birbirlerine karşı özel bir saygı beslemiştir. İki ülke arasındaki tarihi ve kültürel bağlar ile yüksek ekonomik ve siyasi kapasiteler, son yıllarda ilişkilerin gelişmesinin asıl nedeni olarak görülen ikili iyi

işbirliğine sürekli ortam hazırlamıştır. Ayrıca, İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği'nin son bir yıl içinde gösterdiği çabalar, heyetler arası değişim, heyet ziyaretleri ve işbirliği anlaşmalarının imzalanması şeklinde kendini gösteren yoğun faaliyetlerde bu sürecin bir parçası olmuştur.

ORSAM: Türkiye ile İran arasında ortak sanayi sitesi kurulması projesi hangi aşamada?

Büyükelçi Hosseinpour: Sayın Erdoğan'ın İran ziyareti sırasında kendisiyle İran Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı arasında bir mutabakat zaptı imzalandı. Şu anda hem İran'da hem de Türkiye'de 10 kişilik bir uzman grubu belirlenmiştir. Bildiğiniz gibi bu dünyada yeni bir çalışmadır. Dünyada sadece bir yerde var. Bu konunun coğrafya, sanayi, hukuk ve güvenlik gibi bütün açılardan değerlendirilmesi gerekiyor. Bu yüzden inşallah yakında sonuçlanır.

ORSAM: Sizce iki ülke arasında ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel ilişkilerin gelişmesi önünde en büyük engel ve sorunlar nelerdir? Bu sorunların ve engellerin aşılması için tarafların ne yapması gerekmektedir?

Büyükelçi Hosseinpour: En büyük engel, halklarımızın karşı ülkeyi yeterince tanımasıdır. Bu engelin kaldırılması, karşı ülkenin kapasitelerini sözcelimi siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, spor vs. alanlarda sahip olduğu yeterliliklerin tanıtılmasını gerektiren geniş kültürel bir işi gerektirmektedir. Medya bu konuda önemli bir rol oynayabilir. Maalesef, Türk basınında yer alan İran ile ilgili birçok haber batılı kaynaklardan sağlanmaktadır. Batılıların İran ile ilgili olaylara ve gelişmelere olumsuz yaklaşması nedeniyle bu anlayış ister istemez Türkiye toplumuna yansımaktadır.

ORSAM: Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin Türkiye –İran ilişkileri üzerindeki etkisi nedir?

Büyükelçi Hosseinpour: Biz ülkelerle olan ilişkilerimizi onların diğer ülkelerle olan ilişkilerinin türüne bakıp planlamıyoruz. Her ülke kendi menfaatleri doğrultusunda bazı ülkelerle geniş ve hatta stratejik ilişkilere sahiptir. Ama bu durum onların, bu gün artık dünyada eşine az rastladığımız sömürge ile yönetilen ülke veya ülkeleri istisna tutarsak, diğer ülkelerle ilişkilerinin etkileneceğine delil sayılamaz. İran, Türkiye ile olan ilişkilerine, bu ülkenin diğer ülkeler ile ne türden ilişkilere sahip olduğuna bakmaksızın komşu, Müslüman, dost ve kardeş bir ülke olarak bakmaktadır. 2009 Yılı iki ülke liderleri tarafından 2008 yılında Türkiye-İran Kültür Yılı ilan edilmişti.

ORSAM: Bu kapsamda ne tür faaliyetler yapılmıştır?

Büyükelçi Hosseinpour: İran'ın dış politikası bağımsız veya adaletsizliğe uğramış ülkelere yönelik derin ve çok boyutlu bir politikadır. Latin Amerika'da ve Afrika'da bu ülkelerden çokça görmek mümkündür. İran İslam Cumhuriyeti, siyasi ve ekonomik çeşitli alanlarda işbirliği için yüksek potansiyel ve kapasiteye sahip bu tür ülkelerle ilişkilerini her geçen gün artırmaya çalışmaktadır ve bu yolda başarılı da olmuştur. 2009 yılını geride bıraktık. Bu konuda birçok etkinlikler gerçekleştirildi ve hepsi haberlere konu oldu.

ORSAM: Acaba Türkiye'de ne kadar İranlı yaşıyor? Onlar hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: Türk makamlarının bize verdiği rakamlara göre 200-250 bin civarında vatandaşımız Türkiye'de yaşıyor. Bunlardan belki üç dört bini tıp alanında çalışmaktadır, çok sayıda işadama ve tüccar vardır. Bunların birçoğu çok eski zamanlarda

Türkiye'ye gelmiş ve Türk halkıyla tamamen karışmıştır. Bu aslında komşu ülkelerin bir özelliğidir. Baktığınızda kim İranlı kim Türk ayırt etmek zor olabilir.

ORSAM: İran'daki Türk vatandaşlarının durumu hakkında bilgi verebilir misiniz?

İran'daki Türkler hakkında benim bir bilgim yok... Ancak iki ülke arasında gelip gitmeler çoğaldı. Geçen yıl İran'dan Türkiye'ye 1.200.000 turist gelmiş ve Türkiye'de bir milyar dolardan fazla harcamış. Maalesef Türkiye'den İran'a 22.000 kişi gitmiş. 14 gün sonra Ankara'da yapılacak ortak bir komisyon toplantımız var; bu konuyu orada gündeme getireceğiz.

ORSAM: Türkiye'nin Ortadoğu politikasındaki son yıllarda ortaya çıkan değişiklikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Büyükelçi Hosseinpour: Türkiye'nin dış politikası önemli bir büyüme ve gelişme kaydetmiştir. Türkiye komşularına ve bölge meselelerine bakış açısını değiştirmiştir ki bu bize göre önemlidir. Türkiye bölge mesellerinde etkili olmak için iyi bir kapasiteye sahiptir. Bunun gereği komşularıyla ve hepsinden önemlisi bölgedeki gelişmeler üzerinde etkili ülke konumunda olan İran İslam Cumhuriyeti ile üzenli istişare ve görüşmelerde bulunmasıdır. Biz Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı makamları ile sürekli istişare ve temas halindeyiz. İki ülke bölgesel olaylar ve gelişmeler konusunda yakın bakışa sahiptir.

ORSAM: Azerbaycan ile İran arasında vizeler kaldırıldı. İran, Suriye ile vizeleri kaldırıyor. Türkiye'de Suriye ve Azerbaycan ile vizeleri kaldırdı. Sayın Büyükelçi başka bir mülakatında, İranlı diğer yetkililer tarafından da zaman zaman dile getirilen Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında bir entegrasyondan bahsediyor. Bu entegrasyon kapsamında vizeler dışında atılan so-

mut bir adım var mıdır ve bu entegrasyonun hedefi nedir?

Büyükelçi Hosseinpour: Normal olarak komşu ülkeler işbirliğini artırmak ve işadamlarının rahat geliş-gidişini sağlamak için vizeleri kaldırır. Türkiye ticari ve iktisadi amaçlarla komşuları ile arasındaki vizeyi kaldırıyor. Ne mutlu ki İran ile vizenin kaldırılması çok eski bir tarihte oldu. Vizeleri kaldırmanın en önemli sonuçlarından birisi ticaret hacminin artmasıdır. Ayrıca işadamlarının ve yatırımcıların işlerini kolaylaştırır ve turist sayısında da bir artış sağlanır. Diğer yararları da vardır. Bu aslında bölge ülkelerinin daha çok entegrasyonu yönünde yapılan bir iştir. Avrupalıların yaptığıyla aynı şeydir, ancak biz oldukça geç başladık. Bunu çok daha hızlı bir şekilde yapmamız gerekiyor. Türkiye'nin bu faaliyetlerinden dolayı mutluyuz ve biz de aynı şeyi yapıyoruz. Bu komşu ülkelerin entegrasyonu doğrultusunda yapılan bir iştir ve yararı da tamamen halklara yönelik olacaktır.

ORSAM: Türkiye komşularının çoğuyla vizeyi kaldırdı, biz de aynı şekilde davrandık ve hala çalışıyoruz. Çünkü bu yararlı bir çalışmadır. Türkiye'nin Ermenistan ile ilişkilerini normalleştirilmesi İran'ı nasıl etkileyebilir?

Büyükelçi Hosseinpour: Biz Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin iyileşmesini destekliyor ve bunu bölge barışı ve güvenliği ve bölge ülkeleri arasındaki dostluk için önemli bir konu olarak görüyoruz. İran Ermenistan ile eskiden beri iyi işbirliğine sahiptir. Bu işbirliği Türkiye ile üçlü işbirliğine dönüşebilir.

ORSAM: İran'ın Irak'taki Kürdistan Bölgesel Hükümeti ile ilişkileri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: İran İslam Cumhuriyeti, Irak Devleti ve Cumhurbaşkanı Talabani ile düzenli istişare ve işbirliğine sahiptir. Bu görüşmelerde Iraklı Kürtlerin de bir parçası olduğu Irak halkına yardım edilmesi ve kolaylık sağlanmasına sürekli vurgu yapılmaktadır. Bizim Iraklı Kürtlerle bir sorunumuz yok. Bu bölgede serbest geçişler ve sınır ticari faaliyetleri sürmektedir.

ORSAM: İran'ın hem doğu sınırında hem de batı sınırlarında bazı terörist örgütlerin İran'ın güvenliğini tehdit ettiğini görüyoruz. Sizce bu terörün nedenleri/kaynakları nelerdir?

Büyükelçi Hosseinpour: Kastettiniz şey İran'ın güneydoğu bölgelerindeki bazı terör olaylarıysa eğer bu konuda şu hususu belirtmek gerekir ki; maalesef Cündullah adıyla bilinen örgüt bazı bölge ülkeleri ve Amerika ve İngiliz istihbarat servislerinin yardımları ve işbirliği ile bu olaylara sebep olmaktadır. Terörizmle mücadele tüm bölge ülkelerinin işbirliğini ve bölge ötesi ülkelerin müdahalede bulunmamasını gerektirmektedir. Bunlardan her biri gerçekleşmeyecek olursa terörizmin kökünü kazımanın bedeli ağır olacaktır.

ORSAM: İran kuzeybatı sınırının güvenliğini sağlamak amacıyla duvar ördüğüne dair bir takım haberler yayınlandı. Bu konuda bir açıklama yapmak ister misiniz?

Büyükelçi Hosseinpour: Sınır duvarı bazı ülkelerde var olan anlamıyla söz konusu değildir. Kaçakçıların ve illegal geçiş yapanların kullandığı bazı sınır noktalarında bu gibi girişimlerde bulunulması gerekmektedir

TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ

Ewald König: “Türkiye Ab İçin Ortadoğu, Kafkasya Ve Balkanlara Giriş Kapısıdır”

22 Eylül 2010

EurActiv Almanya Genel Yayın Yönetmeni Ewald König, Türkiye-AB ilişkilerini ve Türk dış politikasını değerlendirdi. König, “Türkiye, AB’nin Ortadoğu, Kafkasya ve Balkan ülkeleriyle olan ilişkilerinde siyasal, kültürel, ekonomik ve tarihsel köprü durumundadır. AB’nin bu ülkelerle iyi ilişkiler içinde olması açısından Türkiye’nin ciddi bir önemi vardır” dedi.

ORSAM: Bolu’daki Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nden ve Ankara’daki ORSAM’dan geliyoruz. TUBITAK tarafından desteklenen Türkiye-AB ilişkisi konulu bir proje yürütmekteyiz. Dilerseniz Türkiye-AB ilişkisini değerlendirerek başlayalım, Türkiye-AB ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ewald König: Güncel durum hakkındaki görüşlerim mi?

ORSAM: Bu konuyla ilgili sizin bakış açınızı öğrenmek istiyoruz, örneğin, Türkiye-AB ilişkisini 10 yıl önceki ve şimdiki haliyle karşılaştırabilir misiniz, ilişki aynı seyrine devam mı ediyor, yoksa değişen bir şeyler var mı?

Ewald König: Yani, bana kalırsa bu süre zarfında çok fazla ilerleme kaydedilmedi, yani demek oluyor ki bu 10 yıl içerisinde daha iyi bir ilerleme kaydedilebilirdi. Belki ileriye yönelik adım atılacağı yerde geriye doğru bazı adımlar atıldı. Bu 10 yıllık süre zarfında daha fazla bir ilerleme yaşanacağını beklerdim, çünkü 10 yıl önce de Türkiye’nin AB’ye katılımını tartışıyorduk, ayrıca Türk Dış Politikası da AB’ye yönelik olarak şimdiye dek gerçek bir başarı yakalayamadı ve bence önümüzdeki yıllarda olumlu bir diyalog kurulması oldukça zor olacak.

Ama neden bu şekilde düşünüyorsunuz, zira başka kesimlerle yaptığımız görüşmelerde Türkiye’nin Ortadoğu ve diğer bölgelere yönelik dış politikasının değiştiğini söylüyorlar ve bu değişimin de Avrupa için de yararlı olduğunu belirtmektedirler.

Bu tabii ki doğru, ben başta Almanya olmak üzere AB’ye yönelik dış politikayı düşünmüştüm. Örneğin Yunanistan konusunda birçok noktada büyük ilerleme kaydedilmiş durumda, gördüğüm kadarıyla Yunanistan’la ilgili konular ve ilişkilerde çok fazla gelişmeler yaşandı ve Yunanistan da Türkiye’nin AB’ye katılmasına olumlu bakan birçok ülkeden biri gibi görünüyor. Aynı zamanda Türkiye’nin bugüne kadarki İsrail’le özel ilişkisi konusunda da şimdi nasıl bir gelişme yaşanacak bilmiyoruz; aynı zamanda İran ve Irak’la olan özel ilişkiyi de anlıyorum, dolayısıyla bu durum AB için çok önemli bir husus; ancak AB içinde bu sorun teşkil eden bir statüko, yoksa Nicolas Sarkozy’nin yorumlarını ve Almanya’nın sözde imtiyazlı ortaklığını iştmecektiniz, bu

durum da Türkiye'nin AB dış politikası konusunda pek bir ilerleme kaydetmediğine işaret eder. Daha iyi olabilirdi.

ORSAM: Sizce Türkiye'ye yönelik AB politikası nasıl olmalı? İki taraf arasındaki ilişkide yer alan artılar ve eksik noktalar neler?

Ewald König: Tartışmaya oldukça açık bir konu ama belli ki bu bile zor. Hızlı bir gelişme kaydeden ve Avrupa bakışına sahip Türkiye ile aramızdaki farkı kapatmalıyız. Gördüğüm kadarıyla, ekonomi oldukça ilerlemekle birlikte AB yanlısı bir bakışı da içinde barındırıyor ve genellikle hükümet çizgisinin dışında yer alıyor. Dolayısıyla bence Avrupa bakışına sahip bu insanlar fikirlerine yön verecek olurlarsa Avrupa'nın Türkiye'yi AB'ye kabul etme konusunda bir sıkıntısı olmayacaktır, fakat başta Almanya olmak üzere AB ülkelerine sorunlu olarak görünen Türkiye'ye ilişkin daha birçok kısım bulunmaktadır. Bunun nedeni üzerine birçok tartışma yapılabilir? Belki de özellikle Berlin'deki Türkler olmak üzere Almanya'da ikamet eden Türk nüfusu yüzündendir. Zira özellikle Berlin yaşayan Türklerin Türkiye üzerine olumlu bir izlenim vermediğini belirtmek gerekir. Berlin'de eğitim seviyesi düşük oldukça fazla sayıda Türk bulunmaktadır. Ayrıca işsizlik oranları Türklerde oldukça yüksek bir seviyede seyretmektedir. Almanca konuşma konusunda ciddi sorunlar bulunmaktadır. Ülkeye uyum sağlamada sorunlar yaşanmaktadır. Tüm bunların üstüne bir de Almanya'da dahi sözde töre cinayeti haberleriyle karşılaşabilir veya kızların Alman erkeklerle tanışmalarının yasaklandığına dair gazete haberleri görebilirsiniz. Dolayısıyla görünüşe bakılırsa buradaki insanlar Alman topluma oldukça farklı bir ülkeden geldikleri izlenimi vermekteler.

ORSAM: Ama öte yandan da Yeşiller Partisi eş başkanı Cem Özdemir gibi örnekler var.

Yani yirmi sene önceki Türk toplumuyla kıyasladığımızda Alman toplumuna uyum sağlayabilmiş bir Türk toplumu görmekteyiz. Belki ilk ve ikinci neslin uyum sağlamadığını söyleyebiliriz ancak üçüncü ve dördüncü nesiller Alman toplumuna uyum sağlamaya başladılar. Alman halkının diğer Avrupa ülkelerinden farklı olduğunu düşünüyoruz çünkü onlar büyük bir Türk toplumuyla bir arada yaşıyorlar. Bu çerçevede Türkiye'nin Avrupa'ya entegrasyonu konusuna nasıl bakıyorsunuz?

Ewald König: Türklerin Alman toplumuna entegrasyonu Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımı açısından çok yararlı olabilir; fakat bunun ne yazık ki şu an için mümkün olduğunu sanmıyorum. Bugün Almanya'da oldukça iyi bir yaşam süren ve başarılı birçok Türk olduğu da bir gerçektir. Ancak geri kalan kısmın entegrasyonu sorununun da yalnızca Türkiye'yi suçlamak doğru değildir. Aynı zamanda o büyük potansiyelini kullanarak Türklerin entegre olmasına yardımcı olmayan Almanları da suçluyorum, ülkede bu şekilde çok fazla insan var ve bu insanlar Almanya için oldukça faydalı olabilirler.

Genel olarak bakıldığında Almanya'da yaklaşık 4 milyon Türk yaşamaktadır. Bu insanlar önemli bir kısmı gençlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla önemli bir genç nüfusun Almanya'nın iyiliği için çalıştığını ifade edebiliriz. Evet, ve Almanya'nın demokratik piramitlerini biliyorsunuz, Alman halkının bunlara ve bu potansiyele ihtiyacı var, ve Alman halkı buradaki Türklerin daha fazla eğitim alıp, daha iyi iş bulmalarına yardımcı olması gerektiğini belirtmekteyim. Buna gerçekten ihtiyaçları var. Ayrıca bu kişiler Türkiye ile de iyi bir bağ kurma görevi üstlenebilirler ama işin gerçeği bu şu anda olabilecek bir şey değil. Umarım belki önümüzdeki 15 yıl içerisinde bu yeni, yani dördüncü neslin entegrasyonu mümkün olacak ancak şu an için bu düşünce-

nin başarıya ulaşacağına dair şüphelerim var, hem Türkler hem de Almanların değiştirmeleri gereken birçok şey var.

ORSAM: Her iki tarafın da, AB ve Türkiye arasındaki işbirlikleri bağlamında düşünüldüğünde örneğin İran, İsrail ve diğer bölgesel meseleler vs. gibi konuların iki taraflı ilişkilere etkisi nasıl olabilir? Ortak çıkarlar bakımından ilişkilerimizi nasıl güçlendirebiliriz?

Ewald König: Bu, AB-Türkiye arasında çok ciddi bir işbirliğinde çok önemli bir mesele, ve AB'ye girmek için çok iyi bir kapı olabilir; zira Türkiye AB ve bu ülkeler için çok önemli olmakla beraber, yine bu ülkelerle iyi ilişkileri olması açısından da ciddi bir önemi vardır. Ve aynı zamanda sadece bahsettiğiniz o büyük bölgeler değil yerel bölgeler, daha küçük olan mikro bölgelere de girilecek ve ülkesel değil bölgesel işbirliği sağlayacak başka bir kapı olabilir. Ayrıca bazı AB ülkeleri olduğu kadar Birlik'e üye olmak isteyen ancak olmayan bazı ülkeler ile Birlik dışında ortaklık anlaşması kurulan ülkeler de Türkiye'nin AB'ye katılmasını destekliyorlar, bununla ilgili hiçbir sorunları bulunmamaktadır. Buradaki Ofisimizde görüşmelerde bulduğumuz değerli büyükelçilerimiz var, örneğin size Ukrayna büyükelçisi veya Baltık ya da bazı İskandinav ülkelerinin büyükelçilerini örnek gösterebilirim. Anladığım kadarıyla bu ülkelerin Türkiye'nin AB'ye girmesiyle ilgili olarak hiçbir problemleri bulunmamaktadır. Özellikle Almanya ve Avusturya'nın ise bu konuda sıkıntıları olduğu ise bilinmektedir.

ORSAM: Peki, neden bu ülkelerin sıkıntıları var, bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

Ewald König: Bu ülkeler, coğrafi ve kültürel anlamda AB'nin sınırın nerede olduğuna ilişkin sorular yöneltiyorlar. Bildiğiniz gibi birçok Alman ve Avusturyalı ya Katolik ya

Hristiyan. Ve birçok kişi de, AB'nin Irak gibi oldukça sorunlu olan bir bölgeyle sınır komşusu olmasına karşı çıkmakta ya da doğrudan çekinmektedir.

ORSAM: Türkiye AB'ye katılırsa diye yaşanan tüm bu kaygılar ve tartışmaların temelinde hem Türkiye'nin hem de Türkiye'nin bazı önemli komşularının İslam veya farklı bir kimliğe sahip olmasından da mı kaynaklanmakta mıdır? Diğer bir deyişle Avrupa ve Türkiye arasında bir medeniyet tartışması var mı?

Ewald König: Almanya'da önemli sayıda Müslüman nüfusun bulunmasına ve Almanlar bu kesimlerle birlikte yalamaya alışmış durumda olmalarına rağmen bu az çok onlar için sorun teşkil edebilmektedir. Bazen çok büyük bir caminin varlığı veya inşası ya da eğitim veren dini merkezler yerel seviyede bir kimlik tartışmasının yaşanmasına yol açabilmektedir. Genel olarak Almanlardan bahsedecek olursak kişisel olarak Almanların Müslümanlarla birlikte yaşamaya alışmış durumda olduğunu ve ortada bir sorun olmadığına inanmaktayım. Ayrıca nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu bir ülkenin, AB'nin bir parçası olması benim açımdan hiçbir sorun teşkil etmemektedir. Zira, bazı küçük Balkan ülkeleri de Müslüman bir kimliğe sahip olduğunu bilmekteyiz. Öte yandan bir diğer önemli konu ise ekonomik alanla ilişkilidir. Zira Türkiye ciddi anlamda büyük bir ülke dolayısıyla birçok ülke Türkiye gibi büyük bir rakipleri olmasından çekinmektedir. Ancak diğer yandan ben de diyorum ki; Türkiye Avrupa Birliği için büyük bir pazardır. Maa-lesef Avrupalıların son yıllarda Türkiye'deki ekonomik değerlerin çok iyi şekilde arttığının farkına vardıklarını sanmıyorum ve belli ki bu büyük ekonomik krizden o kadar etkilenmediniz ve Avrupa Türkiye'den bu konuda bir şeyler öğrenebilir. Yani ekonomik anlamda çok güçlü bir partnerden korkacak değilim

ve sizin de gördüğünüz gibi AB'nin tüm yeni üyelerinin az çok birer ekonomik hikâyesi bulunmaktadır. Son katılanlardan Bulgaristan ve Romanya ise buna örnek verilebilir. Ne var ki öte yandan bu ülkeler üzerinde baskı yaratmak şart ve bu ülkeler de reform yapmak için gerçekten çaba harcıyorlar.

ORSAM: Size göre AB kimlik itibariyle düşünüldüğünde ne anlama geliyor? Hristiyanlar ve dinlerle ilgili söylediğinizden hareket edilirse dini bir bir proje mi olarak görülmelidir, yoksa büyük pazarla ilgili söyledikleriniz gibi bir ekonomi projesi mi, yoksa yalnızca barış için, AB bölgesine barışı getirmek için ortaya atılmış siyasi bir proje midir?

Ewald König: Bence en önemli ikisi siyaset ve ekonomi yönüdür. Dış politikada birliktelik ve bölgeye barış getirmek. Bir gün Türkiye için de bu açılardan konuşmalıyız ancak sürecin en başından beri büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Fakat Türkiye'yi de kapsayan ortak bir AB dış politikası harika olurdu ve ekonomi konusu da büyük bir önem taşırdı.

ORSAM: Peki, 10 yıl sonrasinda Türkiye'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Ewald König: Evet, bence birçok insan AB'nin politikalarından dolayı hayal kırıklığına uğramış durumda. Bu sebepten ekonomi kollarındaki birçok insanın AB'ye katılım fikrine elveda dediğini ve AB'nin Türkiye'yi gerçek anlamda üye ülke olarak kabul etme niyetinde olmadığını düşündüklerini duydum. Ve bence bu tarih açısından, uzun bir tarih boyunca gözden kaçırılmış olabilen tarihi bir nokta. Türkiye'nin AB'ye katılmaması halinde alternatif ne olurdu bilmiyorum. İslami etki artsa Türkiye isteyerek Avrupalılarla işbirliği yapmak yerine diğer tarafa yönelse, bence çok önemli bir tarihi nokta atlanmış olabilir.

ORSAM: Belki Avrupa ile özel bir ilişki kurabiliriz, ama AB'ye katılmayız; bu mümkün mü, değil mi?

Ewald König: Yani mümkün, biliyorum ki Türk halkının çoğu bu fıkirden hoşlanmayacak ve şahsen ben de şimdi değil, 10 yıl sonra da değil ama bir gün Türkiye'yi tam üye olarak görmeyi tercih ederim. Türkiye'de ve AB'de yapılması gereken birçok şey var ve aynı zamanda AB'nin de bunun için hazır olması gerekiyor, ama bence bazı özel, imtiyazlı ortaklık ilişkisi kurmak da yararlı olacaktır; bu hem ekonomik anlamda, çok yakın bir işbirliği içerisinde çok iyi işleyebilir.

Örneğin iki ay önce Umman'daydım ve Türkiye'nin buradaki yatırımının sadece birkaç yılda 6 milyar doları bulduğunu gördüm; Katar, Kuveyt ve diğer ülkeler de ise bu rakam oldukça yüksek düzeylerde. AB'deki ekonomik duruma baktığımda ise o kadar da iyi olmadığını fark ettim, örneğin bazı çalışanlara günde ne kadar kazandıklarını sordum ve aldığım cevaplardan söz konusu kişilerin aynı çalışma koşullarında Türkiye'dekiyle aynı miktarda bir gelir elde ettiklerini fark ettim. Türkiye ve AB'yi kıyasladığınızda Türkiye'nin büyümeye başlarken, Avrupa'daki ekonomik ve siyasi durumun ise krize sürüklendiğini görüyoruz: Misal, Yunanistan krizi veya AB bölgesindeki diğer ekonomik ve siyasal krizler gibi. Belki 10 yıl sonra Avrupa, büyük bir pazar veya en güçlü siyasi aktör olmayacak; ama Türkiye iyi bir konuma geliyor ve ayrıca büyük bir market olduğu kadar etkilide bir siyasi aktör.

ORSAM: O zaman neden AB'nin büyük sorunları varken AB'ye katılmak isteyelim? Ekonomik ve siyasi bakımdan her iki taraftaki gelişmelere baktığımızda, bir değişim olacak diyebilir miyiz? Ne dersiniz?

Ewald König: Evet katılıyorum. Bunun Avrupalılar açısından çok önemli bir mesele olaca-

ğını ve bunu takip etmeleri gerektiğini düşünmekteyim.

ORSAM: Sizce bugün Türkiye'nin dış politikasına yönelik AB kamuoyunun görüşleri nelerdir? Türkiye'nin Balkanlara, Ortadoğu'ya vs. yönelik dış politikası konusunda Almanya ve Avrupa'nın diğer kamuoyları ne düşünüyorlar?

Ewald König: Ne yazık ki halkın önemli bir kısmı, Türkiye ile ilişkilerin bu ülkelere ve Avrupa'ya faydasının farkında değil. Bu hal-kin genelinin, Türkiye'nin bu ülkeler için çok önemli bir aktör olduğunu ve Türk halkının bu ülkelerce kabul edildiği takdirde Avrupa'nın, sorunlu ülkelerle ilişkilerinde Türkiye'nin önemli bir yere sahip olacağını farkında olduklarını sanmıyorum. Yani Almanya'daki halkın genelinin de, bu durumun Avrupa için büyük bir avantaj olacağını bildiklerine dair şüphelerim var. Türk dış politikasının imajı daha ziyade Kıbrıs, ve Yunanistan (geçmişten, çünkü Yunanistan silah satın alıyor ve Almanya da bundan kazanç sağlıyor. Ama Yunanlılar hala bu silahları satın alma nedeni olarak Türkiye'yi gösteriyorlar) gibi sorunlu konulara indirgenmekte. Dolayısıyla bunlar halkın geneli tarafından algılanan Türk dış politikası temel noktaları: Kıbrıs sorunu, Yunanistan sorunu.

ORSAM: Sizce Türk dış politikası değişti mi? Bugünlerde bazı uzmanlar ve gazeteciler Türkiye'nin rotasını AB'den Ortadoğu'ya doğru çevirdiğini düşünüyor ve söylüyorlar. Bu düşünceler hakkındaki fikirleriniz neler?

Ewald König: Daha önce de bahsettiğim gibi, bence bu Avrupalılar için biraz tehlikeli, zira çok yakın bir işbirliği veya gerçek bir tam üyelik için tarihi bir noktayı atlarsanız, o zaman Türkler bu bakımdan hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Ya da diğer ülkeler, İslam ülkeleri

daha fazla etkiye sahip olduklarında Türkiye yüzünü daha çok doğuya, Ortadoğu'ya dönecek; dolayısıyla Avrupa kendi topluluğunda çok önemli bir aktörü kaybedecektir. Avrupalılar için Türkiye'yi kaybetmek çok tehlikeli olabilir.

ORSAM: Balkan devletlerinin medeniyet sürecine bakarsak, bu bölgelerde birçok Müslüman ve Hristiyan halk bir arada yaşıyor. Müslüman halkın yaşadığı Kosova gibi; farklı kimlikleri olduğu için AB Müslüman bir Balkan topluluğunun AB'ye entegrasyonunu nasıl sağlayabilir?

Ewald König: Kosova ve Balkan Devletleri ile coğrafi bir sorun söz konusu değildir. O kadar zorlu ve kanlı bir geçmişleri vardı ki, Balkan ülkeleri için bu durum, Avrupa ailesine üye olmaları ve artık savaşmamaları açısından büyük bir şans. Son savaşın 10 veya 20 yıl önce gerçekleştiğine bakacak olursak, Avrupa'nın yardımı ve AB'nin baskısıyla bu süre zarfındaki ilerlemenin ne kadar büyük olduğunu görmek inanılmaz bir şey. Dolayısıyla, sınırım çoğunluğu Kosova'da bulunan Müslümanlarla ilgili sorunlar sürmektedir. Önemli oranda genç bir nüfusa sahip olan Balkanlarda işsizlik oranları da yüksektir. Avrupa bu konuda bir şey yapmalı, buna meydan okuyup, gerçekten bu kişilerin AB'ye entegrasyonunu sağlamalı, çünkü bu her iki taraf için de bir sorun demek. Yani bu Balkan ülkelerindeki Müslüman nüfus, her ne kadar çok daha büyük olsa da Türkiye'deki Müslüman topluma alışma açısından güzel bir örnek olabilir.

**ORSAM: Mecazi olarak kapı ve köprü kavramlarından söz ediyorsunuz. Avrupa ülkeleri için köprü ne anlama geliyor? Bil-
diğimiz kadarıyla AB'nin bir enerji sorunu var ve AB enerji politikasına baktığınızda da bunun, kültür ve diğer güvenlik sorunlarını da içeren çok önemli bir husus olduğu çok açık. Avrupa ülkeleri için köprünün**

ne demek olduğunu bilmek istiyorum, Türkiye doğu ve batı arasında bir köprü diyor-sunuz; ama bu köprü neyi ifade ediyor?

Ewald König: Bu çok zor bir soru. Bence enerji sorunu çok önemli bir sorun çünkü bu işbirliği açısından yeni bir kapı ve Türkiye de enerjiyi Uzak Doğudan, Rusya'dan ve Ukrayna'dan ya da ne bileyim hangi ülkelerin boru hatları Türkiye'den geçiyorsa o ülkelerden korumak için Avrupa için çok iyi bir köprü olabilir.

ORSAM: Bildiğiniz gibi Nabucco projesinden bahsediyoruz ve bu AB için çok önemli.

Ewald König: Türkiye bu konuda gerçekten kilit bir öneme sahip ve hem Türkiye hem de Avrupalılar açısından Türkiye'nin bu kilit rolünün ne kadar önemli olduğunu farkına varmak oldukça büyük bir avantaj. Dolayısıyla enerji sorununa uyarlayacak olursak, köprü'nün işlevi, bu ülkelerin dış politikaları, bu ülkelerle iyi ilişkiler ve yine bu ülkelere aracı olmak açısından iyi bir anlam taşımaktadır. Türkiye AB'yi yaklaşan sorunlar hakkında bilgilendirebilir. Hal-i hazırda ve gelecek yıllarda bir başarı hikâyesi yaratma şansımız olacak ancak bunun için iki tarafın da çok çalışması lazım.

ORSAM: AB'nin Türkiye'ye yönelik yanlış bir politika yürüttüğüne veya geçtiğimiz 15 yıl içerisinde Türkiye'ye yönelik yanlış anlama olduğuna inanıyor musunuz?

Ewald König: Evet, bence yanlış adımlar atıldı; belki bir vaatte bulunmak çok erkendi sonrasında fasıllara başlamak yeterince dürüstçe bir davranış değildi ve de sonrasında da fasıllar durduruldu. Yani belki de yanlış adım AB ülkelerinin kendi nüfusunu, kendi vatandaşlarını Türkiye hakkında yeterince bilgilendirmek oldu. Belki Türkiye üzerine biraz olumlu baskı uygulamak ve Almanya'daki veya diğer

ülkelerdeki bazı siyasetçilerin çok kötü sözler sarf etmeleri oldu, ki bu da kötü bir ortam yarattı; ama uzun vadede iyimserim. Ama gördüğümüz gibi AB'nin, yeni üyeleriyle iyi geçinmesi şart, çok eski üyelerle bile hala bir sürü sorun yaşanmakta. Şu an bazıları için %100 demokratik denemez. AB'nin çok eski üyelerinin çok büyük ve önemli sorunları var, ve bazı yeni üyeler sorun yaratırken bazıları da git gide daha fazla öz bilinç kazanıyorlar, dolayısıyla AB'nin iyi geçinip, tüm bunlarla başa çıkmayı öğrenmesi gerekir ama bence bu asla söz konusu durumu değiştirmeyecek. Bütün bu farklı ilgi, hedef ve zihniyetleri idare edebilmek için bu gereklidir. 27 ve daha fazla ülke için tek bir homojen politika yürütmek için de aynı şey geçerli, bu değişmeyecek. Her zaman için bir uzlaşma sağlanacak. Ama bence bu, uzun vadede Avrupa'yı bir arada tutmak ve bazı eski sorunların bu AB'ni dağıtmasına izin vermemek için gayet iyi bir yöntem.

Evet haklısınız; çünkü AB bölgesinde yeniden güvenlik ve ekonomi gibi bir takım yeni sorunlar ortaya çıkarsa, bazı AB üyeleri bu entegrasyon sürecine karşı çıkabilirler. Yunanistan krizinin ardından üye ülkelerde bu konuda tartışmalar yaşandı. Ve diğer ülkelerde bazı yeni krizler ortaya çıkacak olursa da, AB üyesi ülkelerde birçok yeni tartışmanın yaşanacağını düşünmekteyim.

Yunanistan'ı ve Yunan halkını gayet iyi tanır ve severim; ama tabii ki vergileri ödememek bir Avrupa standardı değil. Yunan doktor ve avukatlar tanıyorum ve on bin dolar kazanıp büyük evlerde oturduklarını ve büyük arabaları olduğunu tahmin ediyorum, tabii ki bu şekilde yürümez, değil mi? Dolayısıyla Yunanistan'ın hemen çok radikal bir şekilde iyileşmesini istemek çok zalimce ve Yunan halkı birçok şeyi değiştirmemiz ve aynı şekilde onların da değiştirmesi gerektiğinin farkında olmalılar ve bence farkındalar da. Ve Slovakya'ya sormak gerek, Yunanistan'a

yardım ve destek vermeyi reddeden onlardı. Çünkü Yunanistan'dan daha fakir bir durumda olduklarını ve dolayısıyla hayat şartlarının onlar için daha zor olduğunu söylüyorlar. Tabii ki gelecekte bu tip durumlarla karşılaşılacak ama bunlar AB'yi durduramaz. Yani bir sonraki ülke Portekiz olabilir; hatta Avro bölgesinin bir üyesi olmamalarına rağmen Büyük Britanya bile çok büyük sorunlu bir aday olabilir. Aynı zamanda Birleşik Krallık örneği de

AB için çok ilginç bir hikaye, her zaman bir ekstraları oluyor, üye aidatları için sözde İngiliz indirimi uyguluyorlar, birçok istisnaları var ama AB'den çok fazla kar elde ediyorlar; yine de işe yarıyor, hala AB ile aynı gemideler. Bu durum aynı zamanda Türkiye ve AB arasındaki ilişkiler için de bir örnek teşkil edebilir, böyle birçok istisna dahi bir gün bir yerden başlamak ve git gide daha da yakınlaşmak için önemlidir.

Prof. Dr. Udo Steinbach: “Ab Eninde Sonunda Türkiye İle İlişkilerini Güçlendirecek”

21 Aralık 2010

Uzun yıllar Alman Şarkiyat Enstitüsü Başkanlığını yürüten Prof. Dr. Udo Steinbach ile Türk dış politikası, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik süreci, Alman kamuoyunun Türkiye algısı ve Almanya'daki Türkler üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik. TUBITAK projesi kapsamında ORSAM Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Dalar tarafından 25 Ağustos 2010 Berlin'de yapılan görüşmede, Dr. Steinbach AB ülkelerinin çoğunda Türkiye'ye karşı bir şüphenin bulunmasına karşın nihai aşamada AB'nin Türkiye ile ilişkilerini güçlendireceğini ifade etti..

ORSAM: Türkiye-AB ilişkileri ve AB üyelik süreci kapsamında Avrupa'nın Türkiye algısına yönelik TUBITAK tarafından desteklenen bir çalışma yürütmekteyiz. Sizin de yakından takip ettiği üzere Türkiye dış politikasında bir değişim yaşanmaktadır. Özellikle Orta Doğu konusunda inisiyatif kullanan bir dış politika yürütülmek-

tedir. Bu kapsamda Türk dış politikasının AB ülkelerinde nasıl algılandığı önemli bir konudur. Ayrıca bununla ilişkili olarak AB'nin politik veya dini referansları esas alan bir yaklaşıma sahip olup olmadığı da ciddi şekilde tartışılmaktadır. AB'nin politik veya kültürel bir misyona sahip olup olmadığı Türkiye-AB ilişkilerinde oldukça önemli bir konudur. Bu konuda sizin düşüncenizi öğrenebilir miyiz?

Udo Steinbach: Kişisel olarak doğrudan Türk dış politikasına yönelik bir değerlendirilmenin henüz yapılmadığını düşünmekteyim. AB ülkeleri Türkiye'ye nasıl ulaşacaklarını kendi içlerinde kategorize etmeye çalışmaktadırlar. Sizin de bildiğiniz üzere Türkiye ile AB arasında Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili hala ciddi bir tartışma bulunmaktadır. Politikacılar Türkiye yaklaşımının değişmesi ve bunun AB'ye etkisini analiz edebilmiş değillerdir. AB ülkelerinin çoğunda Türkiye'ye karşı bir çeşit şüphe var. Ancak ben er ya da geç Türkiye'nin AB ile ilişkilerini güçlendireceğini düşünmekteyim. Bu durum Türkiye'nin genel olarak Arap ülkeleri, Irak, Suriye, Filistin ve İran ile olan ilişkilerini de olumlu bir şekilde etkileyecektir. Ancak diğer yandan Türkiye'nin Orta Doğu ile ilişki kurmasını AB karşısında bir alternatif olarak görenlerde bulunmaktadır. İnsanlar Türkiye'nin Orta Doğu'daki yerini keşfettiğini, Türkiye'nin Ortadoğu ile işbirliği yaptığını ve bunun eninde sonunda Türkiye'nin AB üyeliği için belki bir alternatif olacağını düşünmektedirler. Pek çok kişinin çekincesi ve düşündüğü olgu ise Türkiye'nin Orta Doğu'ya yaklaşması hakkında ile AB çıkarlarının örtüştüğü yönünde kesin bir değerlendirmenin veya ilişkinin kurulmayışıdır. Bununla birlikte Türkiye'nin dış politikası AB'nin Orta Doğu'daki çıkarlarına yarayabilir. Örneğin şuan bir İran projesi var, bence pek çok insan da Türkiye ile AB'nin ortak bir paydada buluşabileceğinin farkına varmış bulunmaktadır.

İsrail’le ilişkilere gelecek olursak, sizinde bildiğiniz üzere Almanya’nın İsrail’le güçlü ilişkileri bulunmaktadır. Ancak Almanya’da Türkiye’nin İsrail’den uzaklaştığını düşünen büyük bir çoğunluk bulunmaktadır. Türkiye’de aşırı tutucu bir hükümet olduğunu ve Hamas yönelik bir sempatinin olduğu düşünülmektedirler. Kişisel olarak Türkiye’nin İsrail’le ilişkisi kamuoyu nezdinde yanlış algılandığını düşünmekteyim.

ORSAM: Almanya’da görüştüğümüz bazı kesimler Türkiye’nin Orta Doğu ile ilişki kurmasını AB ülkelerinin çıkarlarına uygun düşüğünü ifade etmektedirler. Örneğin Suriye ile kurulan ilişkilerin Lübnan ve Ürdün’ün istikrarına olumlu bir etki yapmasının AB tarafından da önemsendiği ifade edildi. Sizin bu konudaki görüşlerinizi almak isteriz.

Udo Steinbach: Açıkçası henüz değil. Çünkü Berlin veya Almanya’da görüştüğüm politikacılar henüz Türkiye’yi Ortadoğu ile Avrupa arasında bir köprü ya da bağlantı olarak görmemektedirler. Alman politikacıların önemli bir kısmının Türkiye’ye yaklaşımı değişmedi. Diğer yandan benim gibi düşünen azınlık bir kesim olduğunu ve bunlarında Türkiye’nin Orta Doğu politikasının AB için bir şans olduğunu dile getirdiklerini ifade edebilirim. Açıkçası enerji sorunu, Türkiye’nin Kafkasya ve Orta Doğu’daki etkisiyle ilgilenenlerin azınlıkta olduğu görülmektedir. Irak’taki enerji rezervlerine olan ilgisini ve diğer bölgelerde artan Türkiye etkisiyle ilgilenen politikacı sayısı oldukça sınırlı düzeydedir. Ayrıca İran nükleer programına yaklaşımda olduğu gibi Türkiye’nin oynadığı rolü kural dışı davranma olarak görenler de bulunmaktadır. Ancak Azerbaycan ve AB arasında bir enerji köprüsü olma gibi durumlar dikkate alındığında Türkiye’ye olan ilginin artmaya başladığını ifade edebilirim. Dolayısıyla Türkiye’ye yönelik ilgi ve yaklaşım yavaş yavaş değişiyor. Poli-

tikacılardan iş adamlarına kadar yeni bir algı oluşmaya başlamasına karşın AB Türkiye’nin politikalarını takdir edecek bir düzeyde değildir.

Diğer yandan olumsuz algılarda mevcuttur. Türkiye’nin yönünü değiştirdiğini ifade edenlerde bulunmaktadır. Örneğin, Hamas’ın AB’de bir terör örgütü olarak görülmesine karşın Türkiye örgütle ilişki kurmakta, İran’a uygulanan yaptırımlara hayır oyu vermek gibi olaylar kuşkuların artmasına yol açmaktadır. AB’de İslam’a karşı olan algıda çok önemli ve Türkiye’nin tepkilerinde çok uç noktalara gittiğine dönük bir inanış bulunmaktadır. Diğer yandan AB’ye katılım sürecinde Türkiye’nin yaptıklarını dikkatli bir şekilde takip ettim. Kişisel olarak Türkiye’nin oldukça önemli mesafeler kaydettiğini belirtmek isterim. Ancak benimle aynı görüşte olan insanların azınlıktadırlar.

ORSAM: Biz tam da bu noktada kamuoyunun, diğer bir deyişle sokaktaki bireylerin Türkiye’ye yönelik algısını size sormak isterdik. Ayrıca enerji konusuna girdiniz örneğin, Türkiye’nin Nabucco Projesi şuan tartışılmaktadır. Hepimizin de yakından takip ettiği gibi 2006-2008 yıllarında Rusya ile enerji alanında sorunlar yaşadınız. Türkiye aynı zamanda AB açısından alternatif güzergah sorununun çözümünde de önemli bir rol oynayabilir mi?

Udo Steinbach: Kesinlikle Türkiye’nin özellikle enerji alanında büyük bir rol alabileceğini belirtmek isterim. İşadamları enerji alanında Türkiye’ye yatırım yapmaktadırlar. Diğer taraftan enerji piyasasında Ruslar var ve Putin Ankara’dayken Türkiye’ye rakip bir projenin kabul edilmesini sağladı. Esasında Türkiye’nin Rusya ile bir ilişkisi var ve Türkiye politik pozisyonlar eşiğinde dış politikasını yeniden oluşturuyor. Ancak bu durum Avrupa kamuoyunda bir belirsizlik ve kuşkunun

oluşmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte Rusya ile yapıcı, olumlu ve aktif bir ilişkiniz olmaksızın bir Kafkaslar projesi yürütmek oldukça güç. Bu yüzden Türkiye Kafkaslarda rol almak için Azerbaycan ve Gürcistan ile iyi ilişkilere sahip olmak diğer yandan da Ermenilerle ilişkilerini düzeltme çabası içerisinde. Özellikle Rusya'yı dışlayarak Ermenilerle Azeriler arasındaki sorunu düzeltmek güçtür. Diğer yandan Avrupalılarla birlikte hareket ettiğinizde bir Hamas veya bir İran politikanızın değiştirilmesi talepleriyle karşı karşıya kalıyorsunuz.

ORSAM: Sayın Steinbach bir başka konuya dikkatinizi çekmek istiyorum, Berlin ve Almanya'da yaşayan Türkler konusu üzerinde konuşmak istiyoruz. Sizde bildiğiniz gibi Almanya genelinde yaşayan yoğun bir Türk nüfusu bulunmaktadır. Türklerin Alman sistemine uyum sağladığını görmekteyiz. Örneğin, Fransa'nın yaşadığı sorunları Almanlar yaşamadılar. Türkler bazı sorunlar olmakla birlikte doğrudan Almanya'daki siyasal sistemi hedef alan olaylar içerisinde yer almadılar. Bu bağlamda Almanya'daki Türk varlığının Türkiye'nin AB üyelik sürecini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Udo Steinbach: Bu gerçekten ilgi çekici bir soru. Ancak Alman kamuoyunun göçmen Türklerle bakışının olumsuz olduğunu görmekteyiz. Korkarım ki burada yaşayan Türkler hakkındaki olumsuz yargılarından dolayı Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecine de olumsuz yaklaşıyorlar. Türklerin Alman toplumuyla bütünleşemediğini düşünüyorlar. Dini farklılıklara dikkat çekmektedirler. Ayrıca Alman gazetelerine konu edilen birçok yazıda Türk toplumunda yaşanan suçlara yer verilmektedir. Almanya'da yaşanan olayların ardından bu kez de Alman kamuoyu Türkiye'nin nasıl AB ile bütünleşeceğini sorguluyor. Bunlar tabii ki Türkiye ve Türkiye'nin AB üyelik

sürecini olumsuz etkiliyor. Bu durum halen dahi geçerli olmakla birlikte bazı şeylerin yavaş yavaş değiştiğini gördüğümüzü söylemeliyim. Özellikle Almanya'daki Türklerin durumuna dikkat çekmek gerekir. Parlamenta, okullarda veya iş dünyasında Türklerin katılımında ciddi bir artış var. Sayın Özdemir Bey'in dışında şuan Hannover'de de bir Türk bakanımız var. Berlin'de Meclis çatısı altında çalışmalar yürütmektedirler. Buna benzer gelişmelerin Alman kamuoyunda oldukça olumlu yansımalarının olduğunu belirtmek isterim. Diğer yandan Türkiye'nin Almanya'daki Türkleri gündeme getirmesi Alman kamuoyunda tepkiye yol açmaktadır. Sıradan Alman vatandaşı Türkiye'nin son dönem Almanya'daki Türklerle yönelik politikalarını anlamada sorunlar yaşamaktadır. Tabiki yavaş yavaş Almanya'da yaşayan Türklerle karşı düşüncelerimiz değişiyor; ancak bu değişim uzun bir süreç ve insanların bu süreci anlayışla karşılamaları gerekir. İnsanlar doğuştan bir akademisyen veya uzman olarak doğmuyorlar ve süreç içerisinde alınan eğitimlerle yükseliyorlar. Dolayısıyla Türklerin katılımına gelince onlarda hem kendi kimliklerini yaşayacaklar hem de Alman toplumuyla bütünleşmeyi sağlayacaklarına inanmaktayım. Müslüman olanlar Müslüman kalmalarına karşın bir Alman gibi sistemle uyumlu bir şekilde çalışmaya başlamışlardır. Beni iyimser düşünmeye iten iki konu bulunmaktadır. Birincisi Almanya'da yaşayan Türklerin sayısında bir artış yaşanmaktadır. İkincisi ise son dönem Türk dış politikasını anlamaya başladık. Uzun dönemde Orta Doğu ve Müslüman dünyasıyla ilişki kurmak zorundayız. Türkiye Suriye ve Irak gibi tüm komşularıyla ilişkilerini düzeltiyor olması AB'nin de çıkarlarına uygun düşmektedir. Bu yüzden Türkiye'ye büyük bir rol düşmektedir. Şimdilik Türkiye'ye yönelik eski düşüncemizi korumamıza rağmen eski algılayışları düzeltecek gelişmelerin yaşandığını belirtmek gerekir.

ORSAM: Tekrar bütünleşme üzerinden gidecek olursak Fransa'da kimlik çok önemli bir konudur. Fransa'da yaşayan diğer kimlikler ve azınlıklar Fransız hükümetine ve sistemine karşı olduklarını görmekteyiz. Orada bütünleşme konusunda ciddi bir sorun olduğu görülmektedir. Ancak Almanya örneğine baktığımızda Türklerin durumunun farklı olduğunu görmekteyiz. Türkler Alman toplumuyla da iyi ilişkilere sahip.

Udo Steinbach: Fransa'da özellikle varoş kırsımlardaki şiddet olaylarını yakından takip ettik. Dediğiniz gibi Almanya'da bu tür sorunlar yaşanmadı. Eğitim alanında bazı sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bunları çözmek için yoğun bir çaba harcamaktayız. Diğer yandan medyanın da sadece bu kesimlerin işlediği suçları yazmasının olumsuz yansımaları olmuştur. Bence bunlarda da bir değişim yaşanmaya başladı. Bizler Almanya'da Fransa'da yaşananları yaşamayacağız. Politikacılardan dinlediklerim, basın ve kitaplardan okuduklarımdan ve insanlardan duyduklarımdan dolayı hala kuşkucu olmama rağmen bir şeylerin değiştiğinin farkındayım. Bundan dolayı gelecek konusunda daha iyimser düşünmekteyim.

ORSAM: Sizce Türkiye'nin AB üyelik sürecinde fark bir din ve kültüre sahip olması önemli bir unsur olabilir? Türkiye'nin nüfusu itibarıyla Müslümanların yaşadığı bir ülke olduğu açıktır. Avrupa'daki bazı kesimler ve hatta Hristiyan demokratlar tarzındaki partiler bile Türklerin Müslüman bir toplum olduğunu ve bundan dolayı AB'nin bir parçası olamayacağını ve Türkiye ile sadece iyi ilişkiler kurulabileceğini ifade etmektedirler. Söz konusu kesim AB'nin Hristiyan bir kimliğe sahip olduğunu ve Türkiye ile bu noktada uyumadığını ileri sürmektedirler. Ancak diğer bir gerçeklik ise Türkiye'de seküler bir toplum bulunmakta ve politik olarak Türkiye Avrupa'nın zaten bir parçası. Sizin bu ko-

nudaki tartışmalara bakışınızı öğrenmek isteriz.

Udo Steinbach: Sizde belirtmiş olduğunuz üzere Türkiye'de seküler bir siyasal sistem bulunmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin farklı inanç ve kültür yapısına sahip olduğunu düşünen politikacılar da bulunmaktadır. Bundan 15 yıl önce Helmut Kohn Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğunu ve AB'ye ait olmadığını söylemişti. Hristiyan Demokrat Partisinde yer alan çok sayıdaki politikacı Müslümanlık ve Hristiyanlığın farklı dinler ve kültürler olduğunu dile getirerek Türkiye'nin üyeliğini tartışmaya açtılar. Ancak son on yılda Türkiye'nin seküler yapısını daha iyi anlamaya başladık. Şuan Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın eşlerinin başı kapalı olmasına karşın Türkiye demokrasi yolunda çok iyi bir gelişme sağladı. Bence kimliksel tartışma en çok Türkiye içinde yapılmaktadır. Örneğin, bazı politikacılar ve Kemalist grup Cumhurbaşkanı Gül'ün eşinin başörtüsüne bakıyorlar ve bunu Atatürk'ün değerlerine aykırı buluyorlar. Türkiye'de Başbakan Erdoğan'a güvenmeyen kesimler var ve bunlar Erdoğan'ın ülkeyi yavaş yavaş Müslümanlaştırmaya çalıştığını düşünmektedirler. Fakat bizim Türkiye algımızda dinden çok daha önemli faktörler var. Evet, din de önemli bir faktör ve Avrupa'nın içinde hala Türkiye'nin müslüman bir ülke olduğunu ve AB'nin bir parçası olamayacağını düşünenler var. Fakat 15 yıl öncekini hatırlıyorum da bu düşünce şimdikinden çok daha güçlüydü. Şimdi ise, sosyal demokratlar, Yeşiller Partisi ve CDU'da bazı kişiler doğrudan dini unsurların kullanılmasına karşı çıkmaktadırlar. Artık Türkiye'nin modernleşmesini, demokrasisini ve insan haklarını konuşuyoruz ve bu da iyimser bir bakış açısı yaratıyor.

ORSAM: Size göre Avrupa Birliği'nin anlamı nedir? Bu soruyu sormamdaki temel amaç AB'nin anlamının kişiden kişiye ve

partiden partiye değişiklik gösteriyor olmasıdır. Bazıları AB'nin politik bir proje olduğunu ileri sürerken diğerleri de AB'yi kültürel bir kimlik olarak sunmaktadır. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Udo Steinbach: Bence, ileri sürülen fikirlerin tümü ortak bir düşünceyi belirtmektedir. Eğer Paris'e giderseniz Orada etrafında harika manzaraları bulunan bir manastır görürsünüz ve açıkçası orası hepimizi mutlu eder. Diğer yandan düşünün bir zamanlar aramızda savaş durumu vardır ve Almanlarla Fransızlar 10 yılda bir birbirlerini bombalıyordu. Ayrıca Yunanistan, Finlandiya, Fransa ve Bosna Hersek gibi ülkelerin, tüm bu farklılıklarıyla sadece bir ulustu birleşiyor olması güzel bir durumdur. Ardından Macaristan, Slovakya, Polonya, ve Çek Cumhuriyeti, bir zamanlar onca sorun yaşamalarına rağmen, şu an araların da bir sınır bile yer almıyor ve ülkeler arasında iyi bir işbirliği bulunmaktadır. Bu yüzden aslında AB'nin ne anlama geldiğini söylemek oldukça zordur. AB'yi sadece bir kültür veya din ile tanımlamak da mümkün değildir. Esasında AB çeşitli bakış açılarını ve ortak tarihi içinde barındıran bir kıtadır. Bu açıdan bakacak olursak Türkiye'nin de Fransa, İsveç ve Yunanistan gibi kendine özgü farklılıkları bulunan bir ülke olduğunu ifade etmek gerekir. Aynı zamanda Türkiye Avrupa Birliği ülkeleriyle ortak tarihsel bir deneyim sürecine de sahiptir. Bence, yolun sonunda, Türkiye tüm bu ön koşulları yerine getirirse, AB'nin bir üyesi olması gerekir. Gördüğünüz gibi, kimse AB'yi tam olarak tanımlayamıyor. Yıllarca birbirimizi öldürdük ve yıllarca birbirimizle savaştık; ancak şimdi birlikteyiz ve farklılıkları bir daha gözden geçiriyoruz ve bence tek bir devlet olmanın verdiği umutla bu farklılıkların üstesinden gelebildik ve bir daha geçmişte yaşanan açılar yaşamayacağımızı düşünüyorum. Bunların dışında AB olarak Hindistan, Amerika ve Çin ile de ortak bir ekonomi ve işbirliği bulmamız gerekir. Bu

yüzden Türkiye AB'nin önemli bir parçasını oluşturuyor. Açıkçası Türkiye AB'nin Akdeniz ve ötesindeki çıkarları için önemli bir ülke konumundadır.

ORSAM: Sözlerinize katılmakla birlikte bazı çekincelerimiz bulunuyor. Örneğin İstanbul'u kültürel, politik ve tarihsel olarak Avrupa'nın bir parçası olarak görmemiz konusunda neler söylemek istersiniz?

Udo Steinbach: Bence, sorun İstanbul değildir. Elbette birçok kişi İstanbul'u Avrupa'yla ilişkilendirmektedir ve oldukça doğaldır. Hatta İstanbul'u Avrupa'nın başkenti olarak görenler bile vardır. Doğrusunda İstanbul'u bir link olarak görebiliriz. Fakat kesinlikle politik işbirliği gündeme gelince insanlar İstanbul'u baz olarak konuşmadıklarını ifade etmek gerekir. Farklılıklara vurgu yaparken örneğin Türkiye ve AB'nin ekonomik, kültürel veya medeniyet farklılıklarından söz ederken, insanlar genelde Erzincan, Erzurum ve diğer yerlerden örnek veriyor. Sanırım, problem burada başlıyor. Bir çok insan, İstanbul'a gittik ve çok güzel bir şehir, tam Avrupalı diyor fakat ne zaman doğuya veya başka şehirlere giderlerse, demokrasi eksikliği gibi bir çok sorunu görüyorlar. Bu yüzden Türkiye ile ilgili değerlendirmelerde sadece İstanbul ve İzmir'i dikkate almıyorlar, ve bir bütün olarak medeniyetin her aşamasına bakarlar. Türkiye'nin doğu kısmında hala insanlık dışı davranışlar ve ekonomik gelişme sorunu bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin gelişmişliği belli şehirlerle değil tüm ülkeye yaymak zorunda olduğunu belirtmek gerekir.

ORSAM: Bir başka konuya geçecek olursa düşünün ki bir gün Türkiye Avrupa Birliği'nin bir üyesi oldu. Sizce, bu durum AB'yi kültürel ve ekonomik olarak nasıl etkiler?

Udo Steinbach: Dün tesadüf eseri, Financial Times'de Türkiye'nin AB üyeliğini finansal

bağlamda değerlendiren bir yazı okudum ve oldukça etkileyiciydi.

ORSAM: Evet, biliyoruz, Türkiye’de de yayınlandı.

Udo Steinbach: Bir yere gidiyordum ve öylesine yazıyı görünce bir bakayım dedim ancak okuyunca oldukça etkilendim. AB üyelik sürecinde ana noktanın göç sorunu olduğunu belirtmek gerekir. Ve bu esasında insanların asıl çekindiği noktadır. Eğer Türkiye, AB’nin bir üyesi olursa, kesinlikle Almanya’dan bile fazla olan nüfusu sayesinde, AB içindeki en güçlü ülke olacaktır. Bu nüfusun vize ihtiyacı bile duymadan bir çok AB ülkesine gidebilecektir. Kelimenin tam karşılığıyla artık özgür göç hareketliliği yaşanmaya başlanacaktı. Nitekim makalenin yazarı da bu sorunla ilgili yazmıştı ve göç korkusuna değinmişti. Dolayısıyla insanlar Anadolu’dan Türkler Avrupa’ya yoğun bir şekilde göç etmesine çekince ile yaklaşmaktadır. İkinci konu ise gene nüfus ile bağlantılı olan AB kurumlarındaki Türkiye etkisidir. Türkiye nüfusu sayesinde AB kurumlarında da ciddi bir etki sahibi olacaktır. Örneğin Parlamento’daki sayısal dağılım dış ilişkiler, oyların ülkelere göre dağılımı vs tüm bunların hepsi tekrar baştan ele alınacaktır. Bu oldukça kompleks bir durum ve eğer Türkiye AB’ye katılırsa en güçlü ülke olabilir. Müzakereler dışında Avrupa ve Türkiye arasındaki her durum, kısım kısım ilerliyor ve oldukça teknik bir süreç, Türkiye çok dikkatli olmak zorunda ve Avrupa’nın korkularının sadece dinsel ve diğer farklılıklardan kaynaklanmadığını, Avrupalıların asıl Türklerin Avrupa’ya göç etmelerinden korktuklarını anlamalıdır. Fransa’ya bakın, nasıl da dışarıdan gelen yoğun göçler insanlarda kesin yargılara sahip olmasına yol açmıştır. Balkanlardan ve ekonomik olarak kendilerinin yaşamlarını tek başına idame edemeyen diğer ülkeler AB ülkelerine yapılan göç her zaman şüphe yaratmaktadır. Örneğin, Sayın Sarrazin, eski bir senatördür ken-

disi, daha önceleri yazdığı bir kitabın Müslümanların AB’ye göç etmesiyle birlikte bizim onlardan aldığımızdan daha fazlasını bizden almaya başladıklarını söylemektedir. Kendisi Almanya’da Sosyal Demokrat Parti’nin (SPD) bir üyesiydi ve SPD’nin başkanı partiden ayrılması yönünde bazı telkinlerde bulundu. Kendisi Berlin’in eski senatörüdür ve sadece finansal açıdan ilişkilere yaklaşıyor. Kendisi ilişkilerimizde finansal açıdan bir dengeye sahipsek bunun sorun olmayacağını ancak ortada bir bizim aleyhimize olan bir denge-sizliğin bulunması durumunda bunun sorun olacağını ifade etmektedir. Açık ifade etmek gerekirse çoğunluk tarafından kendisi bir anlamda onaylandı ve kamuoyunda evet bizim hislerimize tercüman oldu sözleri yükseldi. Bu aslında hassas bir konu, evet göç ile buraya gelen insanların ekonomiye katkıda bulunmak yerine sadece ekonomiden çıkar ve kar elde etmek istiyorlar.

ORSAM: Madem göçten söz açıldı, 10 yıl öncesi için belki ekonomik açıdan daha iyi koşullara sahip olma umuduyla insanlar göç etmekteydiler. Fakat şu an herhangi bir Türk topluluğuna ne kadar kazandıklarını sorduğumda, çok çalışıp, az kazandıklarını söylüyorlar. Aynı koşullarda Türkiye’de daha iyi bir maaş almaları mümkündür. Bu yüzden artık, göçün tersinden işlemesi gündemde ve insanlar Türkiye’ye dönmeye başlıyorlar.

Udo Steinbach: Kesinlikle, bu doğru bir tespittir. Gerçeklerden konuşmuyoruz sadece algılardan konuşuyoruz. Daha önce dediğim gibi, 10 yıldan bu yana, Türkiye oldukça kalındı ve açık bir şekilde gelişim gösterdi. Bunun doğal bir sonucu olarak elbette insanlar artık Avrupa yerine Türkiye’de yaşamayı seçeceklerdir. Fakat şu zamanda bile insanlar hala korkuyor ve bence göçmen fobisi hala kamuoyuna hükmediyor.

ORSAM: Bence, biz bu algıyı değiştirebiliriz. Eğer, Türkiye'deki ekonomik gelişmişlik sürerse ve eğer Orta Doğu, Kafkaslar veya Balkanlar ve dünya'nın diğer bölgeleriyle iyi ekonomik ilişkilere sahip olursak, Türkiye'nin ekonomik durumu daha da iyileşecektir. Bu durumda ekonomik olarak Avrupa'dan bile daha iyi göstergelere sahip olunabilir. Bu durumda hakim olan bu ön yargının değişmeye başlayacağını söyleyebiliriz.

Udo Steinbach: Umut ederim ki bu algı değişsin. Fakat bence zaten biz bir değişim süreci yaşıyoruz. Algılar değişiyor, Türkiye'nin rolü değişiyor, Türk göçmenlerinin algısı değişiyor yani bir sürü şey değişiyor, elbette hala olumsuz algılar mevcut durumda ve biz bu olumsuz algıların değişmesine katkıda bulunuyoruz. Türkiye'nin de politik sistemi, demokratikleşme durumu gibi diğer yapıları da değişiyor bu yüzden elimizden gelen her şeyi yapmak zorundayız. Bence Sayın Erdoğan oldukça duygusal biri ve biraz daha mantıklı olması gerekir bu süreçte. Türkçe eğitim konusuna gelecek olursa, Almanya'daki Türk toplulukları Türkçe eğitim istediğini söyledi ve bunun iyi avantaj olacağını belirtti. Bence bunu daha farklı bir şekilde dile getirmesi gerekirdi. Almanya'daki hassasiyetleri düşündüğünüzde bu sözler gerginliğe yol açtı. Almanya'da bütünleşme üzere var olan fobilerin daha da derinleşmesine yol açtı. Oysa Sayın Erdoğan'ın bütünleşme yolunda sözler sarf etmesi önyargıların açılması için daha iyi olacaktı.

ORSAM: Daha fazla zamanınızı almak istemiyoruz son soru olarak sizce, 10 yıl sonra, Türkiye "AB'yi istemiyorum, ben zaten güçlüyüm, Orta Doğu ve Kafkaslarla iyi ilişkilerim var, en etkili ülkelerden biriyim ve bölgesel gücüm var, sadece Avrupa Birliğiyle özel ilişkilere sahip olmak istiyorum, hatta üye olmak bile istemiyorum, çünkü

eğer üye olursam, AB benim dış politikama müdahale eder ve bu durumda bağımsız dış politikalar geliştirmemi engeller. Ayrıca birçok ülke ve komşularıyla iyi ilişkilerim var, bu yüzden neden Avrupa Birliği'ne üye olma ihtiyacında olayım diye sormaya başlasa bunun yansımaları neler olur. Sizde gördüğünüz üzere AB içindeki ekonomik krizi büyüyor, hala kimlik sorunu devam ediyor ve Türkiye bir gün neden ben bu sorunlu yapının bir parçası olayım demesin?

Udo Steinbach: Kesinlikle sözlerinize katılıyorum. Ayrıca Türkiye ile AB arasında zaten bir tür özel ilişki kurulmuş durumdadır. Avrupa Birliği'ne üye olmadan AB kurumlarıyla üst düzeyde ilişki kurabilmiş tek ülkesiniz. Avrupa Birliği'nin nasıl genişleyeceğine dair bir konu olmakla birlikte bence AB kısa dönemde yeni sorun alanları istemiyor. Romanya ve Bulgaristan ile halen bazı sorunlar devam etmektedir. Yunanistan Krizi daha da derinleşmektedir.

ORSAM: Bu yüzden ben kişisel olarak örneğin vergilerimin neden Yunanistan için harcandığını sorgulamak isterim...

Udo Steinbach: Esasında Almanya olarak bizim ödeme sebebimiz, Avrupa Birliği bütünlüğü hedeflememizden kaynaklanıyor. Ben zaten kişisel olarak Yunanistan'a destek verilmesinden yanayım. Ayrıca politik olarak da Biz Avrupalıyız ve bir gemi içinde yaşamaktayız, eğer birini boğulmaya terk edersek, bu birliği olumsuz etkiler. Bu yüzden Yunanistan'a ekonomik destek sağlıyoruz.

Diğer yandan Avrupa Birliği'nin çok daha büyük sorunlar yaşadığını görmek gerekir. Kendi içinde sorunlarla baş edemiyor ve dış dünyada da sıfır bir güce sahip. Asya'ya Kafkas politikasına ve Afrika politikasına bir çok şeyler kattığımızı söylüyoruz ancak bunlar yalnızca kağıt üzerinde kalmış durumda. Asya ve Afrika'ya

baktığınızda AB nerede diye sorarsınız Diğer yandan Türkiye bakacak olursanız, Türkiye ekonomik ve politik anlamda hızlı bir şekilde kalkınıyor ve eğer ben bir Türk olsaydım bu durumu bir kez daha gözden geçirirdim. Türkiye Orta Doğu ile iyi ilişkilere sahip, Rusya Federasyonu ile stratejik ve özel ilişkilere sahip bir ülke konumuna geldi. Orta Doğu’da ve özellikle İran sorununda AB ve Türkiye’nin yapacağı her katkı Türkiye’nin etkisine artı puan olarak yansıtacaktır. Türkiye tüm bu ilişkileri sayesinde AB’ye açıkça biz buradayız

ve bağlantı konumundayız mesajını vermiştir. Diğer yandan Türkiye biz AB’nin bir parçası; ancak problemlerinin de bir parçası değiliz diyorlar. Bu nokta bence üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

ORSAM: Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Udo Steinbach: Ben de teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1 Mart 2009 Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 2 Nisan 2009 60. Yılında Nato ve Türkiye (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 3 Mayıs 2009 Irak'ın Kilit Noktası: Telafer (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 4 Temmuz 2009 2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye (Tr) ORSAM Rapor No: 5 Ağustos 2009 Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 6 Kasım 2009 Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi (Tr - Eng - Ar) ORSAM Rapor No: 7 Kasım 2009 Unutulmuş Türkmen Diyarı: Diyala (Tr - Eng - Ar) ORSAM Rapor No: 8 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1 Aralık 2009 Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 9 Ocak 2010 Yemen Sorunu: Bölgesel Savaş Doğru mu? (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 10 Ocak 2010 Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 11 Şubat 2010 Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 12 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2 Şubat 2010 Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008) (Tr - Rus) ORSAM Rapor No: 13 Şubat 2010 7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi (Tr) ORSAM Rapor No: 14 Şubat 2010 Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler (Tr) ORSAM Rapor No: 15 Mart 2010 Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu (Tr) ORSAM Rapor No: 16 Nisan 2010 Oman Sultanlığı: Arap Yarımadasında Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Ülke (Tr) ORSAM Rapor No: 17 Nisan 2010 7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklemin Değerlendirilmesi (Tr) ORSAM Rapor No: 18 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3 Mayıs 2010 Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri (Tr - Rus) ORSAM Rapor No: 19 Eylül 2010 Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı (Tr) ORSAM Rapor No: 20 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4 Ekim 2010 Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler (Tr)	ORSAM Rapor No: 21 Kasım 2010 Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler (Tr) ORSAM Rapor No: 22 Ocak 2011 Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı (Tr - Eng - Ar) ORSAM Rapor No: 23 Ocak 2011 Katar-Irak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü? (Tr - Eng) ORSAM Rapor No: 24 Ocak 2011 Kuveyt Emirliği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler (Tr) ORSAM Rapor No: 25 Ocak 2011 Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu (Tr) ORSAM Rapor No: 26 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5 Şubat 2011 Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın (Tr - Rus) ORSAM Rapor No: 27 Şubat 2011 Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu? (Tr) ORSAM Rapor No: 28 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6 Şubat 2011 Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması (Tr) ORSAM Rapor No: 29 Şubat 2011 Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi (Tr) ORSAM Rapor No: 30 Şubat 2011 Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 31 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7 Mart 2011 Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri (Tr) ORSAM Rapor No: 32 Mart 2011 Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri (Tr) ORSAM Rapor No: 33 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Varlığı (Tr) ORSAM Rapor No: 34 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Basını (Tr - Ar) ORSAM Rapor No: 35 Mart 2011 Irak'ta Mevcut Siyasi Durum ve Önemli Siyasi Gelişmeler (Tr) ORSAM Rapor No: 36 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1 Mart 2011 Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan (Eng) ORSAM Rapor No: 37 Mart 2011 Tunus Halk Devrimi ve Sonrası (Tr) ORSAM Rapor No: 38 Mart 2011 Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale ve Türkiye (Tr) ORSAM Rapor No: 39 Mart 2011 Tarihten Günümüze Libya (Tr) ORSAM Rapor No: 40 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2 Mart 2011 İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri (Tr) ORSAM Rapor No: 41 Mart 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak-1 (Tr)
--	--	--	---

ORSAM Rapor No: 42 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 3 Nisan 2011 Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler (Tr)	ORSAM Rapor No: 51 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 8 Mayıs 2011 75. Yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde (Tr)	ORSAM Rapor No: 60 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 6 Temmuz 2011 Mekong Nehri Sulanı Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 71 Eylül 2011 Gazze Sorunu: İsrail Ablukası, Uluslararası Hukuk, Palmer Raporu ve Türkiye'nin Yaklaşımı (Tr)
ORSAM Rapor No: 43 Nisan 2011 Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile İlişkileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 52 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 9 Mayıs 2011 Afganistan ve Bölgesel Güvenlik (Ortadoğu, Orta ve Güney Asya, Rusya Federasyonu) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 61 Temmuz 2011 Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tarihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de Değişim Konferansı" nın Tam Deşifresi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 72 Eylül 2011 Ortadoğu Ülkelerine Dair İstatistikler (Tr)
ORSAM Rapor No: 44 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 4 Nisan 2011 Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu (Tr)	ORSAM Rapor No: 53 Mayıs 2011 Madagaskar: Bağımsızlığın 50. Yılında Kazanımlar, Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 62 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 3 (Tr)	ORSAM Rapor No: 73 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 11 Ekim 2011 Anadolu Etki Alanı (Tr-Eng)
ORSAM Rapor No: 45 Nisan 2011 Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı?: Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 54 Mayıs 2011 Iraklı Grupların Temel Siyasi Sorunlara Bakışı ve Türkiye İle İlişkiler: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 63 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 7 Ağustos 2011 Görünmez Stratejik Kaynak: Sınırdaşan Yeraltı Suları (Tr)	ORSAM Rapor No: 74 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 12 Ekim 2011 Ukraine in Regress: The Tymoshenko Trial (Eng)
ORSAM Rapor No: 46 Mayıs 2011 Suriye'de İktidar Mücadelesi, Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Türkiye'nin Konumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 55 Haziran 2011 Suriye Muhalefeti'nin Antalya Toplantısı: Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış ve Türkiye'den Beklentiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 64 Ağustos 2011 AK Parti'nin 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerdeki Zaferi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 75 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 13 Ekim 2011 Kazaklar ve Kazakistanlılar (Tr)
ORSAM Rapor No: 47 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 5 Mayıs 2011 Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırdaşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi Dostluk Barajı (Tr)	ORSAM Rapor No: 56 Haziran 2011 Seçimler ve AK Parti'nin Tecrübesi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 65 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Arap Baharı - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 76 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 14 Ekim 2011 İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı: Moena Türkleri (Tr - It)
ORSAM Rapor No: 48 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 1 Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Akademisyenler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 57 Haziran 2011 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerindeki Yansımaları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 66 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Libya İç savaşı ve Uluslararası Müdahale - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 77 Ekim 2011 ABD'nin Çekilmesinin Ardından Irak Politikasının Bölgesel, Küresel Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları (Tr)
ORSAM Rapor No: 49 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Irak Türkmenleri-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 58 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu'daki Yansımaları (Tr)	ORSAM Rapor No: 67 Ağustos 2011 Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 78 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 8 Ekim 2011 Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak Alanlar ile Atıksu Arıtımı ve Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak Tekrar Kullanımı (Tr)
ORSAM Rapor No: 50 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 3 Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisyenler ve Gazeteciler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 59 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 68 Eylül 2011 Karikatürlerde Usame Bin Ladin Operasyonu ve Yankıları (Tr)	ORSAM Rapor No: 79 Ekim 2011 Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta Siyasal Denklemler (Tr)
		ORSAM Rapor No: 69 Eylül 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 4 (Tr)	ORSAM Rapor No: 80 Ekim 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 5 (Tr)
		ORSAM Rapor No: 70 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 10 Eylül 2011 XXI. Yüzyılda Rusya ve Türkiye'nin İran Politikaları (Tr - Rus)	

ORSAM Rapor No: 81 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 15 Ekim 2011 Büyük Güçlerin Afganistan Politikaları (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 91 Aralık 2011 Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)	ORSAM Rapor No: 102 Ocak 2012 Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir? En Kötüye Hazırlıklı Olmak (Tr – Eng)	ORSAM Rapor No: 113 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18 Nisan 2012 Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)
ORSAM Rapor No: 82 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 16 Ekim 2011 Bölge Devletlerinin Perspektifinden Afganistan (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 92 Aralık 2011 Irak'ta İhtilafli Bölgelerin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 103 Ocak 2012 Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)	ORSAM Rapor No: 114 Nisan 2012 Karikatürlerle Suriye Sorununun Anlamak - 8 (Tr)
ORSAM Rapor No: 83 Kasım 2011 Suriye'de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türkmenleri (Tr)	ORSAM Report No: 93 ORSAM Water Research Programme Report: 10 December 2011 Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)	ORSAM Rapor No: 104 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12 Şubat 2012 Sınırdaşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr – Eng)	ORSAM Rapor No: 115 Nisan 2012 Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 84 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 9 Kasım 2011 Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi? (Tr-Eng)	ORSAM Rapor 94: Aralık 2011 Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)	ORSAM Rapor No: 105 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 116 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14 Nisan 2012 Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 85 Kasım 2011 Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye- Suriye İlişkileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 95 Aralık 2012 Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 106 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 117 Nisan 2012 Musul'a Yatırım Geleceği Yatırım Demektir (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 86 Kasım 2011 Geçmişten Günümüze Irak Türkmen Cephesi'nin Yapısı ve İdari Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 96 Aralık 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6 (Tr)	ORSAM Rapor No: 107 Şubat 2012 Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 118 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19 Mayıs 2012 Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr - Rus)
ORSAM Report No: 87 Kasım 2011 Turkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question? (Eng)	ORSAM Rapor No: 97 Ocak 2012 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7 (Tr)	ORSAM Rapor No: 108 Şubat 2012 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EİT) Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 119 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20 Mayıs 2012 Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr - Rus)
ORSAM Rapor No: 88 Kasım 2011 Irak'ta Bektaşilik (Türkmenler – Şebekler – Kakailer) (Tr)	ORSAM Rapor No: 98 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17 Ocak 2012 Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 109 Şubat 2012 Türkiye'nin Yükselişi ve «Bric» Bölgesi (İt)	ORSAM Rapor No: 120 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21 Mayıs 2012 Kazakistan Siyasi Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)
ORSAM Rapor No: 89 Kasım 2011 Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi? (Tr)	ORSAM Rapor No: 99 Ocak 2012 Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasi Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)	ORSAM Rapor No: 110 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13 Mart 2012 İran'da Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 121 Mayıs 2012 Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)
ORSAM Rapor No: 90 Kasım 2011 Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 100 Ocak 2012 Irak İstatistikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 111 Mart 2012 Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)	
	ORSAM Rapor No: 101 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11 Ocak 2012 Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)	ORSAM Rapor No: 112 Mart 2012 İran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler (Tr)	

ORSAM Rapor No: 122 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15 Mayıs 2012 Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 132 Kasım 2012 Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 142 Ocak 2013 President Obama's Second Term: Domestic and Foreign Challenges (Eng)	ORSAM Rapor No: 152 Nisan 2013 Irak'ta 2013 Yerel Seçimlerine İlişkin Temel Veriler (Tr)
ORSAM Rapor No: 123 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22 Haziran 2012 Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 133 Kasım 2012 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Muhalefetin Doğuşu ve Geleceği (Tr)	ORSAM Rapor No: 143 Ocak 2013 2012 Irak Değerlendirmesi ve Irak Kronolojisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 153 Nisan 2013 Irak'ta Seçim Yasaları (Tr)
ORSAM Rapor No: 124 Temmuz 2012 Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr - Eng - Fr)	ORSAM Rapor No: 134 Kasım 2012 Irak Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 144 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 17 Ocak 2013 ORSAM Su Söyleşileri 2011 (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 154 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 19 Nisan 2013 Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınırtaşan Sular (Tr)
ORSAM Rapor No: 125 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23 Temmuz 2012 Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)	ORSAM Rapor No: 135 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 27 Kasım 2012 Türkiye'nin Eski Sovyet Cumhuriyetleriyle Münasebetlerinin Özellikleri (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 145 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 18 Ocak 2013 ORSAM Su Söyleşileri 2012 (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 155 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 32 Mayıs 2013 Montreux Boğazlar Konferansı Tutanaklarından Tarihe Düşen Notlar ve Kanal İstanbul (Tr)
ORSAM Rapor No: 126 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16 Temmuz 2012 Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)	ORSAM Rapor No: 136 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 28 Kasım 2012 Türk-Ukrayna İlişkilerinde Entegrasyon Faktörü Olarak Türk-Kırım Münasebetleri (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 146 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 30 Ocak 2013 2013 Yılında Avrasya: Siyasi ve Ekonomik Analiz (Eng)	ORSAM Rapor No: 156 Mayıs 2013 ORSAM Reyhanlı Raporu "11 Mayıs" (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 127 Ağustos 2012 Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 137 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 29 Aralık 2012 Belarus'un Enerji Politikası ve Belarus'un Rusya ve AB ile Enerji Alanında Geliştirdiği İşbirliği (1992-2011) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 147 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 31 Ocak 2013 Kültürler Arası Diyalog: İdil Ural Bölgesinden Büyük Litvanya Knezliğine Belarus-Litvanya Tatarları (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 157 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler - I (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 128 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24 Eylül 2012 Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 138 Aralık 2012 Birlik mi, PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 148 Ocak 2013 Uluslararası Politika ve Uygarlıklar (Uygarlıklar Çatışması ve Diyalog) (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 158 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler - II (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 129 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25 Eylül 2012 Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 139 Aralık 2012 Suriye'de Kürtler Arası Dengeler, Rejim Muhafızları ve Türkiye: Çatışma-İstikrar Aynısındaki İlişkiler Örüntüsü (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 149 Şubat 2013 David Cameron ve AB: Dönüşü Olmayan Karar (Eng)	ORSAM Rapor No: 160 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler (Reyhanlı Saldırısı Sonrası) - IV (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 130 Kasım 2012 Suriye Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 140 Aralık 2012 Kuzey Irak'ta İç Siyasal Dengeler ve Stratejik İttifak'ın Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 150 ORTADOĞU TÜRKMENLERİ Rapor No: 22 Mart 2013 Suriye Türkmenleri: Siyasal Hareketler ve Askeri Yapılanma (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 161 Haziran 2013 Musul ve Anbar Yerel Seçimleri: Seçim Öncesi Siyasi Durum ve Seçime İlişkin Temel Veriler (Tr)
ORSAM Rapor No: 131 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26 Kasım 2012 «Üçüncü Dalga»: Postmodernizmin Jeopolitiği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 141 Aralık 2012 Irak'ta Türkmen Eğitiminin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 151 Nisan 2013 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Demokrasi Süreci ve Sorunları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 162 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 33 Temmuz 2013 Kapotaj, Münhasır Ekonomik Bölge, Petrol ve Doğal Gaz Haklarımız (Tr)

ORSAM Rapor No: 163
Temmuz 2013
Somali'de Bitmeyen Siyasi Kriz
(Tr)

ORSAM Rapor No: 164
Ağustos 2013
Suriye'nin Kuzeyindeki Çatışmalar
ve Olası Etkileri
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 165
Ağustos 2013
İl Meclisi Seçimleri ve Musul'un
Geleceği
(Tr)

ORSAM Rapor No: 166
Eylül 2013
Suriye İç Savaşı, Küresel Aktörler
ve Kosova Modeli
(Tr)

ORSAM Rapor No: 167
Eylül 2013
Mısır'da Son Dönemde Önde
Gelen Laik-Liberal-Solcu
Hareketler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 168
Eylül 2013
Geçmişin Gölgesinde Mısır'da
Darbe
(Tr)

ORSAM Rapor No: 169
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 34
Ekim 2013
Türkiye-Kırgızistan Münasebetleri
(Tr-Rus)

ORSAM Rapor No: 170
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 35
Ekim 2013

Azerbaycan'da Cumhurbaşkanlığı
Seçimleri: Beklentiler ve
Gerçekler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 171
Ekim 2013
2009 Yılı Irak Söyleşileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 172
Ekim 2013
2010 Yılı Irak Söyleşileri
(Türkmenler – I)
(Tr)

ORSAM Rapor No: 173
Ekim 2013
2010 Yılı Irak Söyleşileri
(Türkmenler – III)
(Tr)

ORSAM Rapor No: 174
Ekim 2013
2010 Yılı Irak Söyleşileri
(Türkmenler – III)
(Tr)

ORSAM Rapor No: 175
Ekim 2013
2010 Yılı Irak Söyleşileri (Araplar
ve Kürtler)
(Tr)

ORSAM Rapor No: 176
Ekim 2013
2011 Yılı Irak Söyleşileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 177
Ekim 2013
2012 Yılı Irak Söyleşileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 178
Kasım 2013
Reyhanlı'da Suriyeli Kadınlar ile
Söyleşiler - V
(Tr)

ORSAM Rapor No: 179
Kasım 2013
Reyhanlı'da Suriyeliler ile
Söyleşiler - VI
(Tr)

ORSAM Rapor No: 180
Kasım 2013
2009 Ortadoğu Söyleşileri
(Genel-İran-Afganistan-Suriye-
Mısır- Körfez Ülkeleri)
(Tr)

ORSAM Rapor No: 181
Kasım 2013
2010 Ortadoğu Söyleşileri
(İsrail- Körfez Ülkeleri-Suriye-
İran-AB)
(Tr)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Tarih Bölümü
Habib Hümmüzlü	ORSAM Danışmanı
Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Danışmanı, Al Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Didem Danış	ORSAM Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Doç. Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Univ. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yigit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Arif Keskin	ORSAM Danışmanı
Çiğdem Tunç	ORSAM Danışmanı
Gökçen Kici Oğan	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
D. Halit Yılmaz	ORSAM Danışmanı, Güvenlik
Pınar Ankan Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Dr. Göknil Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Tamer Koparan	ORSAM Yönetici Editörü
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Fazıl Ahmet Burget	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu, Afganistan
Seval Kök	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Shalaw Fatah	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Aytekin Enver	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Firuze Yağmur Gökler	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Tuğçe Kayıtmaz	Mütercim Tercüman
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
Hasan Alsancak	İhlas Holding, Gn.Md.Yrd., Statejik İş Geliştirme ve Dış İlişkiler
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınli	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Dr. Serdar Aziz	ORSAM Danışma Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Hasan Canpolat	Vali, Milli Savunma Bakan Danışmanı
Prof. Dr. Mesut Hakkı Çaşın	Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Doç. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YÖK Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Mete Göknel	BOTAŞ Eski Genel Müdürü

Osman Göksel
Timur Göksel
Av. Niyazi Güney
Noyan Gürel
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
Numan Hazar
Doç. Dr. Pınar İpek
Doç. Dr. Toğrul İsmail
Doç. Dr. Şenol Kantarcı
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
Selçuk Karaçay
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
Doç. Dr. Şaban Kardaş
Arslan Kaya
Dr. Hicran Kazancı
İzzettin Kerküklü
Prof. Dr. Ahmet Kesik
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
Prof. Dr. Mustafa Kibaroglu
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
Prof. Dr. Alexandr Kolesnikov
Prof. Dr. Erol Kurubas
Prof. Dr. Talip Küçükcan
Daniele Lazzeri
Hediye Levent
Dr. Max Georg Meier
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
Büyükelçi Shaban Murati
Dr. Sami Al Taqi
Prof. Dr. Mahir Nakip
Prof. Dr. Vitaly Naumkin
Dr. Farhan Ahmad Nizami
Prof. Dr. Dorayd A. Noori
Muhammed Nurettin
Murat Özçelik
Prof. Dr. Çınar Özen
Doç. Dr. Harun Öztürkler
Prof. Dr. Victor Panin
Prof. Aftab Kamal Pasha
Dr. Bahadır Pehlivanterik
Doç. Dr. Firat Purtaş
Prof. Dr. Suphi Saatçi
Safarov Sayfullo Sadullaevich
Ersan Sarıkaya
Patrick Seale
Dr. Bayram Sinkaya
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
Dr. Aleksandr Sotnichenko
Zaher Sultan
Dr. Irina Svistunova
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
Mehmet Şüküroğlu
İlhan Tanır
Doç. Dr. Oktay Tannisever
Prof. Dr. Erol Taymaz
Prof. Dr. Sabri Tekir
Dr. Gönül Tol
Doç. Dr. Umut Uzer
Prof. Dr. Ermanno Visintainer
M. Ragıp Vural
Prof. Dr. Vatanyar Yagya
Yaşar Yakış
Semir Yorulmaz

BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prens Group Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
ORSAM Danışmanı, SUNEL Ticaret Türk A.Ş. İcra Kurulu Başkanı
Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Emekli Büyükelçi
Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul Medeniyet Üniversitesi - (SBF) Uluslararası İlişkiler Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
KPMG, Yeminli Mali Müşavir
Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
Kerkük Vakfı Başkanı
Kalkınma Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü
Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Diplomat
Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Chairman "Il Nodo di Gordio"
Gazeteci (Suriye)
Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Bağdat Üniversitesi Rektörü
Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Orient Research Center Başkanı
Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Emekli Büyükelçi
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı
Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Enerji Uzmanı
ORSAM Danışma Kurulu Üyesi, Vatan Gazetesi Washington Temsilcisi
ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
(Gazeteci, Mısır)

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık
Bülent Aras
Tayyar An
İlker Aytürk
Recep Boztemur
Katerina Dalacoura
F. Gregory Gause
Fawaz Gerges
Ahmet K. Han

ODTÜ
Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Uludağ Üniversitesi
Bilkent Üniversitesi
ODTÜ
Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Vermont Üniversitesi (ABD)
Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Kadir Has Üniversitesi

Raymond Hinnebusch
Rosemary Hollis
Bahgat Korany
Peter Mandaville
Emma Murphy

St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
George Mason Üniversitesi (ABD)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
Hasan Kanbolat
Doç. Dr. Hasan Canpolat
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
ORSAM Başkanı
Vali, Milli Savunma Bakan Danışmanı
ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Atılım Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr